

International
Co-operative
Alliance

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ
ΣΤΗ ΔΙΑΡΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ,
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

Αθήνα, 24 Φεβρουαρίου 2020

0. Η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία (ΔΣΣ), που ιδρύθηκε το 1895 και σήμερα έχει την έδρα της στις Βρυξέλλες (Βέλγιο), είναι το παγκόσμιο αντιπροσωπευτικό όργανο που ενώνει, προωθεί και στηρίζει τους συνεταιρισμούς παγκοσμίως. Από την 1η Ιανουαρίου 2020, η ICA εκπροσωπεί 309 οργανώσεις μέλη από 110 χώρες του κόσμου, τα οποία προέρχονται από διαφορετικούς επιχειρηματικούς κλάδους, από διεθνείς συντονιστικές συνεταιριστικές οργανώσεις και από κυβερνητικούς φορείς.

Global Office:

Avenue Milcamps 105
1030 Brussels
Belgium
VAT: BE 535 539 869
ica@ica.coop
www.ica.coop

Regional Offices:

Africa
Nairobi – Kenya
www.icaafrica.coop

Americas
San José – Costa Rica
www.aciamericas.coop

Asia and Pacific
New Delhi – India
www.ica-ap.coop

Europe
Brussels – Belgium
www.coopseurope.coop

1. Το 1995 η ΔΣΣ με τη Διακήρυξη της Συνεταιριστικής Ταυτότητας παρείχε έναν διεθνή ορισμό για τον συνεταιρισμό, καθώς και τις βασικές συνεταιριστικές αξίες και λειτουργικές αρχές, όπως αναδύθηκαν και παγιώθηκαν μέσα από δεκαετίες συνεταιριστικής πρακτικής. Αυτή η ιδιαίτερη ταυτότητα αποτελεί την ειδοποιό διαφορά των συνεταιρισμών έναντι των άλλων μορφών επιχειρήσεων, ιδίως των κεφαλαιουχικών εταιριών και υπό την ταυτότητα αυτή οι συνεταιρισμοί σε όλη την υφήλιο προσδιορίζονται ως επιχειρήσεις που ανήκουν στα μέλη τους και ελέγχονται δημοκρατικά από αυτά. Η Διακήρυξη εν συνόλω ενσωματώθηκε επτά έτη αργότερα στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ για την προώθηση των συνεταιρισμών («Σ. 193/2002» εφεξής), η οποία έγινε σχεδόν ομόφωνα αποδεκτή από τα κράτη-μέλη της, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας.

2. Παρότι οι συνεταιρισμοί θεωρούνται ενδεχομένως από μια μερίδα ανθρώπων ως ένας τομέας της οικονομίας ήσσονος σημασίας, τα μέχρι τώρα στατιστικά δεδομένα δείχνουν μια διαφορετική εικόνα.

Πιο συγκεκριμένα, οι συνεταιρισμοί εφαρμόζοντας τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές έχουν επιτύχει τα εξής:

- 2.3 τρις USD είναι ο κύκλος εργασιών των 300 μεγαλύτερων συνεταιρισμών,
- ο κύκλος εργασιών των συνεταιρισμών των 10 μεγαλύτερων οικονομιών είναι αντίστοιχος του ΑΕΠ της Ιταλίας,
- 280.000.000 θέσεις εργασίας (που αντιστοιχεί στο 10% του εργατικού δυναμικού διεθνώς) και 1.2 δις άτομα μέλη συνεταιρισμών (που αντιστοιχεί στο

12% του παγκόσμιου πληθυσμού, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη ενδεχόμενες συμμετοχές μελών σε περισσότερους από έναν συνεταιρισμούς).

3. Η προαναφερθείσα επιτυχία των συνεταιρισμών οφείλεται σε ορισμένους παράγοντες, όπως είναι η νομοθεσία η οποία μπορεί να διαδραματίσει έναν σημαίνοντα ρόλο διασφαλίζοντας την συνεταιριστική ταυτότητα, αλλά και κατευθύνοντας και ενθαρρύνοντας τα μέλη συνεταιρισμών να την υιοθετούν στην καθημερινή λειτουργία του συνεταιρισμού τους. Ένας αριθμός περιφερειακών και διεθνών φορέων έχει υπογραμμίσει τη σημασία ενός κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, όπως:

- τα Ηνωμένα Έθνη στην παράγραφο 11 των Κατευθυντήριων Γραμμών του 2001 με στόχο την δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών («Κατευθυντήριες Γραμμές των ΗΕ του 2001» εφεξής) αναφέρουν ότι **η νομοθεσία οφείλει να αναγνωρίζει την ιδιαίτερη φύση των αξιών και αρχών του συνεργατισμού,**
- η Σ. 193/2002 στην παράγραφο 10(1) απευθύνει έκκληση στα **Κράτη Μέλη να υιοθετήσουν ειδική νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς, οι οποίοι καθοδηγούνται από τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές,**
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην παράγραφο 3.2.4 της Ανακοίνωσης του 2004 προς το Συμβούλιο και το Ευρωκοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για την Προώθηση των Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη («Ανακοίνωση της ΕΕ του 2004» εφεξής), που προβλέπει ότι **οι εθνικοί νομοθέτες πρέπει να λαμβάνουν υπόψιν τον συνεταιριστικό ορισμό, τις αξίες και αρχές κατά την σύνταξη νέων νόμων που διέπουν τους συνεταιρισμούς.**

4. Κατά τη διάρκεια της διαδικτυακής δημόσιας διαβούλευσης για το νομοσχέδιο περί αγροτικών συνεταιρισμών, η ΔΣΣ κατόπιν αιτήματος της Νέας ΠΑΣΕΓΕΣ απέστειλε επιστολή στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων («Υπουργείο» εφεξής), υπογραμμίζοντας ότι ένας αριθμός διατάξεων χρήζουν επανεξέτασης από το Υπουργείο, με την στήριξη διεθνών και εθνικών φορέων και εμπειρογνομώνων, καθώς (οι εν λόγω διατάξεις) φαίνεται ότι δεν συμπορεύονται πλήρως με τις συνεταιριστικές αρχές και τη Σ. 193/2002 της ΔΟΕ, στην οποία αναφέρθηκα προηγουμένως.

5. Παρά τις ήσσονος σημασίας αλλαγές στο νομοσχέδιο που υποβλήθηκε στην παρούσα επιτροπή, η συμφωνία του με την συνεταιριστική ταυτότητα και την Σ. 193/2002 της ΔΟΕ εξακολουθεί να τίθεται ως ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί. Ειδικότερα, ορισμένα από τα πιο κρίσιμα ερωτήματα επί των διατάξεων του νομοσχεδίου είναι τα εξής:

- η είσοδος **μελών-επενδυτών** με πολλαπλές ψήφους (έως 35% επί του συνολικού αριθμού ψήφων), που αποτελεί έναν θεσμό που απαντάται και σε συνεταιριστικές νομοθεσίες άλλων χωρών, όπως για παράδειγμα στην Ισπανία, Γερμανία και Πορτογαλία, αλλά η μέχρι τούδε εφαρμογή του δεν στέφθηκε με επιτυχία κυρίως λόγω του ότι δεν συνάδει με την λογική που διέπει τους συνεταιρισμούς [Αρ. 6.3 του Νομοσχεδίου],
- η **υποχρέωση παράδοσης του 75% του ετήσιου προϊόντος** στον αγροτικό συνεταιρισμό θέτει το ζήτημα αν είναι συμβατή (η διάταξη) με την αυτονομία των συνεταιρισμών και τα διεθνή πρότυπα περί μονοπωλιακών περιορισμών των εμπορικών πρακτικών και του δικαίου περί ανταγωνισμού [Άρθρο 8.1 στ του Νομοσχεδίου],
- η υποχρεωτική πρόβλεψη για **ελάχιστο συνεταιριστικό κεφάλαιο** (10.000 ευρώ), βάσει του Σχεδίου Νόμου αποτρέπει την λειτουργία, συνεταιρισμών ιδίως μικρού και πολύ μικρού μεγέθους [Άρθρο 9.1 του Νομοσχεδίου],
- η παράλειψη του Νομοσχεδίου να προβλέπει επέκταση της χρήσης των **νέων τεχνολογιών** στις γενικές συνελεύσεις των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών και στις συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου και του εποπτικού συμβουλίου μέσω τηλεδιάσκεψης [Άρθρο 16.12 του Νομοσχεδίου],
- η άσκηση **κρατικής εποπτείας** η οποία διατηρεί τη διάκριση των συνεταιριστικών οργανώσεων ανά κλάδους πράγμα το οποίο ενισχύει τον ρόλο των εποπτικών αρχών και μητρώων άνευ αποτελέσματος, αντί να θεσπιστεί μια ενιαία αρχή ή υπηρεσία ως επικεφαλής όπως η παράγραφος 23 των Κατευθυντήριων Γραμμών των ΗΕ του 2001 ορίζει, και αναδιαρθρώνοντας κατάλληλα τις υφιστάμενες αρχές, η παρουσία των οποίων είναι εμφανώς πολυάριθμη και δεν ενθαρρύνει εναρμονισμένες παρεμβάσεις στο συνεταιριστικό δίκαιο για όλους τους τομείς, με στόχο την προώθηση των συνεταιρισμών με τρόπο συνεκτικό και συντονισμένο, μέσω τεκμηριωμένων δημοσίων πολιτικών [Άρθρο 21 του Νομοσχεδίου],
- η απουσία ρυθμίσεων για **εξειδικευμένους ελεγκτές** καταρτισμένους σε συνεταιριστικά θέματα, ώστε οι έλεγχοι να γίνονται αποτελεσματικά και σύμφωνα με το συνεταιριστικό επιχειρείν- όπως η παράγραφος 6, στοιχείο γ) της Σ. 193/2002 της ΔΟΕ ορίζει [Άρθρο 24 του Νομοσχεδίου],
- η απουσία ρυθμίσεων για **αδιανέμητα αποθεματικά**, με συνέπεια να μην προστατεύονται οι συνεταιρισμοί από τη λύση τους για ίδιο όφελος και να παραβιάζεται η 3^η Συνεταιριστική Αρχή της Οικονομικής Συμμετοχής των Μελών, αλλά και να μην λαμβάνεται υπόψη η παράγραφος 3.2.5 της

Ανακοίνωσης της ΕΕ του 2004, με βάση την οποία «τα περιουσιακά στοιχεία των συνεταιρισμών που διαλύονται ή αλλάζουν μορφή διανέμονται σύμφωνα με τη «διανομή χωρίς συμφέρον», δηλαδή είτε σε άλλους συνεταιρισμούς στους οποίους μπορεί να συμμετέχουν τα μέλη, είτε σε συνεταιριστικές οργανώσεις που έχουν παρόμοιους ή γενικού συμφέροντος στόχους» [Άρθρα 26.10 & 33.5 του Νομοσχεδίου],

- η **φορολόγηση των πλεονασμάτων** που προορίζονται να διανεμηθούν στα μέλη, για τα οποία φορολογείται το μέλος ενώ δεν θα έπρεπε να προβλέπεται καμία φορολόγησή τους, καθώς η εν λόγω επιστροφή αποτελεί διόρθωση τιμολόγησης (καταβολή μειωμένης ή αυξημένης τιμής) [Άρθρο 27.2 του Νομοσχεδίου],

- η διάταξη που προστέθηκε προσφάτως που επιτρέπει την **μετατροπή** των συνεταιρισμών σε οποιοδήποτε τύπο εταιρίας χωρίς όμως να γίνεται αναφορά στη τύχη των περιουσιακών στοιχείων του συνεταιρισμού [Άρθρο 29.8 του Νομοσχεδίου],

- η **παράλειψη διατάξεων για τη δημιουργία ενώσεων συνεταιρισμών και ομοσπονδιών** (με μοναδική εξαίρεση την Εθνική Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών του αρ. 38 του Νομοσχεδίου) που υπονομεύει την 6η Συνεταιριστική Αρχή για τη Συνεργασία μεταξύ Συνεταιρισμών, καθώς και την παράγραφο 6 στοιχείο δ) της Σ.193/2002 της ΔΟΕ, που κάνει μνεία στην παραπάνω αρχή, ενώ παραγνωρίζει την ύπαρξη σχετικών διατάξεων που αποτελούν τον κανόνα των εθνικών ευρωπαϊκών συνεταιριστικών νόμων (όπως η περίπτωση της Γαλλίας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας),

- η **παράληψη θέσπισης μέτρων υπέρ της συνεταιριστικής εκπαίδευσης**, για την προαγωγή της οποίας ορίζεται ως μόνη υπεύθυνη η Εθνική Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών [Άρθρο 38.4 γ του Νομοσχεδίου], πρόταση που δεν συνάδει με την 5^η Συνεταιριστική Αρχή της Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Ενημέρωσης, η οποία αναφέρεται στην παράγραφο 8.1 στ της Σ. 193/2002 της ΔΟΕ αλλά και της παραγράφου 20 των Κατευθυντήριων Γραμμών των ΗΕ του 2001 που δίνουν έμφαση στην ανάγκη προώθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε όλα τα κατάλληλα επίπεδα ως προς τις συνεταιριστικές αρχές και πρακτικές.

Το Νομοσχέδιο δεν ενσωματώνει αυτή την αρχή στο κείμενό του, γεγονός το οποίο θα βλάψει δυνητικά και ανεπανόρθωτα τη βιωσιμότητα του συνεταιριστικού κινήματος, ειδικά επειδή η εφαρμογή της 5ης Αρχής δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για συνεργασία ως προς τη φύση και το όφελός της στο ευρύ κοινό – ιδιαίτερα τους νέους και τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης.

6. Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις, το περιεχόμενο του νομοσχεδίου ως προς πολλές του πτυχές φαίνεται να εισάγει στοιχεία κεφαλαιουχικών εταιριών στους αγροτικούς συνεταιρισμούς, ενώ παράλληλα απομακρύνεται από τη Διακήρυξη για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα της ΔΣΣ, από τη Σ. 193/2002, τις Κατευθυντήριες Γραμμές των ΗΕ του 2001, καθώς και την Ανακοίνωση της ΕΕ του 2004.

7. Ένα κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο θα επέτρεπε στους συνεταιρισμούς να αναδείξουν τα (ιδιαίτερα) χαρακτηριστικά τους (όπως προκύπτουν από την Διακήρυξη για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα) προκειμένου να αποτελέσουν τους κύριους πυλώνες βιώσιμης ανάπτυξης και να αποφέρουν σημαντικά κοινωνικο-οικονομικά αποτελέσματα στον αγροτικό τομέα, ενώ, αντίθετα, αν οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζονται νομοθετικά ως κεφαλαιουχικές εταιρίες, τότε (ο νομοθέτης) τους αποστερεί την ικανότητά τους να επιφέρουν τέτοια αποτελέσματα και να δρουν συνεταιριστικά στις εσωτερικές τους σχέσεις (με τα μέλη τους) και στις εξωτερικές τους σχέσεις (με την αγορά).

8. Κλείνοντας, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τα αξιότιμα μέλη της Διαρκούς Επιτροπής Παραγωγής και Εμπορίου για την ευγενική πρόσκληση και την δυνατότητα που μας παρασχέθηκε να εκθέσουμε τις απόψεις μας για το νομοσχέδιο περί αγροτικών συνεταιρισμών.

Η ΔΣΣ, έχοντας 125 έτη συσσωρευμένης γνώσης και εμπειρίας ως η επικεφαλής οργάνωση αντιπροσώπευσης των συνεταιρισμών που τάσσεται υπέρ της διαμόρφωσης κατάλληλου θεσμικού περιβάλλοντος και δημοσίων πολιτικών για την δημιουργία και ανάπτυξη των συνεταιρισμών, παραμένει στην διάθεσή (σας) αν και όταν κριθεί αναγκαίο, για μια περαιτέρω εξέταση και συζήτηση των ζητημάτων που μας απασχόλησαν παραπάνω και για παροχή συνεχούς στήριξης και βοήθειας.

(ακολουθεί το κείμενο και στην αγγλική γλώσσα)

**ICA'S MEMORANDUM SUBMITTED TO THE PERMANENT
COMMITTEE OF PRODUCTION AND TRADE, OF THE HELLENIC
PARLIAMENT**

Athens, 24th of February 2020

0. The International Cooperative Alliance (ICA), established in 1895, currently headquartered in Brussels (Belgium), is the global representative body that unites, promotes and serves cooperatives worldwide. As of January 1, 2020, the ICA represented 309 member organizations from 110 countries worldwide with a diverse array of membership hailing from different business sectors, international cooperative umbrella bodies and government departments.

1. In 1995 the ICA with the Statement on the Cooperative Identity provided an international definition of cooperative, as well as the core cooperative values and operational principles, as they emerged and were consolidated by decades of cooperative practice. This unique identity is what distinguishes cooperatives from any other type of business, especially the joint stock companies and under this identity cooperatives from all over the world identify themselves as enterprises owned and democratically controlled by their members. All the contents of this Statement were incorporated seven years later in ILO Promotion of Cooperatives Recommendation, 2002 (n° 193) ("ILO R. 193/2002" hereafter), approved quasi unanimously, including by Greece.

2. Although cooperatives may be perceived by some as a marginalized sector of the economy, the up-to-date data tell us a rather different story. More specifically, cooperatives by applying their cooperative values and principles have achieved the following:

- the accumulation of 2.3 trillion USD global turnover by the biggest 300 cooperatives,

- the accumulation of a turnover equivalent to the GDP of Italy by cooperatives in the 10 biggest economies.

- the creation of 280 million jobs (which equates to 10% of the global employed population) and a membership base of 1.2 billion people (12% of humanity even taking into account double counting).

3. The aforementioned success of cooperatives is enabled by a number of factors, such as the legislation that can play a critical role in safeguarding the cooperative identity, as well as guiding and encouraging cooperative members to embrace it in the everyday business life of their cooperative. A number of regional and international actors have highlighted the significance of an adequate legal framework for cooperatives' development, such as:

- the United Nations in paragraph 11 of their 2001 Guidelines aimed at creating a Supportive Environment for the Development of Cooperatives ("2001 UN Guidelines" hereafter) prescribe that **laws should recognize the unique nature of the values and principles of cooperation,**

- the ILO R. 193/2002 in its paragraph 10 (1) **calls on Member States to adopt specific legislation on cooperatives, which are guided by cooperative values and principles,**

- the European Commission in Paragraph 3.2.4 of its 2004 Communication to the Council and the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions on the promotion of cooperative societies in Europe ("2004 EC Communication" hereafter), which stipulates that **national legislators should be based on the cooperative definition, values and principles when drafting new laws governing cooperatives.**

4. During the online public consultation on the draft law on agricultural cooperatives, the ICA at the request of the New PASEGES sent a letter to the Ministry of Agricultural Development and Food (Ministry hereafter), which shed some light to a number of provisions in need of further examination by the Ministry, with the support of international and national actors and experts, as they appear as not fully embracing the cooperative principles and ILO R. 193/2002 which I mentioned before.

5. Despite the minor changes to the draft law that was submitted to this committee, its conformity with the cooperative identity and the ILO R. 193/2002 is still an issue to be resolved. In particular, some of the most pressing questions on the draft law's provisions are the following:

- the adherence of **member-investors** with plural voting rights (up to 35% of the total number of votes), which has been an institution found also in other cooperative legislations, such as in the case of Spain, France, Germany and Portugal. but its implementation thus far is deemed largely unsuccessful due to the fact that it is incompatible with the cooperative logic [Article 6.3 of the Draft Law],
- the obligation to **submit 75% of the annual produce** to the agricultural cooperative, which poses the question on whether it is maintainable in view of the autonomy of cooperatives, the international norms of monopolistic restrictions of trade practices and competition law [Article 8.1 f of the Draft Law],
- the obligatory provision **on the minimum share capital (10.000 euros)** under the Draft Law, which seems to be restrictive in enabling cooperative business, especially for micro and small cooperatives [Article 9.1 of the Draft Law],
- the omission of the Draft Law to extend **the use of new technologies** to the general assemblies of primary cooperatives, in its stipulation for organizing meetings of board members and supervisory council through teleconferencing [Article 16.12 of the Draft Law],
- the **state supervision** in the context of continuing with sectorally fragmented cooperative organizations that ineffectively empower only the corresponding supervisory authorities and registers, instead of introducing a single department or office as the central coordinator as paragraph 23 of the 2001 UN Guidelines stipulates and reforming accordingly the overt presence of the number of such authorities in place, with the aim to allow a cohesive and concerted promotion of cooperatives through evidence based policies. [Article 21 of the Draft Law],
- the absence of provisions for **special auditors** trained in cooperatives to ensure audits are done in line with cooperative way of business as Paragraph 6 (c) of the ILO R. 193/2002 stipulates [Article 24 of the Draft Law],
- the lack of prescribing for **indivisible reserves**, which does not protect cooperatives from their dissolution for personal gain and infringes upon the 3rd Cooperative Principle on Member Economic Participation, as well as neglects Paragraph 3.2.5 of the 2004 EC Communication, according to which *“the assets of cooperatives upon dissolution or conversion should be distributed according to the cooperative principle of “disinterested distribution”; that is to say either to other cooperatives, where members can participate, or to cooperative organisations pursuing similar or general interest objectives”* [Articles 26.10 & 33.5 of the Draft Law],

- the **taxation of surplus** that is to be distributed to the members, which would be taxed to the individual member and should not be taxed at all, as its refund is a price correction (deferred price reduction or price increase) [Article 27.2 of the Draft Law],
- the newly added provision that enables the **conversion** of cooperatives to any other type of business without any reference as to what happens with the assets of the cooperative [Article 29.8 of the Draft Law],
- the omission of provisions **on the formation of cooperative unions and federations** (with the sole exception of ar. 38 of the Draft Law on the National Union of Agricultural Cooperatives) which constitutes an infringement to the 6th Cooperative Principle on Cooperation among Cooperatives, and thus also to Paragraph 6 (d) of the ILO R.193/2002 that reflects the above principle, while it disregards relevant provisions that constitute the norm of national European cooperatives laws (such as the case of France, Spain and Portugal),
- the absence of any measure in favor of **cooperative education**, which is the sole responsibility of the National Union of Agricultural Cooperatives [Article 38.4c of the Draft Law], thus not embracing the 5th Cooperative Principle of education, Training and Information, reflected in Paragraph 8.1 (f) of the ILO R. 193/2002 as well as Paragraph 20 of the 2001 UN Guidelines that lay emphasis on the need to promote education and training in cooperative principles and practices at all appropriate levels.

The Draft Law does not give effect to this Principle in its text, which will potentially and irreparably damage the sustainability of the cooperative movement, especially because the application of the 5th Principle also creates conditions for the general public – particularly, young people and opinion leaders – about the nature and benefit of cooperation.

6. Based on the above remarks, the contents of the draft law in many aspects seem to introduce traits of joint stock companies to agricultural cooperatives, while drifting away from the ICA Statement on the Cooperative Identity, the ILO R. 193/2002, the 2001 UN Guidelines, as well as the 2004 EC Communication.

7. An adequate legal framework, on the other hand, would enable cooperatives to possess all their characteristics (as per the Statement on the Cooperative Identity) so that they become the main pillars of sustainable development and deliver their important socio economic outputs in the agricultural sector, whereas if cooperatives were regulated like joint stock companies, then they would be deprived of their ability to deliver such outputs and act in a cooperative way internally (with their members) and externally (in the market).

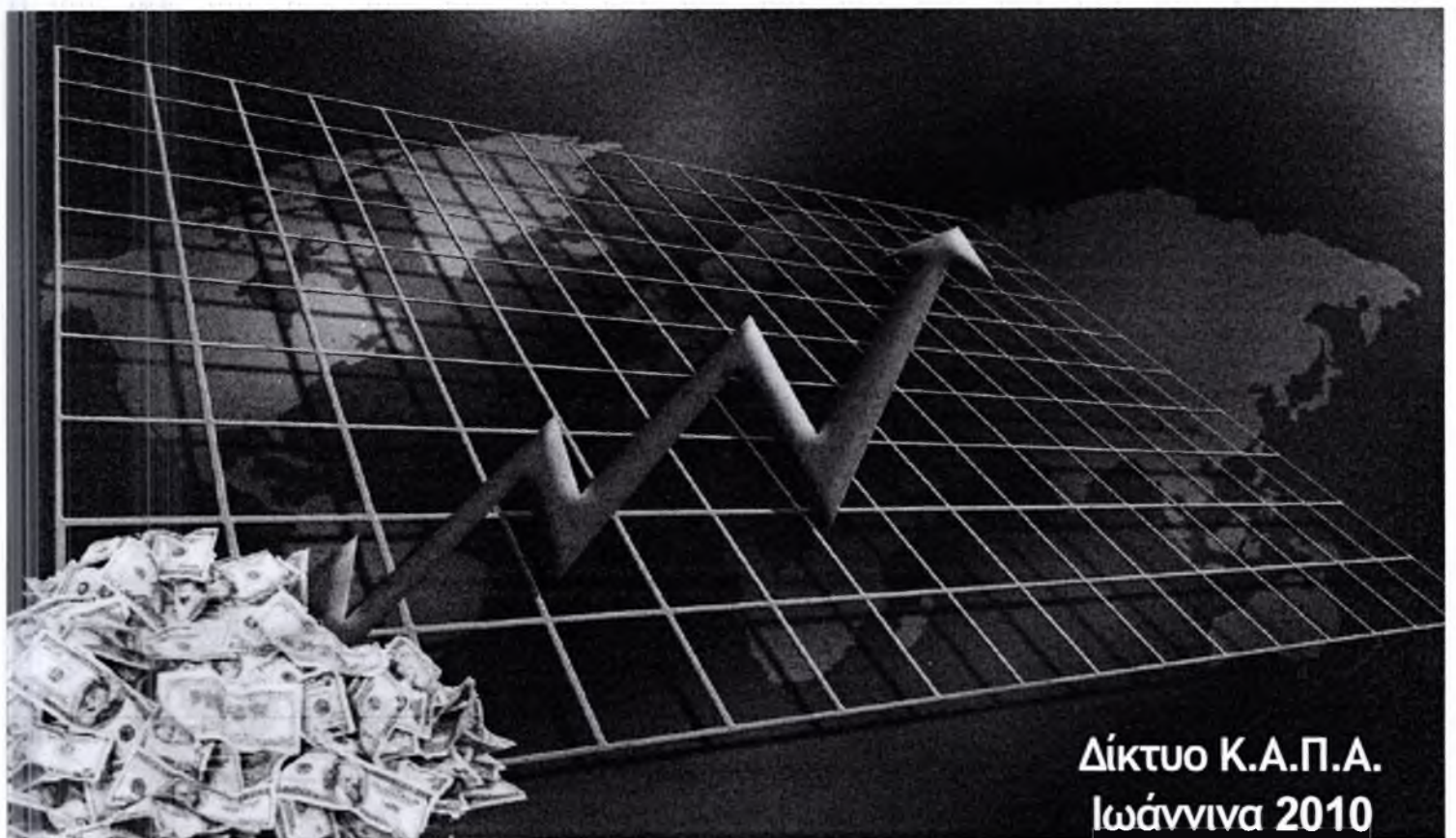
8. To conclude, we wish to thank the esteemed members of the Permanent Committee of Production and Trade for the kind invitation and the opportunity that was given to us to state our views on the draft law on agricultural cooperatives.

We remain available if and when needed, for a further examination and discussion of the issues of concern and offer our continuous support and help, based on the 125 years of accumulated knowledge and experience as the apex representative organization of cooperatives that advocates for the formation of adequate legal environments and supportive public policies for the cooperatives to form and grow.

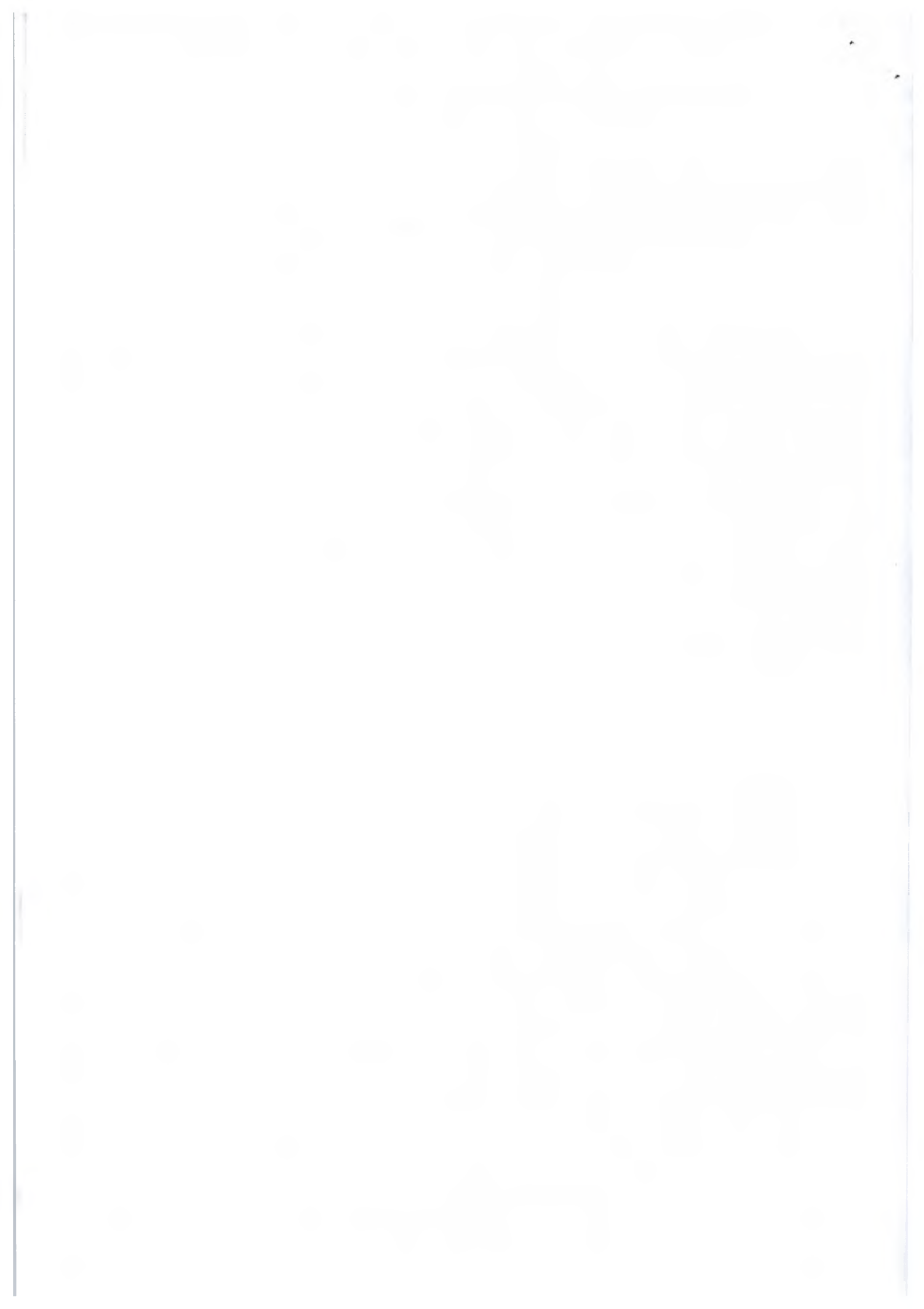

Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης

Πρόγραμμα Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας

Δίκτυο Κ.Α.Π.Α.
Ιωάννινα 2010

Διεθνές Γραφείο Εργασίας

Η Ανθεκτικότητα του
Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου
σε Περιόδους Κρίσης

Johnston Birchall¹ και Lou Hammond Ketilson²

---

¹ Ο Johnston Birchall είναι καθηγητής της Κοινωνικής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο Stirling, της Σκωτίας

² Η Lou Hammond Ketilson είναι Διευθύντρια του Κέντρου Συνεταιριστικών Σπουδών, του Πανεπιστημίου του Saskatchewan στον Καναδά. Θα ήθελε να αναγνωρίσει την συμβολή του βοηθού Dwayne Pattison για της

Η πρωτότυπη έκδοση αυτής της εργασίας δημοσιεύτηκε από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, υπό τον τίτλο «Resilience of the cooperative business model in times of crisis».

Μετάφραση και αναπαραγωγή κατόπιν αδείας
Πνευματικά δικαιώματα © 2009 Διεθνές Γραφείο Εργασίας
Ελληνικά πνευματικά δικαιώματα μετάφρασης © 2010
Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Περιφερειακής Ανάπτυξης (Δίκτυο Κ.Α.Π.Α.)

Στοιχεία επικοινωνίας στην ιστοσελίδα www.diktio-kapa.dos.gr
Επιμέλεια κειμένου Δρ. Γκορίτσας Θανάσης

Οι χρησιμοποιούμενοι προσδιορισμοί στις εκδόσεις του ILO, οι οποίοι είναι σύμφωνοι με την πρακτική των Ηνωμένων Εθνών, και η παρουσίαση της ύλης σε αυτές δεν υποδηλώνει την διατύπωση οποιασδήποτε άποψης απολύτως εκ' μέρους του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας σχετικά με το νομικό καθεστώς της κάθε χώρας, περιοχής ή επικράτειας ή των αρχών της, ή για την οριοθέτηση των συνόρων τους.

Η ευθύνη για τις διατυπωμένες απόψεις σε μελέτες και άλλα γραπτά κείμενα βαρύνουν αποκλειστικά τους δημιουργούς τους, και η δημοσίευση τους δεν συνιστά επικύρωση των απόψεων που διατυπώνονται σε αυτά από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας.

Αναφορές σε ονόματα επιχειρήσεων και εμπορικών προϊόντων και εργασιών δεν υποδηλώνει ότι υποστηρίζονται από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, καθώς και κάθε παράλειψη να αναφερθεί μια συγκεκριμένη επιχείρηση, εμπορικό προϊόν ή εργασία δεν σημαίνει αποδοκιμασία.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή της ελληνικής έκδοσης	2
Περίληψη.....	4
Εισαγωγή.....	5
1. Οι Συνεταιρισμοί ευδοκούν σε περιόδους κρίσης	7
1.1 Συνεταιρισμοί που ανήκουν σε Εργαζόμενους.....	9
1.2 Οι συνεταιρισμοί πετυχαίνουν μόνο σε περιόδους κρίσης ή και σε περιόδους κρίσης;	10
2. Για ποιο λόγο οι συνεταιρισμοί είναι φερέγγυοι σε περιόδους κρίσης;	12
2.1 Το συνεταιριστικό μοντέλο επιχείρησης	12
2.2 Οι συνεταιριστικές επιδόσεις μέσα στην κρίση	15
3. Πώς οι συνεταιριστικές τράπεζες και οι πιστωτικές ενώσεις ευημερούν στην τρέχουσα κρίση;	17
3.1 Αύξηση των περιουσιακών στοιχείων και των καταθέσεων	19
3.2 Η σημασία των συνεταιριστικών τραπεζών και των αποταμιευτικών συνεταιρισμών στην οικονομική ενσωμάτωση.....	27
3.3 Η σημασία των συνεταιρισμών στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την αξιοπρεπή εργασία	30
3.4 Η πολιτική ανταπόκριση	34
3.5 Πώς το ILO μπορεί να βοηθήσει στην επιλογή της προώθησης των συνεταιρισμών για την αντιμετώπιση της κρίσης και την ανάκαμψη;	37

Εισαγωγή της ελληνικής έκδοσης

Η ελληνική μετάφραση της έκθεσης του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO) «Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης- Απαντήσεις για την Παγκόσμια Οικονομική Κρίση», παρουσιάζεται σε μια στιγμή που όλη η Υφήλιος συνταράσσεται από μια ακόμη κρίση του επενδυτικού οικονομικού μοντέλου. Μια κρίση που αρχίσαμε να την βιώνουμε με πολύ μεγαλύτερη ένταση και στην πατρίδα μας αντικρίζοντας τις άμεσες κοινωνικές συνέπειές της.

Πιστεύοντας στην δυνατότητα του συνεταιριστικού οικονομικού μοντέλου να βγάλει τον τόπο μας από αυτή την κρίση, αλλά και ότι μπορεί να προσφέρει κοινωνική ευημερία, ποιότητα ζωής και πιο ανθρώπινες σχέσεις, ευελπιστούμε η μετάφραση αυτής της εργασίας, να συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση, και να φτάσει σε όλους τους συμπολίτες μας αλλά και στους αρμόδιους φορείς.

Τις 18 Δεκεμβρίου του 2009 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στην 64η Σύνοδο της, με το ψήφισμα 64/136 ανακήρυξε το 2012 ως «Έτος των Συνεταιρισμών», υιοθετώντας την πρόταση-έκθεση του Γενικού Γραμματέα της με τίτλο «Οι συνεταιρισμοί στην κοινωνική ανάπτυξη». Η έκθεση του Γ.Γ. Βασίστηκε στην παρούσα έκθεση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας που ακολουθεί.

Η αποδοχή της Διεθνούς Κοινότητας δεν ήρθε τυχαία, υπήρξε αποτέλεσμα σκληρής πολυετής δουλειάς και συνεργασίας του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO) με το Παγκόσμιο Συνεταιριστικό Κίνημα των 800.000.000 μελών που φέτος στις 4 Ιουλίου γιόρτασε την Παγκόσμια Ημέρα Συνεταιρισμών κάτω από το σύνθημα «Καθοδηγώντας την παγκόσμια ανάκαμψη μέσω των συνεταιρισμών».

Πράγματι, σύμφωνα με την έκθεση του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας που ακολουθεί, σήμερα σε καιρούς κρίσης, οι επιχειρήσεις του συνεταιριστικού κινήματος ευημερούν και αυξάνουν τον κύκλο εργασιών τους, επιφέροντας ευεργετικά κοινωνικά οφέλη σύμφωνα με τον διπλό ρόλο που διαδραματίζουν, κοινωνικό και επιχειρηματικό.

Η έκθεση υπενθυμίζει στην Παγκόσμια Κοινότητα τις λύσεις που προσέφερε το συνεταιριστικό κίνημα σε παλαιότερες κρίσεις, διατρέχοντας την σχεδόν 150 χρόνων ιστορία του. Ενημερώνει συνοπτικά αλλά περιεκτικά για τον διαφορετικό τρόπο λειτουργίας του

σύμφωνα με τις παγκόσμιες συνεταιριστικές αρχές οι οποίες οδηγούν στην κατάκτηση πανανθρώπινων ηθικών αξιών. Αναδεικνύει την ικανότητα των συνεταιρισμών να δημιουργούν και να συντηρούν θέσεις εργασίας σε μεγαλύτερο βαθμό από αλλά οικονομικά συστήματα και για τους αναφερόμενους λόγους παροτρύνει τις Κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο να προωθήσουν την ανάπτυξη αυτού του κοινωνικοοικονομικού μοντέλου.

Τι θα μπορούσε να κάνει το συνεταιριστικό μοντέλο για τον τόπο μας

Σε εποχές που οι συνήθεις αποδοχές δεν επαρκούν για να καλύψουν τις καθημερινές ανάγκες, η πτώση των τιμών σε ανελαστικές δαπάνες όπως τα βασικά είδη διατροφής και πρώτης ανάγκης, θα μπορούσε να γίνει εφικτή με την δημιουργία συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

Ως παράδειγμα με την δημιουργία ενός καταναλωτικού συνεταιρισμού στον τόπο μας, όπως σε κάθε «γνήσιο» συνεταιρισμό, τα μέλη του θα διέθεταν τριπλή ιδιότητα σε αυτό τον σχηματισμό ως ιδιοκτήτες, ελεγκτές και πελάτες του. Η επιστροφή του 70% του πλεονάσματος του καταναλωτικού συνεταιρισμού στα μέλη του, αναλογικά με τις αγορές τους, έχει ως αποτέλεσμα τα προϊόντα εν' τέλει να έχουν αγοραστεί στο κόστος τους, με την συνεισφορά όμως ενός 30% στο κοινό πλεόνασμα για την ικανοποίηση κοινών αναγκών, δίχως κανένα κέρδος επενδυτών. Σε ένα καταναλωτικό συνεταιρισμό για τα κεφάλαια εκκίνησης πολλά μέλη συνεισφέρουν από λίγα χρήματα αντί λίγοι επενδυτές να συνεισφέρουν πολλά.

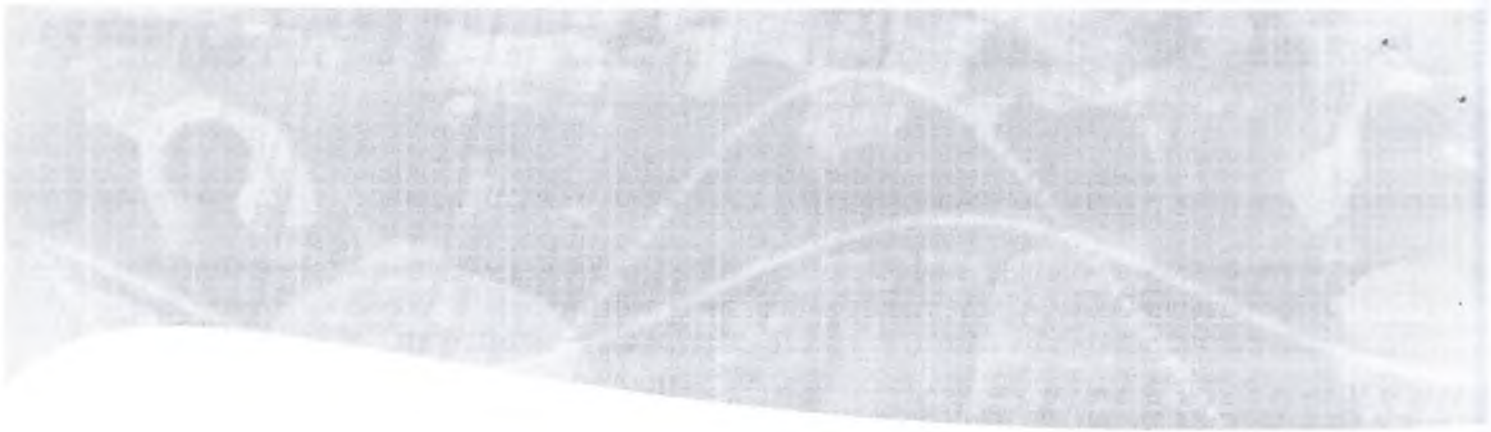
Έτσι οι τιμές μπορούν να πέσουν, η αγοραστική δύναμη να μεγαλώσει, χρήματα αντί να καταλήξουν σε επενδυτές να πηγαίνουν στην χρηματοδότηση νέων θέσεων εργασίας. Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί ως επιχειρήσεις διπλού σκοπού, οικονομικού και κοινωνικού, ευεργετούν διπλά τα μέλη τους, γιατί εκτός από τα φτηνά τρόφιμα και ήδη πρώτης ανάγκης που προσφέρουν, το υπόλοιπο 30% του πλεονάσματος το οποίο είναι κοινής ιδιοκτησίας, αφιερώνεται σε κοινές ανάγκες, για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών και κοινωφελών υπηρεσιών.

Μήπως η υπόλοιπη Ευρώπη έτσι εξασφαλίζει χαμηλότερες τιμές τροφίμων, λειτουργώντας οι συνεταιρισμοί ως κυματοθραύστες στην άνοδο των τιμών, αναγκάζοντας και τους ιδιώτες να συνειστούν στην πολιτική πωλήσεων, προσφέροντας ένα πρόσθετο σταθεροποιητικό σύστημα στην Αγορά;

Μήπως αυτή η συνεταιριστική μέθοδο που περιγράψαμε για τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς εφαρμόζεται και σε άλλες υπηρεσίες με τα ίδια ευεργετικά αποτελέσματα, όπως την προσφορά ηλεκτρικού ρεύματος, του δικτύου τηλεφωνίας, των δανείων και αποταμίευσης, την απόκτηση οικίας, και ακόμη την εργασία, την βιομηχανική παραγωγή;

Στην έκθεση που ακολουθεί βρίσκονται μερικές απαντήσεις για το τι συμβαίνει στην Ευρώπη των 160.000.000 ενταγμένων μελών σε συνεταιρισμούς (25.000.000 σε καταναλωτικούς) και στην Υφήλιο των 800.000.000 μελών, από την πιο αρμόδια Οργάνωση Παγκοσμίως, το Διεθνές Γραφείο Εργασίας.

Μη κερδοσκοπικό Δίκτυο
Κοινωνικής Αλληλεγγύης
& Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περίληψη

Η χρηματιστηριακή και η επακόλουθη οικονομική κρίση είχε αρνητικές επιπτώσεις για την πλειοψηφία των επιχειρήσεων, ωστόσο οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο παρουσιάζουν ανθεκτικότητα σε αυτήν την κρίση. Οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί παραμένουν οικονομικά εύρωστοι, οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί αναφέρουν αύξηση του κύκλου εργασιών, οι συνεταιρισμοί εργαζομένων βλέπουν την ανάπτυξη δεδομένου ότι οι άνθρωποι επιλέγουν την συνεταιριστική μορφή επιχείρησης ως αυτή που ανταποκρίνεται στην νέα οικονομική πραγματικότητα.

Γιατί αυτή η μορφή της επιχείρησης αποδεικνύεται τόσο ανθεκτική;

Η έκθεση αυτή θα παρέχει ιστορικά στοιχεία και σύγχρονα εμπειρικά παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι το μοντέλο των συνεταιριστικών επιχειρήσεων επιβιώνει στην κρίση, αλλά το πιο σημαντικό, ότι είναι μια βιώσιμη μορφή επιχείρησης που είναι σε θέση να αντέξει τις κρίσεις διατηρώντας τους πόρους διαβίωσης των κοινοτήτων στις οποίες δραστηριοποιείται. Πρόκειται επίσης να προτείνει τρόπους με τους οποίους το ILO μπορεί να ενισχύσει τη δραστηριότητά της στην προώθηση των συνεταιρισμών, ως μέσο για την αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης και την αποτροπή μελλοντικών κρίσεων.

Εισαγωγή

Η πρόσφατη μαζική δημόσια οικονομική υποστήριξη, για την διάσωση των τραπεζών που ανήκουν σε επενδυτές από τις οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν, έχει τονίσει τις αρετές του συνεταιριστικού τραπεζικού συστήματος που ανήκει στους πελάτες του, το οποίο είναι περισσότερο επιφυλακτικό απέναντι στους κινδύνους και δεν οδηγείται από την απαίτηση να δημιουργηθούν κέρδη για τους επενδυτές και έκτακτα επιδόματα (bonuses) για τους διαχειριστές. Τα ταμειυτήρια και οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί, γνωστοί επίσης και ως πιστωτικές ενώσεις ή SACCOs, οικοδομώντας κοινωνικές και συνεταιριστικές τράπεζες σε όλο τον κόσμο αναφέρουν ότι εξακολουθούν να είναι οικονομικά υγιείς, και ότι πελάτες συρρέουν μαζικά στις τράπεζές τους επειδή είναι πολύ αξιόπιστες. Το σημείο αυτό είναι πολύ σημαντικό, διότι ο συνεταιριστικός τραπεζικός τομέας είναι εξαιρετικά μεγάλος. Το Παγκόσμιο Συμβούλιο της Πιστωτικής Ένωσης (World Council of Credit Unions) έχει 49.000 πιστωτικές ενώσεις ως μέλη του, με 177 εκατομμύρια άτομα μέλη σε 96 χώρες. Η Διεθνής Ένωση Raiffeisen υπολογίζει ότι 900.000 συνεταιρισμοί με περίπου 500 εκατομμύρια μέλη σε περισσότερες από 100 χώρες εργάζονται σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές σε τράπεζες που έλκουν την καταγωγή τους από τον Friedrich Raiffeisen στην Γερμανία. Μόνο στην Ευρώπη, υπάρχουν 4.200 τοπικές συνεταιριστικές τράπεζες, με περίπου 60.000 υποκαταστήματα και μερίδιο αγοράς 20%. Οι τράπεζες εξυπηρετούν 45 εκατομμύρια μέλη και 159 εκατομμύρια πελάτες.³ Ορισμένες από τις μεγαλύτερες τράπεζες στον κόσμο είναι συνεταιριστικές: η Rabobank, για παράδειγμα, που έχει ως μέλη της το 50% των Ολλανδών πολιτών, είναι η μεγαλύτερη γεωργική τράπεζα στον κόσμο, και έχει βαθμολογηθεί ως η τρίτη ασφαλέστερη τράπεζα στον κόσμο.⁴ Η βασική ιδέα των συνεταιριστικών τραπεζών είναι πολύ απλή. Ως μέλη τους περιλαμβάνονται τόσο οι αποταμιευτές όσο και οι δανειολήπτες, που

---

³ DeVries, B (2009) European Cooperative Banks in financial and economic turmoil, Paper for the UN Expert Group Meeting on Cooperatives, April, New York

⁴ By Global Finance Magazine. It is also the only privately-owned bank with the highest possible credit ratings (see OCDC, 2007)

χρησιμοποιούν το συνεταιρισμό ανακυκλώνοντας τα χρήματα από εκείνους οι οποίοι τα διαθέτουν σε εκείνους οι οποίοι τα έχουν ανάγκη, χωρίς να λαμβάνει κανείς άλλος εκτός από αυτούς κέρδος με καθορισμένα επιτόκια, ούτως ώστε το σύστημα να λειτουργεί προς το συμφέρον όλων αυτών.

Η παρούσα έκθεση αρχίζει με την παροχή ιστορικών στοιχείων για τους συνεταιρισμούς που δείχνουν ότι λειτουργούν καλά στις κρίσεις. Αυτό θέτει μια εύλογη γενίκευση ότι θα συνεχίσουν να λειτουργούν καλά και στην τρέχουσα κρίση.

Η έκθεση εξετάζει αυτήν την γενίκευση παρέχοντας θεωρητικά επιχειρήματα και εμπειρικά στοιχεία υπέρ και εναντίον αυτής. Αποτελείται από δύο μέρη.

Στο πρώτο μέρος, διερευνάται ο ισχυρισμός ότι οι συνεταιριστικές τράπεζες, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί ανταπεξέρχονται καλύτερα στην τραπεζική κρίση και την οικονομική ύφεση σε σχέση με τις τράπεζες που ανήκουν σε επενδυτές. Παρουσιάζονται επιχειρήματα για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των τραπεζών που είναι «ιδιοκτησίας των μελών» και εξετάζονται τα αποδεικτικά στοιχεία. Διαπιστώνεται ότι, μέχρι σήμερα, οι συνεταιρισμοί κατέχουν μια ασυνήθιστα ισχυρή θέση, δεν έχουν πληγεί πολύ από την τραπεζική κρίση και αναπτύσσονται ταχύτατα, καθώς οι πελάτες διακόπτουν τις συναλλαγές τους με τις αναξιόπιστες τράπεζες ιδιοκτησίας των επενδυτών θεωρώντας

© ILO/M. Crozet

άλλου είδους επιχειρήσεις (τους συνεταιρισμούς), ως περισσότερο ικανές στην διαχείριση του κίνδυνου και πιο αξιόπιστες.

Στο δεύτερο μέρος της έκθεσης λαμβάνονται υπ' όψη δύο σημαντικές πολιτικές επιδιώξεις - την οικονομική ένταξη και την δημιουργία θέσεων απασχόλησης, παρουσιάζοντας αποδεικτικά στοιχεία για τη σημασία των συνεταιρισμών για

την επίτευξή τους σε αυτή τη στιγμή της οικονομικής ύφεσης.

Τέλος, η έκθεση εξετάζει τις πολιτικές επιπτώσεις των ευρημάτων αυτών για τις κυβερνήσεις και τις τραπεζικές ρυθμίσεις καθώς και τι μπορεί να κάνει το ILO όσον αφορά την προώθηση των συνεταιρισμών.

1. Οι Συνεταιρισμοί ευδοκιμούν σε περιόδους κρίσης

Κατά τη διάρκεια μιας γεωργικής κρίσης στη δεκαετία του 1860 στη Γερμανία, ένας κοινωνικός μεταρρυθμιστής, ο Friedrich Raiffeisen, αφού βοήθησε σε μια έκτακτη επισιτιστική κρίση τους πεινασμένους αγρότες και τις οικογένειές τους, στην συνέχεια συνειδητοποίησε ότι αυτό που πραγματικά χρειάζονται, ήταν η πίστωση για να βοηθηθούν να εκσυγχρονίσουν τις μεθόδους τους και να αποκτήσουν πρόσβαση σε αγορές για τα προϊόντα τους. Σχεδίασε έναν νέο τύπο αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών ο οποίος έγινε αποδεκτός με ενθουσιασμό από τους αγρότες. Η ιδέα της αγροτικής συνεταιριστικής τράπεζας εξαπλώθηκε σε όλη την ηπειρωτική Ευρώπη, και οδήγησε στην δημιουργία προμηθευτικών και εμπορικών συνεταιρισμών. Συγχρόνως βοήθησε στην ανάπτυξη της σύγχρονης γεωργικής οικονομίας. Την ίδια χρονική περίοδο, ένας άλλος κοινωνικός μεταρρυθμιστής, ο Schultze-Delitsch, επινόησε ένα παρόμοιο τύπο συνεταιριστικής τράπεζας για τους κατοίκους των πόλεων, προωθώντας την παροχή πιστώσεων σε τεχνίτες και μικρές επιχειρήσεις, διευκολύνοντας τους ανθρώπους να επιβιώσουν στις ραγδαίες οικονομικές αλλαγές και τις συχνές κρίσεις που συνόδευσαν τη βιομηχανική επανάσταση. Ομοίως, στις Ηνωμένες Πολιτείες, κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης του 1930, μια συνεταιριστική τράπεζα δημιουργήθηκε με την υποστήριξη της κυβέρνησης στο πλαίσιο του New Deal (Νέας Συμφωνίας), για να παρέχει ζωτικής σημασίας αγροτικές πιστώσεις. Εκείνη την στιγμή, η Ομοσπονδιακή Πιστωτική Ένωση (Federal Credit Union) δημιουργήθηκε «για να εξασφαλίσει, στις δημιουργούμενες πιστωτικές ενώσεις, πιστώσεις για την διάθεσή τους σε “πολίτες με λιγιστούς πόρους” », και είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι η πράξη αυτή «αποσκοπεί στην σταθεροποίηση ενός αποσταθεροποιημένου παγκόσμιου οικονομικού συστήματος».⁵

---

⁵ Meyer, M. (2008). Does Capitalism Need Cooperation? Cooperative Business Journal November/December p4

Επίσης, στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης, άρχισαν να σχηματίζονται αγροτικοί συνεταιρισμοί σε μεγάλους αριθμούς. Οι Προμηθευτικοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί αύξησαν τις προμήθειές τους από 76 εκατομμύρια δολάρια το 1924 σε 250 εκατομμύρια δολάρια το 1934 και εξαπλώθηκαν σε όλα τα μέρη των ΗΠΑ. Ήταν αυτή η χρονική περίοδο όπου ο Land O' Lakes αναδείχθηκε σε σημαντικό περιφερειακό γαλακτοκομικό συνεταιρισμό. Επίσης, υπήρξε μια ραγδαία ανάπτυξη στον εφοδιασμό συνεταιριστικού πετρελαίου για τους γεωργούς. Μέχρι το 1935 υπήρχαν περίπου 2.000 από αυτούς και προμήθευαν προϊόντα αξίας 40 εκατ. δολαρίων. Υπήρξε κυβερνητική υποστήριξη με τη μορφή πιστώσεων, αλλά οι αγρότες είχαν ενθαρρυνθεί να αναλάβουν τον έλεγχο των δικών τους συνεταιριστικών τραπεζών. Μέχρι το 1935 υπήρχαν 10.500 συνεταιρισμοί γεωργών με 3.66 εκατομμύρια μέλη.⁶

Αντίστοιχα, στη Σουηδία, μετά την κατάρρευση των τιμών του 1930, αντί οι συνεταιρισμοί να περιμένουν πως θα πορευτούν οι κρατικές επιτροπές εμπορίου, οι συνεταιριστικές ομοσπονδίες πήραν τον έλεγχο της αγροτικής πίστωσης, των γαλακτοκομείων, της δασοκομίας, των αυγών, του κρέατος και των φρούτων, υπό την ηγεσία μιας ισχυρής Εθνικής Ένωσης Αγροτών της Σουηδίας.

© ILO/M. Crozet

Σε μια πιο πρόσφατη πτώση των γεωργικών τιμών στις ΗΠΑ και τον Καναδά, ένα νέο είδος συνεταιρισμού επινοήθηκε για την αντιστοίχιση των μεριδίων κυριότητας των γεωργών με τα δικαιώματα παράδοσης, έτσι ώστε να επιτρέπεται στους αγρότες να έχουν πρόσβαση μέχρι την επεξεργασία των τροφίμων. Υπάρχουν περίπου 200 από αυτούς τους συνεταιρισμούς «νέας γενιάς», όπου έχουν αυξησει εντυπωσιακά τα εισοδήματα των αγροτών και αναζωογονήσει τις τοπικές οικονομίες της Βόρειας Ντακότα, της Μινεσότα και των γειτονικών Πολιτειών.⁷ Πιο πρόσφατα, η κρίση BSE (ή των τρελών αγελάδων) στον Καναδά έδωσε μεγάλη ώθη-

⁶ USDA Rural Development (1935) Cooperatives help farmers survive the great depression, accessed April 2009 at www.rurdev.usda.gov

⁷ Merrett, C and Walzer, N (eds, 2001) A Cooperative Approach to Local Economic Development, Quorum Books

ση στους παραγωγούς βοείου κρέατος στην Alberta του Καναδά να δημιουργήσουν διάφορους συνεταιρισμούς παραγωγών στην επαρχία.⁸

Κατά τη διάρκεια του 1840 στη Βρετανία, σε μια εποχή απελπιστικής οικονομικής δυσπραγίας, άρχισαν να σχηματίζονται οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί λιανικής, από εργαζομένους στην κλωστοϋφαντουργία ως η μόνη εναλλακτική λύση στη μετανάστευση ή την λιμοκτονία. Από τότε ξεπέρασαν πολλές κρίσεις, συμπεριλαμβανομένων των δύο παγκοσμίων πολέμων και της Μεγάλης Ύφεσης, και κάθε φορά εξέρχονταν ισχυρότεροι και μέχρι το 1950 κατείχαν το 12% του λιανικού εμπορίου έχοντας ήδη δημιουργήσει παρόμοιους συνεταιριστικούς τομείς σε όλη την Ευρώπη.⁹ Η ικανότητά τους να επουλώνουν τις πληγές και να παρέχουν ένα δίκτυο διανομής το οποίο εγγυάται την προμήθεια τροφίμων, οδήγησε στη χρήση τους στην ανασυγκρότηση στη Γερμανία και την Ιαπωνία μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Πιο πρόσφατα, όταν κατέρρευσε η Σοβιετική Ένωση οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί γύρω από τη Μόσχα δεν επέζησαν απλώς στην οικονομική κρίση, αλλά αναδιοργανώθηκαν και άρχισαν να αναπτύσσονται και πάλι.¹⁰

Άλλες μορφές καταναλωτικών συνεταιρισμών που έχουν αποδείξει την αξία τους.

Κατά τη διάρκεια της κρίσης του 1930 οι συνεταιρισμοί ηλεκτρικής ενέργειας και τηλεπικοινωνιών βοήθησαν στον μετασχηματισμό της αγροτικής οικονομίας των ΗΠΑ. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 στην πόλη της Νέας Υόρκης ξεκίνησαν κατασχέσεις σε χιλιάδες ιδιοκτησίες νοικοκυριών για την αθέτηση καταβολής φόρων, και οι ιδιοκτήτες αντέδρασαν εγκαταλείποντας τα λαϊκά διαμερίσματα. Από την κρίση αυτή γεννήθηκε ένα συνεταιριστικό κίνημα κατοικίας που στέγασε επιτυχώς 27.000 οικογένειες. Σήμερα, η συνεταιριστική ιδιοκτησία είναι η πιο κοινή μορφή ιδιοκτησίας διαμερίσματος στην πόλη της Νέας Υόρκης.¹¹

1.1 Συνεταιρισμοί που ανήκουν σε Εργαζόμενους

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 και στις αρχές της δεκαετίας του 1980 στη Δυτική Ευρώπη, έλαβε χώρα μια θεμελιώδη αναδιάρθρωση της βιομηχανίας που οδήγησε στην μαζική ανεργία. Η αντίδραση πολλών εργαζομένων ήταν ένα κύμα εξαγορών μέσω συνεταιρισμών εργαζομένων που κατάφερε να διαχειριστεί και να ελαχιστοποιήσει τις απώλειες θέσεων εργασίας από τις βιομηχανικές αλλαγές. Ομοίως στην Αργεντινή το 2001, μετά από μια σοβαρή οικονομική κατάρρευση που οδήγησε χιλιάδες να πτωχεύσουν, οι εργαζόμενοι ανέλαβαν πάνω από 200 επιχειρήσεις, και με την υποστήριξη της κυβέρνησης, τις έθεσαν σε λειτουργία αυτοί οι ίδιοι (γνωστές ως «empresas recuperadas -ανακτημένες επιχειρή-

⁸ Canadian Cooperative Association (2005, Dec) Coops in Alberta Fact Sheet. Retrieved from: <http://www.coopscanada.coop/pdf/Sector/FactSheet/Alberta%20coops.pdf>

⁹ Birchall, J (1994) Coop: the People's Business, Manchester University Press

¹⁰ Birchall (2003) Rediscovering the Cooperative Advantage, Geneva: ILO p55-57

¹¹ Coldwell Banker. Understanding Cooperatives and Condominiums

σεις»¹². Η σοβαρή εμπειρία της ύφεσης στη Φινλανδία στις αρχές της δεκαετίας του 1990, μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, οδήγησε εν' μέρει να ανέλθει η ανεργία πάνω από το 20%. Η απάντηση ήταν ένα «νέο κύμα» προώθησης και υποστήριξης των συνεταιρισμών εργαζομένων από το Υπουργείο Εργασίας και το Φινλανδικό Συνεταιριστικό Κίνημα το οποίο οδήγησε στην σχεδίαση πάνω από 1.200 συνεταιρισμών εργασίας, επιτρέποντας να επιστρέψουν οι άνεργοι άνθρωποι στην εργασία.¹³

1.2 Οι συνεταιρισμοί πετυχαίνουν μόνο σε περιόδους κρίσης ή και σε περιόδους κρίσης;

Μήπως αυτό σημαίνει ότι οι συνεταιρισμοί επιτυγχάνουν μόνο σε καιρούς οικονομικής κρίσης; Είναι ένας τύπος επιχείρησης που στρέφονται οι άνθρωποι μόνο όταν τις έχουν ανάγκη, για να επιστρέψουν στο κυρίαρχο μοντέλο ιδιοκτησίας του επενδυτή όταν η κρίση τελειώσει;

Δεν υπάρχουν αποδείξεις για αυτό. Στην πραγματικότητα, αυτό που τους βοηθά να ξεπερνάνε μια κρίση είναι η συσσώρευση ισχύος που χτίζεται στις καλές εποχές. Η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA) υπολόγισε το 2004 - τέσσερα χρόνια πριν από την τραπεζική κρίση - ότι οι 300 κορυφαίοι συνεταιρισμοί του κόσμου είχαν ως κύκλο εργασιών το ίδιο περίπου με το ΑΕΠ του Καναδά.¹⁴ Μια μελέτη για τους συνεταιρισμούς σε 11 χώρες της Αφρικής εκτιμά ότι περίπου το επτά τοις εκατό των Αφρικανών είναι μέλη συνεταιρισμών και ότι ακόμα και σε χώρες όπου οι συνεταιριστικές ενώσεις είχαν καταρρεύσει, όπως η Ουγκάντα και η Ρουάντα, τώρα οι αριθμοί ακολουθούν αυξητική τάση. Υπήρχαν μόνο 554 καταχωρημένοι συνεταιρισμοί στην Ουγκάντα το 1995, αλλά σήμερα είναι σχεδόν 7.500. Οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί αυξάνονται παντού.¹⁵

© ILO/M. Crozet

Είναι αλήθεια ότι σε ορισμένες χώρες όπως οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο οι αποαμοιβαιοποιήσεις κατά την προηγούμενη δεκαετία, υπήρξαν ένας ισχυρός καταστροφέας των συνεταιρισμών. Τα επιχειρήματα ήταν ότι οι συνεταιρισμοί και

¹² Howarth, M (2007) Worker cooperatives and the phenomenon of empresas recuperadas in Argentina, Manchester: Cooperative College

¹³ Birchall, J (2003) op cit P48-51

¹⁴ Δείτε www.ica.coop για το πλάνο Global 300

¹⁵ Develtere, P, Pollet, I and Wanyama, F (2008) Cooperating out of Poverty: the renaissance of the African cooperative movement, Geneva: ILO

τα αμοιβαία ταμεία ήταν ένας ξεπερασμένος τύπος επιχείρησης που δεν θα μπορούσε να παρέχει κίνητρα για την προσέλκυση των καλύτερων στελεχών, και δεν θα μπορούσε να αυξήσει αρκετά τα κεφάλαια για να ανταγωνιστεί στις διεθνείς αγορές. Τα επιχειρήματα αυτά επιστρέφουν και στοιχειώνουν τις αποαμοιβαιοποιημένες εταιρείες, πολλές εκ' των οποίων (για παράδειγμα, η Bradford & Bingley και η Northern Rock στο Ηνωμένο Βασίλειο) χρεοκόπησαν, η διαχείρισή τους απαξιώθηκε, και οι μετοχές τους είναι άνευ αξίας. Υπάρχει τώρα μια αντίθετη τάση. Ακριβώς όπως τη δεκαετία του 1930 πολλές εταιρείες ασφαλειών ζωής μετατρέπονταν σε αμοιβαίες προκειμένου να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των πελατών τους, κατά την τρέχουσα κρίση υπάρχουν τάσεις για την επανααμοιβαιοποίηση των οικοδομικών εταιρικών κοινωνιών του Ηνωμένου Βασιλείου με την μετατροπή τους σε τράπεζες, καθώς και την ενδεχόμενη αμοιβαιοποίηση ιδιωτικών τραπεζών, όπως ο Όμιλος Lloyds Banking και η RBS, που τώρα ανήκουν κατά το μεγαλύτερο μέρος στην κυβέρνηση.

Φυσικά, όπως και σε κάθε άλλο τύπο επιχείρησης, εάν ένας συνεταιρισμός δεν διαχειρίζεται σωστά ή έχει σοβαρές αδυναμίες στην επιχειρηματική στρατηγική του, μια ύφεση θα το αποκαλύψει και ο συνεταιρισμός μπορεί να αποτύχει.

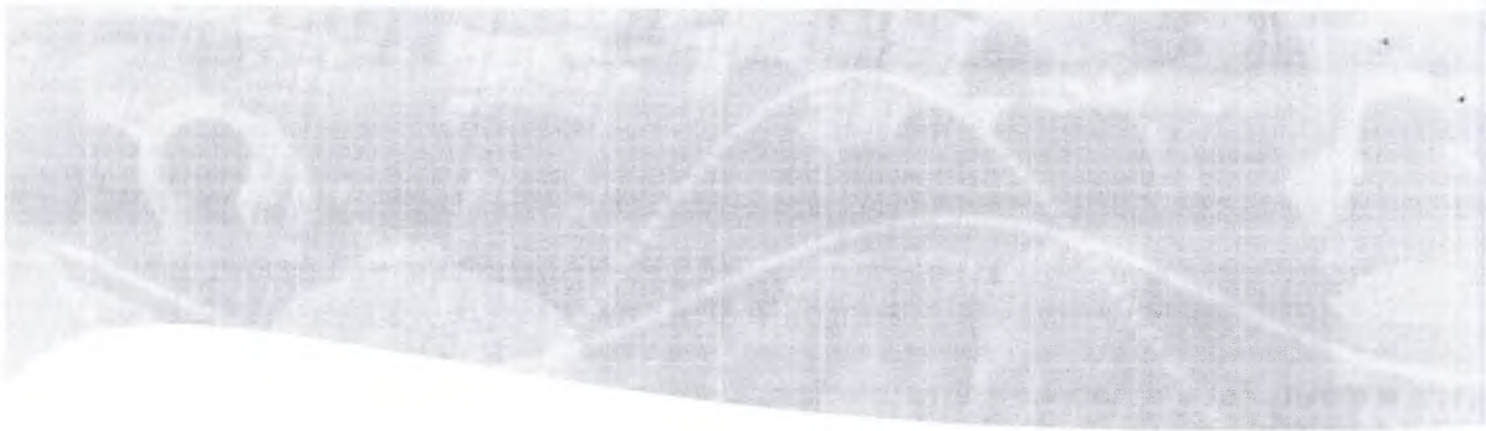

© ILO/Lord

Το συνεταιριστικό μοντέλο παρέχει συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά δεν είναι μια μαγική φόρμουλα για την επιτυχία. Ωστόσο, είναι ενδιαφέρον να δούμε πόσο ισχυρές ήταν οι επιδόσεις των συνεταιριστικών τραπεζών, των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών και των πιστωτικών ενώσεων, κατά την τρέχουσα τραπεζική κρίση, και πόσο λίγη βοήθεια χρειάστηκαν

από τις κυβερνήσεις, σε αντίθεση με τους ανταγωνιστές τους (τράπεζες) που ανήκουν στους επενδυτές, οι οποίοι υποχρεώθηκαν για να διασωθούν να χρηματοδοτηθούν με συγκλονιστικά μεγάλα ποσά από το δημόσιο. Στις περιπτώσεις όπου οι συνεταιρισμοί και τα αμοιβαία ταμεία έχουν τέτοια προβλήματα, μπορούν να βασίζονται σε ομοσπονδιακούς φορείς που παρέχουν εγγυημένη χρηματοδότηση ή να εξασφαλίσουν την συγχώνευσή τους με άλλους (συνεταιρισμούς), ώστε να μην χάνονται τα περιουσιακά στοιχεία και να προστατεύονται τα μέλη τους.

Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι σε όλο τον κόσμο σχεδόν καμία συνεταιριστική τράπεζα ή πιστωτική ένωση δεν αναγκάστηκε να ζητήσει κυβερνητική βοήθεια. Γιατί το συνεταιριστικό μοντέλο αποδεικνύεται τόσο ισχυρό;

2. Για ποιο λόγο οι συνεταιρισμοί είναι φερέγγυοι σε περιόδους κρίσης;

2.1 Το συνεταιριστικό μοντέλο επιχείρησης

Οι συνεταιρισμοί είναι επιχειρήσεις ιδιοκτησίας των μελών τους. Ο απλούστερος τρόπος για να γίνει αυτό κατανοητό, είναι ότι συσσωρεύουν την αγοραστική δύναμη των ανθρώπων οι οποίοι από μόνοι τους μπορούν να επιτύχουν λίγα ή τίποτα, και με τον τρόπο αυτό παρέχουν τρόπους εξόδου από την φτώχεια και την ανέχεια.

© ILO/M Crozet

Ο διεθνώς αναγνωρισμένος ορισμός των συνεταιρισμών που περιλαμβάνεται στις δύο κατευθυντήριες γραμμές, των Ηνωμένων Εθνών με στόχο τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών (2001) και την Σύσταση 193 του ILO (2002), όπως αυτός δηλώθηκε από το επίσημο όργανο εκπροσώπησης των συνεταιρισμών, την Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA) είναι:

Μια αυτόνομη ένωση ανθρώπων οι οποίοι ενώνονται εθελοντικά, προκειμένου να ανταποκριθούν στις κοινές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και τις προσδοκίες τους, μέσω μιας κοινά ιδιόκτητης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης.¹⁶

¹⁶ Δείτε την ιστοσελίδα της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας, www.ica.coop

Οι Συνεταιρισμοί επίσης καθοδηγούνται από επτά συνεταιριστικές αρχές: Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή, Δημοκρατικό έλεγχο μελών, Οικονομική συμμετοχή των μελών, Αυτονομία και ανεξαρτησία, Εκπαίδευση - κατάρτιση και πληροφόρηση, Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών, και Μέριμνα για την κοινότητα.

Οι πρώτες τέσσερις από αυτές είναι οι βασικές αρχές χωρίς τις οποίες οι συνεταιρισμοί θα έχαναν την ταυτότητά τους. Εγγυώνται τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα μέλη τους, είναι ιδιοκτήτες, ελέγχουν και ωφελούνται από την επιχείρηση. Η αρχή της εκπαίδευσης είναι μια δέσμευση για να καταστήσει τα μέλη αποτελεσματικά, και έτσι αποτελεί προϋπόθεση για τον δημοκρατικό έλεγχο, ενώ η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών είναι πραγματικά μια επιχειρηματική στρατηγική χωρίς την οποία οι συνεταιρισμοί θα παρέμεναν οικονομικά ευάλωτοι. Η τελευταία αρχή, η μέριμνα για την κοινότητα, αναγνωρίζει ότι, σε αντίθεση με τους επενδυτές, τα μέλη των συνεταιρισμών τείνουν επίσης να είναι μέλη της συγκεκριμένης κοινότητας. Συχνά, ένας από τους επιχειρηματικούς στόχους των συνεταιρισμών είναι ότι θα καλύψουν τις ανάγκες αυτής της ευρύτερης κοινότητας. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι συνεταιρισμοί έχουν «κοινωνική» (φιλανθρωπική) και όχι οικονομική μορφή, και ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο ως εργαλείο της ανάπτυξης. Είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ των βασικών στόχων του συνεταιρισμού, οι οποίοι είναι η κάλυψη των οικονομικών αναγκών των μελών, με άλλους στόχους που ακολουθούν, όπως η βελτίωση της διατροφής, η αύξηση των ικανοτήτων, αλλά και η συνολική επίδραση στην ευρύτερη κοινωνία όπως η επίτευξη χαμηλότερων ποσοστών θνησιμότητας ή τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης. Παραδόξως, για την επίτευξη αυτών των ευρύτερων στόχων οι κυβερνήσεις πρέπει να σέβονται την αυτονομία των συνεταιρισμών.

© ILO/M. Crozet

Η ποικιλομορφία των τύπων συνεταιρισμών μπορεί να προκαλέσει σύγχυση, ωστόσο υπάρχει ένας απλός τρόπος για την κατάταξή τους. Εκτός από τους επενδυτές των κεφαλαίων, υπάρχουν άλλοι τρεις κύριοι ενδιαφερόμενοι σε μια επιχείρηση: οι καταναλωτές της, οι παραγωγοί οι οποίοι προμηθεύουν πρώτες ύλες ή λαμβάνουν τα προϊόντα από την επιχείρηση, και οι υπάλληλοί της.

Σε ένα συνεταιρισμό, συνήθως ένα από αυτά τα ενδιαφερόμενα μέρη βρίσκεται στο επίκεντρο της επιχείρησης. Έτσι διαμορφώνονται τρεις κατηγορίες: οι συνεταιρισμοί των καταναλωτών, οι συνεταιρισμοί των παραγωγών και οι συνεταιρισμοί των εργαζομένων. Υπάρχει μια ενδιαφέρουσα σύνθεση. Οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί - συνεταιριστικές τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και πιστωτικές ενώσεις - συχνά έχουν στη σύνθεση των μελών τους ανθρώπους οι ο-

ποίοι είναι και οι καταναλωτές των προϊόντων τους αλλά και - δικαιωματικά - οι παραγωγοί τους. Έτσι, οι αγρότες και οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν να είναι μέλη, παράλληλα με μεμονωμένους ιδιώτες. Όσο τα συμφέροντα της κάθε ομάδας δεν έρχονται σε σύγκρουση, ο συνεταιρισμός συνεχίζει να λειτουργεί καλά.

Υπάρχουν δύο είδη συγκριτικών πλεονεκτημάτων των συνεταιρισμών: τα γενικά που προέρχονται από τη φύση των συνεταιρισμών, ως επιχειρήσεις που ανήκουν στα μέλη τους, και τα ιδιαίτερα που προέρχονται από τους συγκεκριμένους τύπους συνεταιρισμών.

Τα γενικά πλεονεκτήματα προκύπτουν από την ιδιότητα του μέλους. Οι συνεταιρισμοί ανήκουν αποκλειστικά στα μέλη τους, ελέγχονται από τα μέλη τους, και υπάρχουν για να παρέχουν οφέλη στα μέλη τους και όχι για το κέρδος και αυτό έχει αντίκτυπο στις επιχειρηματικές αποφάσεις. Όταν οι σκοποί της επιχείρησης ευθυγραμμίζονται με αυτούς των μελών οι οποίοι είναι τόσο οι επενδυτές όσο και οι καταναλωτές του συνεταιρισμού, τα αποτελέσματα είναι η αφοσίωση, η δέσμευση, η κοινή τεχνογνωσία, η συμμετοχή των μελών, που υποστηρίζονται από ισχυρά οικονομικά κίνητρα.¹⁷

Αυτά είναι τα καλά των αξιών που θα ήθελε οποιοσδήποτε επιχειρηματικός οργανισμός, αλλά οι επιχειρήσεις ιδιοκτησίας των επενδυτών μπορούν να το επιτύχουν αυτό μόνο μιμούμενες την ιδέα της ιδιότητας του μέλους. Τα γενικά μειονεκτήματα τους είναι η άλλη όψη της μη χρήσης των πλεονεκτημάτων. Όταν οι σκοποί της επιχείρησης δεν είναι ευθυγραμμισμένοι με εκείνους των μελών, ως αποτέλεσμα έρχεται η

© ILO/M. Crozet

απάθεια ή ο κυνισμός, τα μέλη χάνουν το ενδιαφέρον τους και σταματούν να συμμετέχουν. Αυτό οδηγεί την διοίκηση να επιδιώκει τα δικά της συμφέροντα και ικανοποίηση και την ενίσχυση των ολιγαρχικών τάσεων μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου.

Τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα των καταναλωτικών συνεταιρισμών είναι ότι παρέχουν στους ανθρώπους καταναλωτικά αγαθά στη χαμηλότερη δυνατή τιμή και εγγυημένα καλής αξίας, και έτσι ενισχύουν περισσότερο το εισόδημά τους. Οι συνεταιρισμοί παραγωγών δίνουν την δυνατότητα στους αυτοαπασχολούμενους και τις οικογενειακές επιχειρήσεις να αποκτήσουν τη μαζικότητα που χρειάζονται για να επιβιώσουν στην αγορά. Οι συνεταιρισμοί εργαζομένων παρέχουν στους ανθρώπους εισόδημα, αλλά επίσης είναι ένας τρόπος για να αποκτήσουν τον έ-

¹⁷ Shah, T (1996) *Catalysing Cooperation: design of self-governing organisations*, New Delhi: Sage

λεγχο επί των όρων υπό τους οποίους εργάζονται, παρέχοντας «αξιοπρεπή εργασία». Ωστόσο, τα πλεονεκτήματα αυτά δεν μπορούν πάντα να πραγματοποιηθούν. Πρέπει να λάβουμε υπόψη την έκταση της ικανότητας που έχουν οι συνεταιρισμοί να τα κατανοήσουν όλα αυτά καθώς και την ένταση του ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν. Από μια θεώρηση σχετικά με την εξέλιξή τους, βρίσκονται σε ανταγωνισμό με άλλους τύπους οργανισμών οι οποίοι κάνουν την ίδια δουλειά, και έχουν και αυτοί επίσης, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους.

2.2 Οι συνεταιριστικές επιδόσεις μέσα στην κρίση

Υπάρχουν δύο κρίσεις, η τραπεζική κρίση και η συνακόλουθη ύφεση.

Οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί μπορούν να συμβάλουν στην άμβλυση των επιπτώσεων της τραπεζικής κρίσης. Το κάνουν αυτό με τη συνέχιση των συναλλαγών χωρίς να χρειάζονται την κυβερνητική χρηματοδότηση, αποδεικνύοντας ότι είναι ένας τομέας με περισσότερο έλεγχο των κινδύνων, και ότι υπάρχουν για να επικεντρώνονται στις ανάγκες των πελατών-μελών. Δείχνουν ότι υπάρχει μια εναλλακτική λύση κατά την τρέχουσα πολιτική της μεγαλύτερης δημόσιας ρυθμιστικής παρέμβασης στις ιδιωτικές τράπεζες, ενώ επίσης, σε πολλές χώρες, παρέχουν τραπεζικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες σε άτομα με χαμηλό εισόδημα τα οποία διαφορετικά δεν θα είχαν αυτήν την δυνατότητα.

© ILO/J. Maillard

Οι συνεταιρισμοί μπορούν να μειώσουν τις επιπτώσεις της ύφεσης από το γεγονός και μόνο ότι θα επιβιώσουν και θα συνεχίσουν να κάνουν δουλειές. Υπάρχουν αποδείξεις ότι οι συνεταιρισμοί σε όλους τους τομείς επιβιώνουν καλύτερα από ότι οι ανταγωνιστές τους. Το ποσοστό επιβίωσης των νέων επιχειρήσεων που ξεκινούν είναι καλύτερο, και η μακροβιότητα των συνεταιρισμών

είναι εντυπωσιακή. Μπορούν να χρησιμοποιούν τα κεφάλαια των μελών τους αντί να δανείζονται από τράπεζες, για να επεκτείνουν τις επιχειρήσεις, και να παρέχουν υπηρεσίες με περισσότερο έλεγχο κινδύνου στους καταναλωτές. Πιο συγκεκριμένα, οι συνεταιρισμοί εργαζομένων μπορούν να επικεντρώνονται στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης μέσω των συνεταιρισμών εργασίας, με τις εξαγορές και διασώσεις (επιχειρήσεων) που πραγματοποιούν οι εργαζόμενοι, οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί με την μείωση του κόστους των τροφίμων και άλλων ειδών

πρώτης ανάγκης, και οι συνεταιρισμοί παραγωγών με το να κάνουν τις επιχειρήσεις των μελών πιο παραγωγικές.¹⁸

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η ύφεση θα χτυπήσει σκληρά τις αναπτυσσόμενες χώρες. Μπορεί να καταπολεμηθεί με την συνεχή ενίσχυση των αποταμιευτικών και πιστωτικών ενώσεων/ Τομέας SACCO και με την αξιοποίηση των γεωργικών συνεταιρισμών και των νέων συνεταιριστικών ενώσεων ή ομοσπονδιών αναπτύσσοντας τις επιχειρήσεις τους. Επίσης σημαντική είναι η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των συνεταιρισμών Βορρά και Νότου, μέσω της τεχνικής βοήθειας, την αξιοποίηση των προϊόντων και του δίκαιου εμπορίου. Υπάρχουν επίσης μεγάλες ευκαιρίες για να συνεχιστεί η ανάπτυξη των αμοιβαίων οργανισμών κοινής ωφελείας, όπως στην ηλεκτρική ενέργεια και την ύδρευση.

---

¹⁸ Δείτε Birchall, J (2009) Birchall, J (2009) Discussion paper at the Expert group meeting on 'Cooperatives in a World in Crisis', 28-30 April 2009, New York

3. Πώς οι συνεταιριστικές τράπεζες και οι πιστωτικές ενώσεις ευημερούν στην τρέχουσα κρίση;

Όταν ο πρώην πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ Alan Greenspan παρευρέθηκε ενώπιον του Κογκρέσου τον Οκτώβριο του 2008, είπε στους αμερικάνους νομοθέτες ότι η οικονομική κατάρρευση αποκάλυψε ένα "ελάττωμα στο μοντέλο" που δεν το περίμενε - ότι οι τράπεζες που δραστηριοποιούνται για ίδιον συμφέρον δεν θα αυτορυθμιστούν προστατεύοντας τους μετόχους και τα ιδρύματά τους.¹⁹

Ο τύπος της ιδιοκτησίας και οι μέθοδοι κεφαλαιοποίησης, είναι δύο από τους βασικούς παράγοντες που έχουν δημιουργήσει την ανισότητα στην οικονομική θέση των πιστωτικών ενώσεων και τραπεζών προς όφελος των αποταμιευτικών και των πιστωτικών συνεταιρισμών ή πιστωτικών ενώσεων. Οι συνεταιρισμοί που ανήκουν στα μέλη τους τείνουν να είναι περισσότερο επιφυλακτικοί απέναντι στους κινδύνους σε σχέση με άλλα χρηματοδοτικά ιδρύματα.²⁰ Οι αποταμιευτικοί και οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί δεν οδηγούνται από τα κέρδη ή τα συμφέροντα των μετόχων, έτσι ώστε να μην αισθάνονται υποχρεωμένοι να πιέσουν τους ανθρώπους να πάρουν ακατάλληλα δάνεια.²¹ Έτσι, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί έχουν μείνει μακριά από την προσφορά υψηλού κινδύνου ομολόγων ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων (subprime). Έχουν διαφορετικού είδους διάρθρωση διακυβέρνησης, όπου οι τοπικές πιστωτικές ενώσεις και οι συνεταιριστικές τράπεζες ελέγχουν, ερευνούν εξονυχιστικά, τις αποφάσεις των κεντρικών οργάνων. Με τον τρόπο αυτό, έχουν μεγαλύτερη επίγνωση του γεγονότος ότι το

¹⁹ McCabe, D (2009) Economics Shrugged, in University Affairs, April D (2009)

²⁰ Coombes, A. (2008, April 27). Given Turmoil at Banks, Time May Be Right to Try a Credit Union. MarketWatch. Retrieved from: <http://www.foxbusiness.com/story/markets/industries/finance/given-turmoil-banks-time-right-try-credit-union/>

²¹ McDougall, P. (2008, September 12) Credit Unions Take On Big Banks. TheStreet.com. Retrieved from: <http://www.thestreet.com/story/10437101/1/credit-unions-take-on-bigbanks.html>

δάνειο που προσφέρουν στα μέλη τους είναι τα χρήματα άλλων μελών. Η άμεση σύνδεση των αποταμιεύσεων και των δανείων, η οποία μπορεί να μην είναι προφανής σε ορισμένες τράπεζες, λειτουργεί ως ηθικός περιορισμός.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί δεν βασίζονται στις κεφαλαιαγορές για τη χρηματοδότηση, αλλά χρημα-τοδοτούνται μέσω των καταθέσεων των μελών.²² Είναι ισχυροί στις τραπεζικές εργασίες λιανικής, η οποία χαρακτηρίζεται από σταθερή απόδοση και σχετικά καλή πρόσβαση στις αποταμιεύσεις και τις καταθέσεις. Δεν είναι σε θέση να αναζητήσουν στην αγορά και να λάβουν εύκολα χρήματα από τους επενδυτές, και έτσι τείνουν να διατηρούν τα κέρδη τους και να λαμβάνουν λιγότερα ρίσκα.²³ Αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο έχουν θεσπίσει υψηλότερα όρια αποθεματικού κεφαλαίου. Ένα άλλο παράδειγμα αποστροφή τους για το ρίσκο είναι τα προγράμματα εγγύησης των καταθέσεων που χρησιμοποιούνται ως πρόσθετη ασφάλεια.

© ILO/M. Crozet

Ο Ferri (περίπου το 2006) παραθέτει τρεις λόγοι για τους οποίους οι συνεταιρισμοί μπορούν να αποδειχθούν ευεργετικοί κατά τη διάρκεια της πιστωτικής συρρίκνωσης. Σε σύγκριση με τις τράπεζες, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί ή πιστωτικές ενώσεις: (α) έχουν την τάση να μην παγώνουν την πίστωση (β) έχουν χαμηλότερες αυξήσεις των επιτοκίων και (γ) γενικά είναι πιο σταθεροί λόγω των διαφορετικών πρακτικών κεφαλαιοποίησης και δανεισμού.

Εκθέσεις από το πιστωτικό σύστημα των ενώσεων, τόσο στον Καναδά όσο και στις ΗΠΑ δείχνουν να υποστηρίζουν αυτές τις τρεις δηλώσεις.²⁴

Οι εκθέσεις δείχνουν ότι κατά τη διάρκεια της οικονομικής αναταραχής, οι αποταμιευτικοί και οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί, οι πιστωτικές ενώσεις και οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν βιώσει μια αύξηση σχεδόν σε κάθε πτυχή της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων: της αύξησης του ενεργητικού και των καταθέσεων, της αύξησης του όγκου των δανείων, της αύξησης των μελών, του καλύτερου επιτοκίου, και την μεγαλύτερη σταθερότητα (που μετράται με δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, και το ποσοστό αθέτησης αποπληρω-

²² John Radebaugh from the North Carolina Credit Unions League (NCCCUL) Credit Unions in Good Shape, 2008

²³ DeVries, op cit p2

²⁴ Ferri, G. (n.d.). Why Cooperative Banks Are Particularly Important at a Time of Credit Crunch. Retrieved April 17, 2008 from: <http://www.eurocoopbanks.coop/GetDocument.aspx?id=56d29cf3-4c7d-44a4-8a60-d0e4601fba6c>

μής δανείων). Είχαν πολύ λίγες απώλειες από επενδύσεις και μέχρι σήμερα πολύ λίγοι έχουν χρειαστεί κυβερνητική βοήθεια.

3.1 Αύξηση των περιουσιακών στοιχείων και των καταθέσεων

Στον Καναδά 516 πιστωτικές ενώσεις και δημοφιλή ταμεία (caisses populaires) εκτός του Κεμπέκ είδαν, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2008, μια εξαμηνιαία αύξηση στο ενεργητικό τους.²⁵ Παρόμοιες εκθέσεις από τους επαρχιακούς αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς ή πιστωτικές ενώσεις, οι οποίες ονομάζονται Centrals (Κεντρικές), τονίζουν τη σταθερότητα του συστήματος. Στην Manitoba για παράδειγμα, οι 48 πιστωτικές ενώσεις είδαν το ενεργητικό τους, δάνεια και καταθέσεις, να αυξάνεται κατά 10 τοις εκατό ή περισσότερο κατά το 2008.²⁶ Για τις πιστωτικές ενώσεις στο Saskatchewan, το καθαρό εισόδημα και το σύνολο του ενεργητικού για το 2008 ήταν το υψηλότερο από ποτέ.²⁷ Το 2008 ήταν επίσης ένα έτος ρεκόρ όλων των εποχών για τις πιστωτικές ενώσεις στην Βρετανική Κολομβία, όπου τα κέρδη αυξήθηκαν κατά 10 τοις εκατό για την επαρχία.²⁸

Με την αύξηση του αριθμού των μελών, οι καταθέσεις και το ενεργητικό των εν' λόγω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων βρίσκονται επίσης σε άνοδο. Ο Εθνικός Σύνδεσμος Πιστωτικών Ενώσεων (Credit Union National Association) στις ΗΠΑ αναμένει οι καταθέσεις σε πιστωτικές ενώσεις να αυξηθούν κατά 10 τοις εκατό το 2009.²⁹ Οι πιστωτικές ενώσεις στην Manitoba σημείωσαν αύξηση των καταθέσεων κατά 11,5 τοις εκατό ή 13,4 δισεκατομμύρια δολάρια Καναδά το 2008.³⁰

Η εικόνα είναι παρόμοια στην Ευρώπη. Το 2008, η Rabobank (Ολλανδία), είδε το μερίδιο της στα δάνεια να αυξάνεται στο 42% της αγοράς, και στις τοπικές τράπεζες οι οποίες είναι μέλη της να καταγράφεται μια απότομη εισροή αποταμιεύσεων της τάξης του 20%. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το πολύ χαμηλό επιτόκιο που καθορίζεται από την Τράπεζα της Αγγλίας έχει αποθαρρύνει την αποταμίευση, αλλά οι «οικοδομικές εταιρικές κοινωνίες» αύξησαν το μερίδιο τους στην αγορά λιανικής, από 20,2% στο τέλος του Φεβρουαρίου του 2008 σε 21,4% στο τέλος του Φεβρουαρίου 2009. Περισσότερες καταθέσεις σημαίνει μεγαλύτερη ρευστότητα για τους

²⁵ Credit Union Central of Canada (2009) Largest 100 Credit Unions / Caisses Populaires System Results Fourth Quarter

²⁶ Kirbyson, G. (2009, March 25). A Good Year for Manitoba's Credit Unions. Winnipeg Free Press. Retrieved from: <http://www.winnipegfreepress.com/business/a-good-year-for-manitobas-credit-unions-41816297.html>

²⁷ Johnstone, B. (2009, April 8). Sask. credit unions post record income. Leader-Post. Retrieved from: http://www.leaderpost.com/story_print.html?id=1479192&sponsor=

²⁸ Anderson, F. (2009, April 21). B.C. credit unions enjoy record earnings for 2008. Vancouver Sun. Retrieved from: <http://www.vancouversun.com/Business/credit+unions+enjoy+record+earnings+2008/1517578/story.html>

²⁹ Knappe, C. (2008, December 7). Credit unions grow as financial storms batter banks. The Grand Rapids Press. Retrieved from: http://www.mlive.com/grpress/business/index.ssf/2008/12/grand_rapids_credit_unions_gro.html

³⁰ Kirbyson, 2009 op cit

αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς, τις πιστωτικές ενώσεις και τις συνεταιριστικές τράπεζες, και έτσι περισσότερα χρήματα είναι διαθέσιμα για δανεισμό.

Όγκος του δανεισμού

Ενώ το πάγωμα πίστωσης από τις μεγάλες τράπεζες είναι ένα από τα χαρακτηριστικά της οικονομικής κρίσης, αυτό δεν ισχύει για την πλειοψηφία των χρηματοοικονομικών συνεταιρισμών στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά. Στις ΗΠΑ, τα δάνεια από πιστωτικούς οργανισμούς αυξήθηκαν από 539 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2007 σε 575 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ το 2008. Συγκριτικά, 8.300 αμερικανικές τράπεζες είδαν από εκκρεμή δάνεια μείωση 31 δισεκατομμυρίων δολαρίων πέρυσι, από 7,876 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ σε 7,907 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2007.³¹ Ένα άλλο παράδειγμα για να φτάσετε στον ίδιο συμπέρασμα: η πιστωτική ένωση αύξησε τον όγκο των δανείων της κατά

© ILO/M. Crozet

6,7% το 2008, όταν η δανειοδότηση από την Ομοσπονδία Εταιρειών Καταθέσεων και Ασφαλίσεων Ηνωμένων Πολιτειών (US Federal Deposit Insured Corporation (FDIC), ή άλλων τραπεζών μειώθηκε κατά 40 ποσοστιαίες μονάδες βάσης.³² Ο Davide Phillips, Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος (CEO) της Κεντρικής Πιστωτικής Ένωσης (Credit Union Central) του Καναδά επιβεβαίωσε σε κοινοβουλευτική επιτροπή ότι οι πιστωτικές ενώσεις δεν περιόρισαν το δανεισμό στις επιχειρήσεις, παρά την οικονομική αναταραχή.³³ Ο Garth Manness, Διευθύνων Σύμβουλος της Κεντρικής Πιστωτικής Ένωσης (Credit Union Central) της Manitoba, εξηγεί "Τα περισσότερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν μικρή ικανότητα δανεισμού κεφαλαίων και έτσι είχαν πρόβλημα στην δανειοδότηση. Οι πιστωτικές ενώσεις μας διάθεταν την απαραίτητη ρευστότητα και ήταν σε θέση να

ικανοποιήσουν τη ζήτηση για δανεισμό".³⁴ Οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούν μια κινητήρια δύναμη της οικονομίας και στη δημιουργία απασχόλησης. Είναι ζωτικής σημασίας ότι ο δανεισμός σε αυτόν τον τομέα συνεχίζεται. Στον Καναδά, πολλές

³¹ Marte, J. (2009, March 15). Safe Havens: Credit Unions Earn Some Interest. Wall Street Journal. Retrieved from: <http://online.wsj.com/article/SB123708535764231521.html>

³² Kashner, E. (2009, March 16). "Credit Unions vs Banks: A Competition of Value."

Creditunions.com March, 16. Retrieved from: <http://www.creditunions.com/article.aspx?articleid=3000>

³³ Canadian Cooperative Association (2009) Credit Unions Maintain Business Lending Parliamentary Committee Told Cooperative News Briefs: 10 (8)..

³⁴ Kirbyson, 2009 op cit

πιστωτικές ενώσεις έχουν αυξήσει τον αριθμό των δανείων προς μικρές επιχειρήσεις, στην Βρετανική Κολομβία η αύξηση αυτή ήταν 10%.³⁵

Οι πιστωτικές ενώσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες ανέφεραν σημαντική αύξηση του αριθμού δανείων υποθηκών και αυτοκινήτου. Στις υποθήκες η αύξηση ήταν 40 τοις εκατό για το πρώτο εξάμηνο του 2008, ενώ η συνολική αγορά σημείωνε κάμψη 17 τοις εκατό.³⁶ Έπειτα από αναφορές ότι οι μεγάλες εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων στις ΗΠΑ, όπως η GMAC Financial Services και η Chrysler Financial Services έχουν περιορίσει τις δανειοδοτικές τους δραστηριότητες, περισσότεροι διανομείς αυτοκινήτων και σκαφών εμπιστεύονται τις πιστωτικές ενώσεις για να κάνουν τις δουλιές τους.³⁷ Άλλοι στρέφονται προς την πιστωτική ένωση απλώς και μόνον επειδή η τράπεζά τους δεν είναι πλέον σε θέση να συνεργαστεί μαζί τους. Οι πιστωτικές ενώσεις προσελκύουν επίσης τους πελάτες οι οποίοι δεν γνώριζαν για τις πιστωτικές ενώσεις κατά τα προηγούμενα έτη. Ο Cliff Rosenthal, διευθύνων σύμβουλος της Εθνικής Ομοσπονδίας της Κοινοτικής Ανάπτυξης των Πιστωτικών Ενώσεων στις ΗΠΑ (National Federation of Community Development Credit Unions in the US) ανέφερε ότι οι περισσότεροι άνθρωποι στρέφονται προς τις πιστωτικές ενώσεις για δάνεια με υποθήκη. Ο Bill Hempel, επικεφαλής οικονομολόγος του Εθνικού Συνδέσμου Πιστωτικών Ενώσεων (Credit Union National Association) δήλωσε ότι ο δανεισμός των επιχειρήσεων αυξήθηκε κατά 36 τοις εκατό κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008.³⁸

Παρόμοια εικόνα παρουσιάζεται και σε άλλα μέρη του κόσμου. Η «Συνεταιριστική Τράπεζα της Ταϊβάν» είναι η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα στην Ταϊβάν, τώρα πλέον χορηγεί δάνεια με υποθήκη με αρχικό επιτόκιο 1,5% για έξι μήνες, και ανταγωνίζεται επιθετικά την «Τράπεζα της Ταϊβάν». Στην Ευρώπη, η Rabobank έχει δει το μερίδιο αγοράς της στα δάνεια να αυξάνεται κατά 42%, και στα δάνεια με υποθήκη στο 29% το 2008, ενώ ο Ομίλος Desjardins στον Καναδά παρέμεινε ο κυρίαρχος παίκτης στο Κεμπέκ με μερίδιο αγοράς 39,3% στα δάνεια κατοικίας, 46,9% στις αγροτικές πιστώσεις και 43,9% στην προσωπική αποταμίευση.³⁹

Αύξηση των επιπέδων ένταξης μελών

Η προσβασιμότητα στα δάνεια, τα ανταγωνιστικά επιτόκια και η θεσμική σταθερότητα έχουν μεταφραστεί σε μια αύξηση της ένταξης μελών στους αποταμιευτι-

³⁵ Anderson, 2009 op cit

³⁶ Carey, N. (2008, November 17). As US banks retreat, credit unions step up loans. Reuters. Retrieved from: <http://www.reuters.com/article/ousiv/idUSTRE4AF22120081116>

³⁷ Witkowski, R. (2009, April 17). Credit unions making loans where banks fear to tread. Jacksonville Business Journal. Retrieved from:

<http://jacksonville.bizjournals.com/jacksonville/stories/2009/04/20/story3.html>

³⁸ Meyer, 2008 op cit

³⁹ Desjardins Group. Desjardins Group Announces Surplus Earnings Before Member Dividends of \$78 Million for 2008 retrieved from http://www.desjardins.com/en/a_propos/salle_presse/la_une/communiqués/resultats-financiers-2008.pdf

κούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς. Στις ΗΠΑ η συμμετοχή μελών σε αποταμιευτικές και πιστωτικές ενώσεις στο σύνολό της, ανήλθε σε σχεδόν 90 εκατομμύρια άτομα το 2008, από 85 εκατ. το 2004. Η Raiffeisen στην Ελβετία ανέφερε ότι το 2008 ξεπέρασε κάθε επέκταση στα 108 χρόνια της ιστορίας της με 150.000 νέα μέλη (αύξηση 7,3% σε σύνολο 1,5 εκατομμύριων μελών) και με νέες εισροές περίπου 12 δισ. ελβετικών φράγκων στην λιανική, λαμβάνοντας συνολικά χρηματικά ποσά από τους πελάτες της πάνω από 100 δισ. ελβετικά φράγκα.⁴⁰

© ILO/J. Maillard

Σε προηγούμενες τραπεζικές κρίσεις, όπως η ασιατική κρίση της δεκαετίας του 1990, υπήρξε μία «πτήση προς την ποιότητα» στα ταμιευτήρια. Η αυξανόμενη συμμετοχή των μελών στις συνεταιριστικές τράπεζες υποδηλώνει ότι αυτό επίσης συμβαίνει και στην παρούσα κρίση. Οι καταναλωτές ψάχνουν για πιο ασφαλείς και πιο ηθικές εναλλακτικές λύσεις στις τράπεζες και στρέφονται σε συνεταιριστικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα.⁴¹ Η πτώση των χρηματιστηριακών αξιών οδήγησε τους επενδυτές να αποσυρθούν από την αγορά μετοχών και να τοποθετήσουν τα χρήματά τους σε αποταμιευτικούς λογαριασμούς συνεταιρισμών αποταμίευσης και πίστωσης ή αποταμιευτικών ενώσεων.⁴²

Σε προηγούμενες τραπεζικές κρίσεις, όπως η ασιατική κρίση της δεκαετίας

του 1990, υπήρξε μία «πτήση προς την ποιότητα» στα ταμιευτήρια. Η αυξανόμενη συμμετοχή των μελών στις συνεταιριστικές τράπεζες υποδηλώνει ότι αυτό επίσης συμβαίνει και στην παρούσα κρίση. Οι καταναλωτές ψάχνουν για πιο ασφαλείς και πιο ηθικές εναλλακτικές λύσεις στις τράπεζες και στρέφονται σε συνεταιριστικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα.⁴¹ Η πτώση των χρηματιστηριακών αξιών οδήγησε τους επενδυτές να αποσυρθούν από την αγορά μετοχών και να τοποθετήσουν τα χρήματά τους σε αποταμιευτικούς λογαριασμούς συνεταιρισμών αποταμίευσης και πίστωσης ή αποταμιευτικών ενώσεων.⁴²

Καλύτερα επιτόκια, σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές

Καθώς οι τράπεζες συνεχίζουν να υφίστανται τεράστιες απώλειες, αύξησαν τα επιτόκια και μείωσαν τα πιστωτικά όρια στις καταναλωτικές πιστωτικές κάρτες για να καλύψουν μερικά από αυτά τα χρέη.⁴³ Οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί, δεν έχουν καμία ανάγκη να το κάνουν αυτό, και μια σύγκριση των επιτοκίων σε πιστωτικές ενώσεις και τράπεζες που διεξάγονται από τον τραπεζικό κλάδο στις Ηνωμένες Πολιτείες έδειξε ότι οι πιστωτικές ενώσεις διέθεταν συνεχώς καλύτερα ποσοστά από ότι οι άλλες τράπεζες.⁴⁴ Με άλλα λόγια, οι πιστωτικές ενώσεις ικανοποιούν την τρέχουσα ζήτηση της αγοράς για καλές τιμές, χαμη-

⁴⁰ Raiffeisen Switzerland. Annual Report 2008 retrieved 14 May 2009 from [http://www.raiffeisen.ch/raiffeisen/INTERNET/home.nsf/0/E6B7C897EAA5468DC125758B005C59B4/\\$FILE/low_verband_2008_en.pdf](http://www.raiffeisen.ch/raiffeisen/INTERNET/home.nsf/0/E6B7C897EAA5468DC125758B005C59B4/$FILE/low_verband_2008_en.pdf)

⁴¹ Hyden, G. (1988). "Approaches to Cooperative Development: Blueprint versus Greenhouse" in Attwood D.W. & Baviskar B.S., (eds.), Who Shares? Cooperatives and Rural Development, Oxford University Press, Delhi.

⁴² World Council of Credit Unions (2008, Oct 1) U.S. Credit Unions Poised to Prosper During Economic Downturn, CUNA's Rick Tells WOCCU Webinar Audience, WOCCU News Release.

⁴³ Blackwell, L. (2009, April 21). Banks Passing on Credit Card Debt to Consumers. WTVY.com. Retrieved from: <http://www.wtvynews4.com/news/headlines/43387632.html>

⁴⁴ O'Connell, B. (2009). Do Credit Unions Offer a Better Deal? bankingmyway.com. Retrieved online April 20, 2009 at: <http://www.bankingmyway.com/article/04/17/do-creditunions-offer-better-deal>

© ILO/S. Legoupi

λό ρίσκο και προσωπική εξυπηρέτηση, ενώ οι τράπεζες αυξάνουν τα τέλη για να αναπληρώσουν τις απώλειες.⁴⁵ Επιπλέον, το καθαρό περιθώριο κέρδους (διαφορά μεταξύ τόκου καταθέσεων και επιτοκίου δανείων) είναι χαμηλότερο στις πιστωτικές ενώσεις.⁴⁶

Αυτή η διαφορά των αναλογιών δεν είναι απλώς ένα φαινόμενο της Βορείου Αμερικής. Τα υψηλά επιτόκια και τραπεζικά spreads είναι ένα από τα βασικά κίνητρα των ιδιοκτητών μικρών επιχειρήσεων και οικογενειών χαμηλού εισοδήματος να πηγαίνουν στους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς στη Βραζιλία, εδώ για τα προσωπικά δάνεια οι τράπεζες ζητούν επιτόκιο περίπου 8 τοις εκατό σε σύγκριση με το επιτόκιο των συνεταιρισμών της τάξης των 4 - 5 τοις εκατό.⁴⁷

Η Σταθερότητα που μετράται με δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς και με τα ποσοστά αθέτησης αποπληρωμής των δανείων

Αν το αποταμιευτικό και πιστωτικό συνεταιριστικό σύστημα έχει αποσπάσει αυτά τα εντυπωσιακά νούμερα σε μια από τις χειρότερες οικονομικές περιόδους στην ιστορία αυτό υποδηλώνει ότι υπάρχει βαθύτερη σταθερότητα σε αυτά τα ιδρύματα. Οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας είναι ένας τρόπος μέτρησης της σταθερότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Στη Επιθεώρηση της Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Review) η Τράπεζα Reserve της Αυστραλίας δήλωσε ότι οι πιστωτικές ενώσεις και οι οικοδομικές εταιρικές κοινωνίες είχαν υψηλότερους δείκτες από τις τράπεζες και η αθέτηση αποπληρωμής δανείων ήταν επίσης χαμηλότερη.⁴⁸

⁴⁵ McDougall, 2008 op cit

⁴⁶ Kashner, 2009 op cit

⁴⁷ Braga, M., V. Fully Bressan, E. Colosimo, and Bressan. (2006). Investigating the Solvency of Brazilian Credit Unions Using a Proportional Hazard Model. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 77 (1): 83-106.

⁴⁸ Why Credit Unions are a Good Bet in Bad Times. (2009, March 28). *Business Day - Sydney Morning Herald*. Retrieved from: <http://business.smh.com.au/business/why-credit-unions-are-a-good-bet-in-bad-times-20090327-9e5c.html>

© ILO/J. Maillard

Ομοίως, στις ΗΠΑ οι πιστωτικές ενώσεις εξακολουθούν να κεφαλαιοποιούν. Το ποσοστό της δανειακής παραβατικότητας αυξάνεται, αλλά εξακολουθεί (για τους συνεταιρισμούς) να είναι μικρότερο από το ήμισυ του ποσοστού των τραπεζών.⁴⁹

Για παράδειγμα, οι πιστωτικές ενώσεις στην Καλιφόρνια έχουν δείκτη κεφαλαίου ως προς το ενεργητικό τους 10,5 τοις εκατό μεγαλύτερο το οποίο υπερβαίνει και την αναλογία 7 τοις εκατό που χρειάζεται για να

ταξινομηθεί στην υψηλότερη κατηγορία «καλής κεφαλαιοποίησης».⁵⁰ Οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί στη Νότια Αμερική, θεωρούνται επίσης ως ασφαλή ιδρύματα, ακόμη και κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Για το 2008, οι εκτιμήσεις για τις προοπτικές της Federacion Uruguaya de cooperativas Ahorro y de Credito (FUCAC) ήταν σταθερές. Έχει καταγράψει κέρδη για τα τελευταία πέντε χρόνια και έχει ένα καθαρό δείκτη ενεργητικού ως προς την περιουσία 49,4 τοις εκατό υψηλότερο.⁵¹

Οι απώλειες που πραγματοποιήθηκαν και η ανάγκη για κυβερνητική στήριξη

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Πιστωτικών Ενώσεων (World Council of Credit Unions) αναφέρει ότι «δεν υπάρχει καμία πιστωτική ένωση, οπουδήποτε στον κόσμο, η οποία να έλαβε κυβερνητικά κεφάλαια, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, παρ' όλα αυτά παραμένει το γεγονός ότι έχουν καλή κεφαλαιοποίηση». Στη Βραζιλία στους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς δεν υπήρξε σημαντικός αντίκτυπος από την κρίση. Έχουν υψηλή ρευστότητα και σταθερές βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες χρηματοδοτικές πηγές.⁵² Ωστόσο, στις ΗΠΑ, ένα δια-συνεταιριστικό εγγυοδοτικό ταμείο χρειάστηκε κρατική ενίσχυση για να αντισταθμίσει τις απώλειες στην αγορά χρήματος. Στην Ευρώπη, οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν ικανοποιητικά φερέγγυους δείκτες και δεν αναγκάζονται να καταφεύγουν σε σχέδια αύξησης κεφαλαίου που συνιστούν οι κυβερνήσεις, αν και σε μερικές περιπτώσεις (στην Αυστρία και Γαλλία) το έχουν κάνει, «με την

⁴⁹ Marte, 2009 op cit

⁵⁰ Freeman, M. (2009, April 17). Economic heat encroaching, credit unions seek U.S. help. The San Diego Union-Tribune. Retrieved from: <http://www3.signonsandiego.com/stories/2009/apr/17/1n17credit0068-credit-unions-starting-feel-econom/7business&ZIndex=83787>

⁵¹ Fitch Affirms Uruguay's FUCAC's IDRs at 'B'; Outlook Stable. (2009, April 27). Business Wire. Retrieved from: <http://www.pr-inside.com/fitch-affirms-uruguay-s-fucac-s-idrs-r1211176.htm>

⁵² WOCCU 2009: 1

πρόθεση της διατήρησης του ρυθμού αύξησης των δανείων, προσαρμοσμένων σε ένα σοβαρά υποβαθμισμένο και επικίνδυνο περιβάλλον».⁵³

Απώλειες έχουν πραγματοποιηθεί στο επίπεδο των κεντρικών συνεταιριστικών τραπεζών και πιστωτικών ενώσεων. Στον Καναδά στις περισσότερες επαρχίες υπάρχει μια Κεντρική η οποία ανήκει στις πιστωτικές ενώσεις και λειτουργεί ως ένας τύπος κεντρικής τράπεζας για το σύστημα. Οι Κεντρικές παρέχουν χρηματοοικονομικά και τεχνικά προϊόντα και υπηρεσίες, καθώς και τη διαχείριση της ρευστότητας και των επενδύσεων για τις μεμονωμένες πιστωτικές ενώσεις. Οι εταιρικές πιστωτικές ενώσεις στις ΗΠΑ διαδραματίζουν παρόμοιο ρόλο, και οι επενδυτικές τους δραστηριότητες έχουν εκτεθεί στις ίδιες αγορές που έχουν καταστρέψει το τραπεζικό σύστημα. Η SaskCentral, μια από τις επαρχιακές Κεντρικές στον Καναδά, δημοσίευσε απώλειες πάνω από 45 εκατομμύρια δολάρια Καναδά καθώς είχε μείωση 51% σε εκατομμύρια επί των επενδύσεων σε περιουσιακά στοιχεία εμπορεύσιμων τίτλων (asset backed commercial paper).⁵⁴ Ο Όμιλος Desjardins στο Κεμπέκ, επίσης, παρουσίασε σημαντικές απώλειες, ωστόσο, εγγυάται την επιστροφή των αρχικών κεφαλαίων τα οποία προσέφεραν 5,8 εκατομμύρια πελάτες της και επενδύθηκαν σε προβληματικά αμοιβαία υψηλού κινδύνου.

Στις ΗΠΑ, οι δύο εταιρικές πιστωτικές ενώσεις, η US Central Credit Union (Κεντρική Πιστωτική Ένωση ΗΠΑ) και η Federal Credit Union (Ομοσπονδιακή Πιστωτική Ένωση) πέρασαν στην επιτήρηση των αμερικάνικων ρυθμιστικών αρχών στο ξεκίνημα του 2009, τα δύο ιδρύματα συμμετείχαν στην τιτλοποίηση απαιτήσεων υποθηκών οι οποίες έφεραν προβλήματα στις τράπεζες.⁵⁵ Η Κεντρική Πιστωτική Ένωση και η Ομοσπονδιακή Πιστωτική Ένωση Ηνωμένων Πολιτειών (US Central Credit Union and Federal Credit Union) θα πάρει 1 δισεκατομμύριο δολάρια ΗΠΑ σε κρατικές ενισχύσεις, αλλά είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι οι απώλειες δεν οφείλονται σε παραλείψεις στην εταιρική διακυβέρνηση, αυτό το διάστημα οι επενδύσεις της εκτιμήθηκαν ως προϊόντα χαμηλού κινδύνου. Οι πιστωτικές ενώσεις στις ΗΠΑ έχουν ένα σύστημα τριών βαθμίδων, υπάρχουν 8.400 πρωτοβάθμιες κοινωνίες, 27 εταιρικές και οι Κεντρικές. Οι εταιρικές πιστωτικές ενώσεις επένδυσαν 64 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ από τα μέλη τους σε τιτλοποιήσεις απαιτήσεων υποθηκών, και καθώς έχει μειωθεί η αξία τους κατά 18 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ αναγκάζονται να γνωρίσουν την παρακμή.

Σε άλλα μέρη του κόσμου, οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν ανακοινώσει απώλειες, αλλά και πάλι μόνο στα υψηλότερα επίπεδα των δομών τους και από τις θυγατρικές τους, και όχι στο επίπεδο των τοπικών τραπεζών. Οι απώλειες μέχρι σήμερα είναι ανεκτές συγκρινόμενες με άλλες περιόδους. Στη Γερμανία, η Κε-

⁵³ DeVries (2009), op cit p4

⁵⁴ Johnstone, o.p. 2009

⁵⁵ Kane, M. (2009, March 26). Credit Union Collapse Signals Depth of Financial Crisis. The Washington Independent. Retrieved from: <http://washingtonindependent.com/35928/credit-union-collapse-signals-depth-of-financial-crisis>

ντρική Συνεταιριστική Τράπεζα DZ, ανακοίνωσε απώλειες 1 δισ. ευρώ για το 2008, ως συνέπεια των επενδύσεων υψηλού ρίσκου. Η DZ είναι μια ανώνυμη εταιρεία η οποία ανήκει σε συνεταιριστικές τράπεζες, και θα πρέπει τώρα να μοιραστούν αυτές τις απώλειες. Ομοίως, στην Ιαπωνία, η Τράπεζα Norinchukin έχει χάσει 6,5 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ σε επενδύσεις και προϊόντα τιτλοποίησης, καθιστώντας την τον μεγαλύτερο αποτυχημένο στην Ασία από την κρίση. Η τράπεζα συνέχισε να αγοράζει τοξικά ομόλογα, ενώ άλλες τράπεζες είχαν αποκαλύψει τις απώλειες, επειδή τα αγόραζε φθηνά, και οι διαχειριστές της υποτίμησαν τη σοβαρότητα της κρίσης. Ανήκει σε 32 εκατομμύρια αγρότες και αλιείς, οι οποίοι μέσω των παραγωγικών συνεταιρισμών τους, θα πρέπει να βρουν 1,9 τρισεκατομμύρια γιεν για την χρηματοδοτική στήριξη και πιστεύουν ότι αυτό είναι εφικτό. Ενώ η τράπεζα εξακολουθεί να είναι ικανή να εγγυηθεί την επιστροφή των περιουσιακών στοιχείων στα μελών της, δεν είναι σε θέση να καταβάλει μέρισμα για το 2009, και αυτό θα ασκήσει πιέσεις σε έναν όχι και πολύ κερδοφόρο τομέα όπως αυτόν της γεωργίας.

Αυτές είναι οι εξαιρέσεις. Η συνολική παγκόσμια εικόνα δείχνει ότι είναι ένας τομέας ο οποίος δεν έχει επηρεαστεί σοβαρά από την κρίση. Διαθέτει υψηλή ρευστότητα και μια υγιή ανάπτυξη των δανείων. Ωστόσο, καθώς η ύφεση βαθαινει και μακραίνει, είναι πιθανό να αντιμετωπίσουν μια αυξημένη παραβατικότητα στα δάνεια, και τελικά να έρθει πτώση των καταθέσεων των μελών και τα εισοδήματα να αρχίσουν να μειώνονται. Επίσης, εντελώς παράλογα, οι συνεταιρισμοί πρέπει να ανταγωνιστούν την χρεοκοπία των τραπεζών που ανήκουν σε επενδυτές και οι κυβερνήσεις έχουν προβεί στην εισφορά κεφαλαίων σε αυτές, οι οποίες προσφέρουν πολύ υψηλά επιτόκια καταθέσεων και αναγκάζουν τους άλλους να ακολουθήσουν, αυτός είναι αθέμιτος ανταγωνισμός.⁵⁶

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι πιστωτικές ενώσεις θα συνεχίσουν να είναι ζωτικής σημασίας για την ευημερία των μελών τους και των αποταμιεύσεων τους, υπό την ηγεσία μιας προσέγγισης για την ανάπτυξη η οποία θα πρέπει να τους οδηγήσει να επιβιώσουν ενώ οι συμβατικές τράπεζες καταρρέουν.⁵⁷ Πράγματι, σε ορισμένες χώρες, όπως τις Μπαχάμες,⁵⁸ τις Φιλιππίνες⁵⁹ και την Κένυα, κυβερνητικοί αξιωματούχοι επαινούν τις επιδώσεις των αποταμιευτικών και των πιστωτικών συνεταιρισμών και ενθαρρύνουν τους πολίτες τους να συναλλάσσονται με αυτούς.

⁵⁶ DeVries (2009)

⁵⁷ See Crear, P (2009) Cooperative Banks, Credit Unions and the Financial Crisis, Paper for the UN Expert Group Meeting on Cooperatives, April, New York

⁵⁸ McKenzie, T. Cooperative Regulators Dash CLICO Reports. The Bahamas Journal Retrieved from <http://www.jonesbahamas.com/news/45/ARTICLE/19394/2009-03-12.html>

⁵⁹ Negros Chronicle. GARY TEVES: Cooperatives Less hit by Global crisis. Retrieved from <http://www.negroschronicle.com/?p=4540>

Τι κάνουν οι αποταμιευτικοί, οι πιστωτικοί συνεταιρισμών και οι συνεταιριστικές τράπεζες για να αντιμετωπίσουν την κρίση

Για την αντιμετώπιση της κρίσης, υπάρχει μια άμεση επικέντρωση στις δραστηριότητες του τομέα, και μπορούμε να προβλέψουμε ότι θα πωλήσει τις θυγατρικές που δεν αποτελούν μέρος της βασικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Θα αυξήσει την κεφαλαιοποίηση από την βάση ώστε να είναι περισσότερο επιφυλακτική απέναντι στους κινδύνους, θα κάνει συγχωνεύσεις, και θα καταβάλει προσπάθειες για να επιτύχει μείωση των δαπανών. Ένα ενδιαφέρον αποτέλεσμα της ύφεσης είναι ότι οι συνεταιρισμοί παντού ανακαλύπτουν εκ' νέου τις βασικές αξίες τους ως επιχειρήσεις ιδιοκτησίας των μελών, και τις κάνουν μέρος της επιχειρηματικής στρατηγικής τους.

Στην Ευρώπη, υπάρχει μια αυξανόμενη δέσμευση στην κοινωνική ευθύνη, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης έργων φιλικών προς το περιβάλλον. Σε γενικές γραμμές, υπάρχει μια αυξανόμενη αυτοπεποίθηση του συνεταιριστικού επιχειρηματικού μοντέλου και υπάρχει η αίσθηση ότι πρόκειται να είναι ο βασικός παράγοντας στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα.

© ILO/M. Crozet

3.2 Η σημασία των συνεταιριστικών τραπεζών και των αποταμιευτικών συνεταιρισμών στην οικονομική ενσωμάτωση

Οι φτωχοί είναι οι πλέον ευάλωτοι στην οικονομική αστάθεια. Η παγκόσμια οικονομική κρίση μπορεί να αναγκάσει περισσότερα από 50 εκατομμύρια επιπλέον άτομα να φτωχύνουν και να ανατραπεί οποιαδήποτε σημαντική πρόοδο στην επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών για το 2015.⁶⁰

Οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί είναι ιδιαίτερα καλοί στην αντιμετώπιση της φτώχειας. Μια έρευνα μελών στην Κολομβία, την Κένυα και την Ρουάντα, διαπίστωσε ότι τα μισά από τα μέλη ζουν κάτω από τα εθνικά όρια της φτώχειας, σχεδόν οι μισοί είναι για πρώτη φορά χρήστες των χρηματοπιστωτικών

⁶⁰ Schifferes, S. (2008, February 12). Crisis 'to trap 53m in poverty'. BBC News. Retrieved from: <http://www.stwr.org/poverty-inequality/global-financial-crisis-pushingmillions-into-extreme-poverty.html#bbc>

υπηρεσιών, το ένα τρίτο του πληθυσμού ζει σε αγροτικές περιοχές, και σχεδόν το ένα τρίτο έχει μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις. Το 37% των ερωτηθέντων είναι γυναίκες, και ένας στους τέσσερις έχει πρωτοβάθμια εκπαίδευση ή χαμηλότερη.

Την ίδια στιγμή, επειδή περιλαμβάνουν επίσης μέλη με υψηλότερο εισόδημα είναι σε θέση να προσφέρουν μια σειρά προσιτών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στα μέλη, διατηρώντας παράλληλα χαμηλό το κόστος. Είναι επίσης σε θέση να βοηθήσουν στη δημιουργία μιας μεσαίας τάξης στις κοινωνίες, συμβάλλοντας έτσι στην πολιτική και οικονομική σταθερότητα.⁶¹

© ILO/Benissa

Ιδιαίτερα αξιoσημείωτο είναι το σύστημα

εμβασμάτων, σύμφωνα με το οποίο από-ταμειευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί παρέχουν μεταφορές χρημάτων χαμηλού κόστους από τους ανθρώπους που εργάζονται σε αναπτυσσόμενες χώρες και αποστέλλουν μέρος των μισθών στο σπίτι τους. Απ' όταν ξεκίνησε αυτό το 2001, έχουν μεταφερθεί πάνω από 2 δισ. δολ. ΗΠΑ.⁶² Για πολλούς ανθρώπους στις αναπτυσσόμενες χώρες της Λατινικής Αμερικής τα εμβάσματα από τα μέλη της οικογένειάς τους στο εξωτερικό αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του εισοδήματος του νοικοκυριού. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η συνολική αξία όλων των εμβασμάτων από τις ΗΠΑ προς το Μεξικό, την Κεντρική Αμερική, και την Καραϊβική είναι περίπου 15 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Οι χαμηλότερες αμοιβές υπηρεσιών για τις συναλλαγές εμβασμάτων μπορεί επομένως να έχει σημαντικό αντίκτυπο στις οικογένειες με χαμηλό εισόδημα. Οι πιστωτικές ενώσεις και οι συνεταιρισμοί χρεώνουν τα χαμηλότερα τέλη σε σχέση με τις τράπεζες και τις εταιρείες υπηρεσιών εμβασμάτων.⁶³

Ένα δίδαγμα που μπορεί να εξαχθεί από την πανωλεθρία των ομόλογων ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων (subprime) είναι ότι δόθηκε υπερβολικά μεγάλη έμφαση στην πρόσβαση στις πιστώσεις και τις στρατηγικές μάρκετινγκ κάνοντας τους ανθρώπους να νοιώθουν άνετα με τα προσωπικά τους χρέη. Εξετάζοντας τις στρατηγικές μείωσης της φτώχειας, ο Jones αναφέρει ότι μία από τις θεμελιώδεις αλλαγές στην φιλοσοφία των αποταμειευτικών και των πιστωτικών συνεταιρισμών και ο ρόλος τους στη μείωση της φτώχειας ήταν η έμφαση στην αποταμίευση και

⁶¹ Crear (2009) op cit

⁶² See also Birchall J (2004) Cooperatives and the Millennium Development Goals, Geneva: ILO for a case study of remittances

⁶³ Orozco, M. (2002). Attracting remittances: Market, money and reduced costs. Multilateral Investment Fund of the Inter-American Development Bank. Washington D.C. Retrieved from: [http://www.rree.gob.sv/sitio/img.nsf/vista/documentos/\\$file/market%20money%20and%20costs.pdf](http://www.rree.gob.sv/sitio/img.nsf/vista/documentos/$file/market%20money%20and%20costs.pdf)

όχι στα δάνεια.⁶⁴ Προηγουμένως, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί υπέθεταν ότι προσφέροντας χαμηλού κόστους δάνεια στους φτωχούς, αυτό θα ήταν το κλειδί για να ξεφύγουν από τη φτώχεια, καθώς πίστευαν ότι η έλλειψη πρόσβασης σε πιστώσεις και η εξάρτηση από τους δανειστές των subprime κρατούσε τους φτωχούς σε ένδεια. Όλο και περισσότερο οι αποταμιευτικοί και οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί κατανοούν ότι η αποταμίευση και η συσσώρευση περιουσιακών στοιχείων θα πρέπει να είναι η προτεραιότητα δεδομένου ότι αυτό είναι που τελικά θα τραβήξει τους ανθρώπους από τη φτώχεια.

Περιθωριοποιημένες ομάδες, άτομα στο κέντρο των πόλεων, εθνικές μειονότητες και πολίτες της περιφέρειας είναι ήδη μάρτυρες μιας αποχώρησης των τραπεζικών ιδρυμάτων από τις κοινότητές τους και η τρέχουσα κρίση θα επιδεινώσει απλώς το πρόβλημα. Το πάγωμα των πιστώσεων θα πλήξει δυσανάλογα εκείνους οι οποίοι θεωρούνται πιστωτικά επικίνδυνοι, οδηγώντας τους σε ακόμη μεγαλύτερο οικονομικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση. Ο Jones ισχυρίζεται επίσης ότι υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ του οικονομικού αποκλεισμού και της φτώχειας. Ο οικονομικός αποκλεισμός είναι τόσο το αποτέλεσμα της φτώχειας όσο και η αιτία της μεγαλύτερης φτώχειας. Έτσι, η εξεύρεση τρόπων για τη πραγματοποίηση και την προώθηση της οικονομικής ένταξης αποτελεί ουσιώδες μέρος στην καταπολέμηση της φτώχειας. Απλά η κατοχή ενός τραπεζικού λογαριασμού μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη οικονομική ασφάλεια.

Στην συνέχεια αναφέρονται τρία παραδείγματα τα οποία δείχνουν τις δυνατότητες των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών για τους φτωχούς ανθρώπους. Το Sistema de Cooperativa de Credito (SICREDI) στη Βραζιλία είναι ένα δίκτυο 130 χρηματοοικονομικών συνεταιρισμών με περίπου ένα εκατομμύριο μέλη, τα μισά από τα οποία διαμένουν σε αγροτικές περιοχές. Το SICREDI είναι υπόδειγμα ανάπτυξης και κερδοφορίας τα τελευταία χρόνια. Έχει διπλασιάσει σχεδόν τα μέλη του μεταξύ του 2001 και του 2005. Οι καταθέσεις και τα δάνεια αυξήθηκαν επίσης κατά την περίοδο αυτή και τα πάγια κέρδη για το 2005 ήταν πάνω από 64 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Το συμπέρασμα είναι ότι οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί μπο-

© ILO/M. Crozet

⁶⁴ Jones, P. (2008). From tackling poverty to achieving financial inclusion—The changing role of British credit unions in low income communities. *The Journal of Socio-Economics* 37:2141-2154.

ρούν να προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες ποιότητας στις αγροτικές κοινότητες, ενώ ταυτόχρονα είναι όντως επικερδής.⁶⁵

Ο Ισημερινός πέρασε από μια οικονομική κρίση κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990, η οποία οδήγησε πολλές τράπεζες στην χρεοκοπία.⁶⁶ Μέχρι το 1999, σχεδόν οι μισές από τις 38 τράπεζες της χώρας είχαν αποτύχει. Παρόμοια με την τρέχουσα παγκόσμια κρίση, η πρόσβαση σε πίστωση ήταν περιορισμένη, και η εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα μειώθηκε σημαντικά.

Ωστόσο, οι πιστωτικές ενώσεις της χώρας παρέμειναν σχετικά σταθερές, σταθερότητα η οποία αποδίδεται στο οικονομικό έλεγχο και την εποπτεία που είχαν καθιερώσει οι ενώσεις πριν ξεσπάσει η κρίση. Το σύστημα των πιστωτικών ενώσεων και των τραπεζών στα χωριά παρείχαν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες σε μικρές αγροτικές κοινότητες που είχαν ελάχιστη ή καθόλου πρόσβαση σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Το Vancity, η μεγαλύτερη πιστωτική ένωση στον Καναδά, καθιερώθηκε την δεκαετία του 1940 γιατί οι μεγάλες τράπεζες αρνήθηκαν να δανείζουν τις φτωχότερες περιοχές της πόλης του Βανκούβερ. Ακόμα και σήμερα με περιουσιακά στοιχεία δισεκατομμυρίων δολαρίων, η πιστωτική ένωση παραμένει προσηλωμένη στο να εξασφαλίσει πρόσβαση στις περιθωριοποιημένες ομάδες ατόμων σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Το Vancity έχει καθιερώσει ένα Πρόγραμμα Προσβασιμότητας ανταποκρινόμενο στις δεσμεύσεις του, εξασφαλίζοντας ότι οι υπηρεσίες του θα είναι όσο το δυνατόν προσιτές, εισάγοντας σχέδια μικροχρηματοδότησης σε συνεργασία με άλλες κοινοτικές ομάδες ώστε να συνδέσουν ανθρώπους που είναι δύσκολο να επικοινωνήσουν όπως είναι οι νέοι μετανάστες.⁶⁷

3.3 Η σημασία των συνεταιρισμών στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την αξιοπρεπή εργασία

Η υγιής κατάσταση των συνεταιριστικών τραπεζών και των πιστωτικών ενώσεων φέρνει καλά νέα για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, δεδομένου ότι είναι ζωτικής σημασίας για τη διευκόλυνση των ΜικροΜεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) να επεκταθούν. Στην Ευρώπη, για παράδειγμα, το 29% του συνεταιριστικού τραπεζικού δανεισμού γίνεται προς τις ΜΜΕ και κυρίως εστιάζεται στην τοπική και εγχώρια αγορά.⁶⁸

⁶⁵ Nair, A. and R. Kloeppinger-Todd. (2007). Reaching Rural Areas with Financial Services: Lesson from Financial Cooperatives in Brazil, Burkina Faso, Kenya and Sri Lanka. Agriculture and Rural Development Discussion Paper 35. The World Bank.

⁶⁶ Klaehn, J. (2006). Credit Unions Reach Out to Poor Women. CUFocus. Autumn. pp. 28-29. Irish League of Credit Unions. Retrieved from: http://www.creditunion.ie/files/20061109031401_CUFocus_Autumn.pdf

⁶⁷ Canadian Cooperative Association. (2003). Building Assets in Low Income Communities: Policy research on the cooperative model. A Building Community Assets Research Report.

⁶⁸ DeVries (2009) op cit

Τι γίνεται με τη συμβολή των άλλων τύπων συνεταιρισμών; Τα αποδεικτικά στοιχεία μέχρι στιγμής για την τρέχουσα ύφεση, δείχνουν ότι υπήρξε μια αύξηση του αριθμού των συνεταιρισμών που έχουν συσταθεί, και τείνουν να διαρκούν περισσότερο από άλλες μορφές επιχειρήσεων. Στη Γερμανία, ο συνεταιρισμός είναι το επιχειρηματικό μοντέλο «που φαίνεται να εξασφαλίζει την σταθερότητα και την ασφάλεια στις δύσκολες στιγμές», και επεκτείνεται σε νέα πεδία τα οποία εμπόπτον με τομείς των ΜΜΕ. Υπάρχουν 8.000 συνεταιρισμοί με περίπου 20 εκατομμύρια μέλη. 250 συνεταιρισμοί δημιουργήθηκαν το 2008, ένας αριθμός διπλάσιος από αυτούς που ξεκίνησαν το 2007. Επίσης, οι συνεταιρισμοί διαρκούν περισσότερο, ενώ το 2005 το 1% των επιχειρήσεων είχαν κηρυχθεί σε πτώχευση, ο αριθμός των συνεταιρισμών ήταν μικρότερος από 0,1%.⁶⁹ Από την άλλη πλευρά, στην Ισπανία, όπου υπάρχουν πάνω από 18.000 συνεταιρισμοί εργαζομένων που απασχολούν 300.000 άτομα, υπήρξε μια ελαφρά μείωση του αριθμού των νέων συνεταιρισμών το 2008 κατά 1,7%. Ωστόσο, η πτώση στην έναρξη λειτουργίας επιχειρήσεων για τις συμβατικές εταιρείες ήταν 7%.⁷⁰

Μια σημαντική μελέτη από την κυβέρνηση του Κεμπέκ έδειξε ότι οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις τείνουν να διαρκούν περισσότερο από ό, τι άλλες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. «Περισσότεροι από 6 στους 10 συνεταιρισμούς επιβιώνουν περισσότερο από πέντε χρόνια, σε σύγκριση με περίπου 4 επιχειρήσεις στις 10 του ιδιωτικού τομέα στο Κεμπέκ και στον Καναδά γενικά. Περισσότεροι από 4 στους 10 συνεταιρισμούς επιβιώνουν για περισσότερο από 10 χρόνια, έναντι 2 επιχειρήσεων στις 10 του ιδιωτικού τομέα.»⁷¹ Ένας από τους λόγους αυτής της μακροζωίας θα μπορούσε να είναι ότι οι συνεταιρισμοί δεν παρακινούνται αποκλειστικά από την επίτευξη του μέγιστου ποσοστού κέρδους. Μάλλον οι συνεταιρισμοί έχουν επίσης ως στόχους τους την εξυπηρέτηση της κοινότητας τους και την ανταπόκριση στις ανάγκες των μελών τους.

Τι μπορούμε να αναμένουμε με την αύξηση της συνεταιριστικής ανάπτυξης, κατά τη διάρκεια της ύφεσης;

© ILO/N. Rain

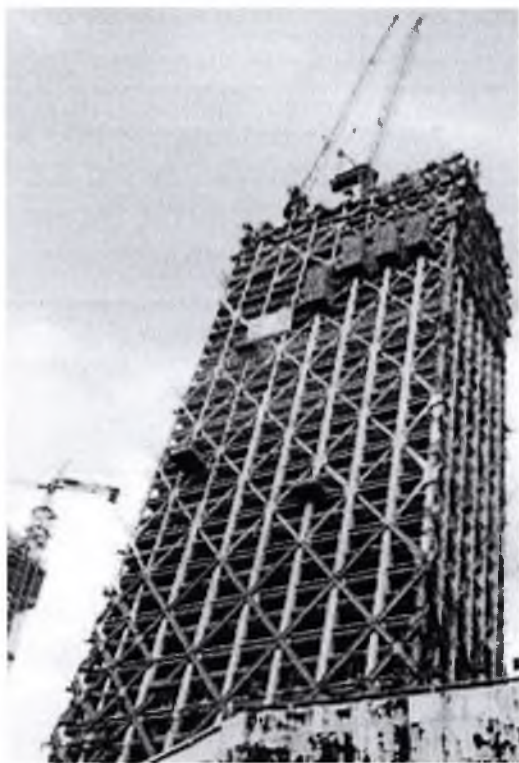
⁶⁹ Marquardt, S and Sinico, S (2009) More German firms turn to cooperatives in tough economic times, found at www.dw-world.de

⁷⁰ Worker cooperatives face the economic crisis, found at www.cicopa.coop

⁷¹ A study conducted by the Ministry of Industry and Commerce, Government of Quebec, 2008 Contributors: Lise Bond, Michel Clement, Michel Cournoyer, Gaetan Dupont

Ακριβώς όπως και στις προηγούμενες κρίσεις, αναμένουμε την αύξηση των εξαγορών προβληματικών επιχειρήσεων από τους εργαζομένους. Για παράδειγμα, η Cantende-Harmonia στην Βραζιλία είναι η μεγαλύτερη επιχείρηση διαχειριζόμενη από εργαζομένους στην χώρα. Η επιχείρηση είναι γεωργικός συνεταιρισμός που ασχολείται με την παραγωγή ζάχαρης και παρέχει απασχόληση σε 4.300 οικογένειες. Οι εργαζόμενοι ανέλαβαν την προβληματική εταιρεία το 1993 με σκοπό την προστασία των θέσεων εργασίας των εργαζομένων. Το Υπουργείο Εργασίας της Βραζιλίας εκτιμά ότι υπάρχουν περίπου 200 περιπτώσεις όπου οι εργαζόμενοι αναλαμβάνουν τον έλεγχο μιας ιδιωτικής επιχείρησης.⁷²

Μπορούμε επίσης να αναμένουμε μία αύξηση του αριθμού των γυναικείων συνεταιρισμών που έχουν συσταθεί για την αύξηση των εισοδημάτων τους. Για παράδειγμα, στην πολιτεία της Καλιφόρνια στις ΗΠΑ, η Δράση των Γυναικών για να κερδίσουν την Οικονομική Ασφάλεια (WAGES) επικεντρώθηκε στη χρηματοδότηση των συνεταιρισμών εργαζομένων για να βοηθήσουν τις γυναίκες χαμηλού εισοδήματος να αυξήσουν τα κέρδη τους. Οι συνεταιρισμοί, οι οποίοι είναι κυρίως φιλικές προς το περιβάλλον επιχειρήσεις καθαρισμού σπιτιών, αύξησαν το οικογενειακό εισόδημα των νοικοκυριών-μελών κατά 40 τοις εκατό και εκτιμάται ότι οι εργαζόμενοι-ιδιοκτήτες κερδίζουν 50 έως 100 τοις εκατό περισσότερα από αυτά που κέρδιζαν ως εργαζόμενοι για άλλες επιχειρήσεις καθαριότητας.⁷³ Εκτός των υψηλότερων μισθών τα μέλη λαμβάνουν επίσης ασφάλιση υγείας και άλλα οφέλη όπως την ευκαιρία να γνωρίσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη λειτουργία μιας επιτυχούς επιχείρησης. Σε ένα αποτυχημένο κατάστημα παιχνιδιών στην πλατεία Hingham στην Βοστώνη των Ηνωμένων Πολιτειών, τέσσερις γυναίκες άνοιξαν έναν συνεταιρισμό ο οποίος ελπίζουν ότι θα χρησιμεύσει ως ένα φυτώριο και για άλλες μητέρες που θα έχουν μια επιχειρηματική ιδέα.⁷⁴

© ILO/M. Crozet

Μπορούμε επίσης να αναμένουμε μία αύξηση του αριθμού των κοινοτήτων που στρέφονται προς τους συνεταιρισμούς για την προστασία των τοπικών οικονομιών τους. Για παράδειγμα, σε απομακρυσμένες κοινότητες στον βορά του Καναδά, όπου οι

⁷² Osawa, M. (2008). "Development-Brazil: Solidarity Economy Combats Exclusion." IPS News. January 11. Retrieved online April 28, 2008 at: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=40760>

⁷³ Todd, A. (2007). Housecleaning coop members see income, benefits rise sharply. Rural Cooperatives. March/April. Retrieved from: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0KFU/is_2_74/ai_n19022190/

⁷⁴ www.boston.com/news/local/articles/2009/02/26/theyre_going_to_work_on_their_own_terms/

συνεταιρισμοί αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της τοπικής οικονομίας, το 2008 ήταν ένα σημαδιακό έτος για τους Συνεταιρισμούς Αρκτικής Περιορισμένης Ευθύνης (Arctic Cooperatives Limited), και των 31 Inuit & Dene οι οποίοι ανήκουν και ελέγχονται από τους συνεταιρισμούς που βρίσκονται στο Nunavut στη βορειοδυτική περιοχή της Αρκτικής στα εδάφη του Καναδά. Ο ACL και οι συνεταιρισμοί μέλη του βίωσαν το καλύτερο έτος στα 50 χρόνια της ιστορίας τους. Τα έσοδα που προέρχονται από όλες τις επιχειρηματικές μονάδες των 31 κοινοτήτων που ανήκουν οι συνεταιρισμοί ήταν 164 εκατομμύρια δολάρια Καναδά, σημειώνοντας αύξηση κατά 12% από το 2007. Οι συνεταιρισμοί αποτελούν σημαντική οικονομική κινητήρια δύναμη στην Αρκτική. Οι τοπικοί συνεταιρισμοί που καταβάλλουν 22 εκατομμύρια δολάρια Καναδά σε μισθούς, επέστρεψαν 8,1 εκατομμύρια δολάρια Καναδά σε μερίσματα και επένδυσαν πάνω από 4 εκατομμύρια δολάρια Καναδά σε νέες υποδομές και επεκτάσεις παλιών, συμπεριλαμβανομένων των καταστημάτων λιανικής πώλησης, ξενοδοχείων, αποθηκών και άλλων ακίνητων περιουσιακών στοιχείων.⁷⁵

Τι μπορούν να κάνουν οι κυβερνήσεις για να βοηθήσουν στη διαδικασία δημιουργίας απασχόλησης μέσω των συνεταιρισμών;

Η φινλανδική εμπειρία του εργατικών συνεταιρισμών έχει δυνητικά μεγάλο ενδιαφέρον από αυτή την άποψη. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η Φινλανδία υπέφερε τα πάνδεινα από μια βαθιά ύφεση η οποία προκλήθηκε εν' μέρει από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, ένα μεγάλο μέρος της εξαγωγικής αγοράς της είχε χαθεί. Στη συνέχεια, όταν η Φινλανδία προσχώρησε στην ΕΕ το 1995 προσέκρουσε στην απελευθέρωση του ελέγχου της αγοράς. Η ανεργία, η οποία κυμαίνονταν περίπου στο 3% στα τέλη της δεκαετίας του 1980, αυξήθηκε σε πάνω από 20%. Ο αριθμός των συνεταιρισμών που ανήκαν σε εργαζομένους αυξήθηκε σε περίπου 1.400 εκ' των οποίων οι 1.230 ήταν συνεταιρισμοί εργασίας. Πρόκειται για μια συναρπαστική κοινοπραξία συλλόγων αναζήτησης εργασίας, γραφείων ευρέσεως εργασίας και φορέων κατάρτισης. Οι άνεργοι άνθρωποι γίνονταν μέλη της. Ο συνεταιρισμός τους βρίσκει στη συνέχεια μια προσωρινή εργασία, με την εκμίσθωση του εργατικού δυναμικού τους, με την ημέρα ή την ώρα, όπως ένα ιδιωτικό γραφείο απασχόλησης. Δραστηριοποιήθηκαν κυρίως στις κατασκευές και εργασίες γραφείου, αλλά και σε υπηρεσίες πληροφορικής, λογιστικής, καθαρισμού, κοινωνικές υπηρεσίες, καθώς και εργασίες συντήρησης. Το 2001 προβλεπόταν εργασία για 3.300 πλήρους απασχόλησης και 4.400 μερικής απασχόλησης μέλη. Η υποστήριξη για αυτούς είναι μέρος της δημόσιας πολιτικής.⁷⁶

Η Σουηδία διαθέτει ένα δίκτυο 25 συνεταιριστικών αναπτυξιακών οργανισμών που έχουν ως σκοπό την προώθηση των συνεταιρισμών εργαζομένων από το 1985. Μαζί υποστηρίζουν την εκκίνηση 200 με 400 νέων συνεταιρισμών κάθε χρόνο. Υπάρχουν περίπου 500 συνεταιρισμοί ως μέλη του Συνδέσμου, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι συνεταιρισμοί εργαζομένων. Ωστόσο, δεν περιορίζο-

⁷⁵ Arctic Cooperatives Limited/Arctic Cooperatives Development Fund 2008 Annual Report, page 7

⁷⁶ Birchall (2003) op cit pp48-51

νται σε συνεταιρισμούς των εργαζομένων αλλά προωθούν και άλλους τύπους, όπως των καταναλωτών, των παραγωγών ή συνεταιρισμών πολλαπλών σκοπών.⁷⁷ Συνολικά η Φινλανδική και η Σουηδική εμπειρία μπορεί να αναδείξει την δυναμική στην δημιουργία απασχόλησης μέσω των συνεταιρισμών.

3.4 Η πολιτική ανταπόκριση

Οι κυβερνήσεις που επιθυμούν την προώθηση των συνεταιρισμών όλων των τύπων και σε όλο τον κόσμο έχουν ήδη λάβει συμβουλές με τη μορφή της Σύστασης 193 του ILO για την προώθηση των συνεταιρισμών.

Εγκρίθηκε το 2002, και αναγνωρίζει ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να παρέχουν ένα υποστηρικτικό πλαίσιο για την συνεταιριστική ανάπτυξη, αλλά επιμένει ότι οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις από πρόσωπα που έχουν τις δικές τους αξίες και αρχές. Αυτό σημαίνει ότι η προώθηση τους δεν θα πρέπει να συνεπάγεται την άμεση στήριξη προς τις επιχειρήσεις, αλλά την βοήθεια ανάπτυξης των ικανοτήτων που επιτρέπουν στα μέλη να δημιουργούν επιτυχημένους συνεταιρισμούς. Επιχορηγήσεις, δάνεια ή άλλες πηγές χρηματοδότησης μπορεί μερικές φορές να είναι απαραίτητες, αλλά πρωταρχικός στόχος των κυβερνήσεων, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και άλλων φορέων ανάπτυξης θα πρέπει να είναι η οργανωτική αυτάρκεια στα πρώτα στάδια της συνεταιριστικής ανάπτυξης, οι συνεταιρισμοί πρέπει να δημιουργηθούν με την πρόθεση να είναι βιώσιμες επιχειρήσεις.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως, δεν πρέπει να υπάρξει επιστροφή στις απαξιωτικές πολιτικές του παρελθόντος, όταν οι συνεταιρισμοί είχαν μετατραπεί σε ημικρατικό μηχανισμό ελεγχόμενες από τις κυβερνήσεις και τους πολιτικούς, και αντιμετώπιστηκαν ως «εργαλεία» της οικονομικής ανάπτυξης.⁷⁸ Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι πρώτοι συνεταιρισμοί που αναπτύχθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά ήταν κυρίως τοπικές πρωτοβουλίες ατόμων τα οποία είχαν κοινές ανάγκες.⁷⁹ Ομοίως, οι συνεταιριστικές τράπεζες της ηπειρωτικής Ευρώπης όπου δημιουργήθηκαν από τον τοπικό πληθυσμό, οι οποίες στη συνέχεια δημιούργησαν τις δικές τους κεντρικές τράπεζες για να τους προμηθεύσουν με κοινές υπηρεσίες. Και στις δύο περιπτώσεις, οι φορείς προώθησης όπως η Raiffeisen στη Γερμανία, ο Όμιλος Desjardins στον Καναδά και η Gebhard στη Φινλανδία,

© ILO/M. Crozet

⁷⁷ Slup.se website explains

⁷⁸ Birchall (2003) op cit

⁷⁹ Hyden, G. (1988) op cit.

επικεντρώθηκαν στην διάδοση της ιδέας, εκπαιδεύοντας ανθρώπους για να λειτουργήσουν τους συνεταιρισμούς τους, διασφαλίζοντας την ενεργοποίηση της νομοθεσίας και ενός δίκαιου ρυθμιστικού συστήματος θα τεθούν σε εφαρμογή. Κατά συνέπεια ο κεντρικός ρόλος για την κυβέρνηση είναι επίσης να διασφαλίσει ότι οι συνεταιρισμοί θα περιλαμβάνονται στη διδακτέα ύλη σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα ώστε να επιτρέψει στους νέους να γνωρίσουν την συνεταιριστική επιλογή στις επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Σε γενικές γραμμές, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να βρύνε ένα κοινό σημείο εστίασης των συνεταιρισμών με την κυβέρνηση και να παρέχουν συγκεκριμένη βοήθεια στον συνεταιριστικό τομέα. Θα πρέπει να αναγνωρίζουν την σπουδαιότητα των συνεταιρισμών υψηλού επιπέδου ή των οργανώσεων κορυφής και των ομοσπονδιών στην ανάπτυξη του συνεταιριστικού τομέα και να παρέχουν τεχνική και οικονομική βοήθεια σε αυτές τις οργανώσεις. Οι συνεταιριστικές ομοσπονδίες μπορούν να είναι περισσότερο εναρμονισμένες με τις ανάγκες των μελών τους σε σχέση με άλλες οργανώσεις και μπορούν να είναι αποτελεσματικοί προς τα συνεταιριστικά μέλη τους, παρέχοντας ειδικά σχεδιασμένη υποστήριξη. Μπορούν να προσφέρουν μια ελάχιστη σταθερότητα στους μικρότερους συνεταιρισμούς κατά την διάρκεια δύσκολων οικονομικών περιόδων, και μπορούν να συντονίσουν καλύτερα την εξωτερική χρηματοδότηση και την διανομή των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών που χρειάζονται συμπάρσταση, καλύτερα από τους αναπτυξιακούς φορείς που στοχεύουν στην ανάπτυξη των τοπικών συνεταιρισμών με μη συντονισμένο τρόπο.

Ειδικότερα, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αναπτύξουν πολιτικές που θα αναγνωρίζουν την ιδιαίτερη φύση των συνεταιρισμών. Δεν θα πρέπει να εφαρμόσουν υπερβολικές ρυθμίσεις, και κυρίως θα πρέπει να γίνει κατανοητή η απρόθυμη φύση τους να επενδύουν με υψηλό ρίσκο.

Όσον αφορά τους αποταμιευτικούς, πιστωτικούς συνεταιρισμούς και τις συνεταιριστικές τράπεζες ιδιαιτέρως, χρειάζονται άμεση πρόσβαση σε συστήματα πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμών, ιδίως στα δίκτυα πιστωτικών καρτών. Μια πρόσφατη μελέτη έδειξε ότι, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί σε 41 από 60 χώρες δεν έχουν αυτό το είδος της πρόσβασης. Για να είναι επιτυχείς και να μπορέσουν να φθάσουν στους οικονομικά αποκλεισμένους, πρέπει να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες με τους ανταγωνιστές τους για να προσφέρουν ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών.⁸⁰ Πρέπει, επίσης, να έχουν άμεση πρόσβαση στις κεντρικές τράπεζες ως παράθυρο βοήθειας σε μια ανάγκη για ρευστότητα. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι περιορισμοί για τη χορήγηση δανείων σε μικρές επιχειρήσεις πρέπει να αρθούν ώστε να μπορούν να δανείζονται σε αυτόν τον τομέα. Η πρόσβαση σε καταθέσεις των ασφαλιστικών συστημάτων θα πρέπει να είναι ισότιμη με την πρόσβαση των εμπορικών τραπεζών. Χρειάζεται να έχουν την δυνατότητα πρόσβασης και έκδοσης εναλλακτικών μορ-

⁸⁰ Jones, 2008 op cit

φών κεφαλαίων στις αγορές, όπου μπορούν να αποδείξουν ότι μπορούν να διαχειριστούν τέτοια κεφάλαια.⁸¹

Όσον αφορά τη νομοθεσία για τους αποταμιευτικούς και τους πιστωτικούς συνεταιρισμούς, αυτό που χρειάζεται είναι ένα νομοθετικό πλαίσιο το οποίο να ανα-

© ILO/J. Maillard

γνωρίζει την ιδιαίτερη φύση τους και να προβλέπει ειδική νομοθεσία για αυτούς.⁸² Σε ορισμένες χώρες, αυτά ρυθμίζονται από την γενική συνεταιριστική νομοθεσία, αλλά αυτό δεν είναι σκόπιμο. Στη Σρι Λάνκα, για παράδειγμα, οι ρυθμίσεις για το κίνημα SANASA καθυστερούν από τους τοπικούς επίτροπους συνεταιρισμών, οι οποίοι δεν γνωρίζουν πολλά για αυτόν τον οικονομικό τομέα.⁸³ Σε άλλες χώρες η μικρο-χρηματοδότηση διέπεται από

νόμους που έχουν σχεδιαστεί περισσότερο για τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και τις ιδιωτικές τράπεζες.

Τέλος, υπάρχουν επίσης κοινοί διεθνείς κανονισμοί που μερικές φορές ακούσια περιορίζουν την ανάπτυξη και την εξέλιξη όλων των τύπων των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων των διεθνών λογιστικών προτύπων και των διεθνών χρηματοπιστωτικών κανονισμών, όπως η Συμφωνία της Βασιλείας.

Πώς πρέπει οι κυβερνήσεις να αντιμετωπίζουν τους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς και τις συνεταιριστικές τράπεζες κατά τη διάρκεια της κρίσης; Πρώτον, οποιαδήποτε εφαρμογή μελλοντικού πακέτου χρηματοδοτικής διάσωσης, σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο θα πρέπει να είναι αμερόληπτη προς τα συνεταιριστικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε σχέση με τον τομέα των εμπορικών τραπεζών. Δεύτερον, τα συνεταιριστικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να αναγνωρίζονται σε κάθε δήλωση που προέρχεται από τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς ως ασφαλής χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ανήκουν στους ανθρώπους του κάθε τόπου και εμφανίζουν ακεραιότητα και ανθεκτικότητα ως εναλλακτικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα κατά τη διάρκεια της τρέχουσας κρίσης.

Τέλος, μελλοντικοί κανονισμοί ή νόμοι που μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα της κρίσης αυτής, θα πρέπει να αναγνωρίσουν σαφώς ότι τα συνεταιριστικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν βρίσκονται στην πηγή των προβλημάτων αυτής της κρίσης, ότι έχουν προσβληθεί σημαντικά λιγότερο από την οικονομική αναταραχή

⁸¹ Crear (2009) op cit

⁸² Crear (2009) op cit

⁸³ Δείτε Birchall, J and Simmons, R (2008) Cooperatives and Poverty Reduction: final report to the ESRC, available at www.esrc.ac.uk

και δεν θα πρέπει να τιμωρηθούν με την ένταξη τους σε μια σειρά νέων κανόνων που σχεδιάζονται για να διορθωθεί ένα πρόβλημα που δεν έχουν προκαλέσει.⁸⁴

3.5 Πώς το ILO μπορεί να βοηθήσει στην επιλογή της προώθησης των συνεταιρισμών για την αντιμετώπιση της κρίσης και την ανάκαμψη;

Το ILO έχει μια μοναδική εξουσιοδότηση και ευθύνη εντός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών για την προώθηση των συνεταιρισμών. Υπάρχουν οι ιδανικές συνθήκες για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης μέσω του Συνεταιριστικού προγράμματος (EMP / COOP) για να προσφέρει αποτελεσματικές υπηρεσίες στην εφαρμογή της Σύστασης 193 του ILO. Αυτό περιλαμβάνει την πολιτική παροχής συμβουλών και τεχνογνωσίας σε τομείς όπως η νομοθεσία, και η εφαρμογή των προγραμμάτων τεχνικής συνεργασίας για την υποστήριξη των συνεταιρισμών. Μέσα από το μοναδικό υπόμνημα συμφωνίας μεταξύ του ILO και της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA), το ILO έχει πρόσβαση στο συνεταιριστικό κίνημα, στην πείρα του, τις πρακτικές γνώσεις και σε ένα μεγάλο δίκτυο ήδη επιτυχημένων συνεταιριστικών επιχειρήσεων, και υπάρχουν μια σειρά από σημαντικές ευκαιρίες για να βοηθήσει στις συμπράξεις μεταξύ του συνεταιριστικού κινήματος και των αντιπροσώπων του ILO.

Ωστόσο, η ενίσχυση του συνεταιριστικού χαρακτήρα σε υπάρχοντα προγράμματα του ILO μπορεί επίσης να οδηγήσει σε καινοτόμες προσεγγίσεις για την αξιοπρεπή εργασία μέσω της οργανωτικής δομής που διαθέτουν, χωρίς να περιορίζεται μόνο σε αυτό, αλλά να αντιμετωπίσει την επιχειρηματική βιωσιμότητα, την ανακούφιση από την φτώχεια, την κοινωνική προστασία, την άτυπη οικονομία, την παιδική εργασία, την ισότητα των φύλων, την εταιρική κοινωνική ευθύνη και μια σειρά άλλων ζητημάτων που είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της Ατζέντας της Αξιοπρεπούς Εργασίας.

⁸⁴ WOCCU Asks G-20 Finance Ministers to Recognize Credit Unions Safety, Stability – letter from the CEO, Pete Crear (www.woccu.org/press/releases?id=1543)

Τέλος, το ILO και τα Συνεταιριστικά προγράμματα πιθανότατα θα αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία στο πλαίσιο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών ως ένα κομβικό σημείο για την συνεταιριστική τεχνογνωσία στην διεθνή κοινότητα, και ιδίως αξιοποιώντας τα αναλυτικά στοιχεία του ILO, αναζητώντας βοήθεια για την προώθηση των συνεταιρισμών σε όλους τους τομείς και σε όλο τον κόσμο. Η Παγκόσμια Τράπεζα, στην Επιθεώρηση της Παγκόσμιας Ανάπτυξης (World Development Report) του 2008, η οποία επικεντρώθηκε στον τομέα της γεωργίας, έχει ήδη διαπιστώσει την αποτελεσματικότητα του συνεταιριστικού μοντέλου των επιχειρήσεων ως μία μορφή παραγωγικής οργάνωσης και συνεπώς, και την σημασία της προώθησης της συνεταιριστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης. Σημειώνει επίσης ότι «οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί και τα δίκτυά τους επανεμφανίζονται ως πολύ υποσχόμενα ιδρύματα στην χρηματοδότηση αγροτικών περιοχών σε πολλές χώρες», όπως υποστηρίζεται από στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου σχετικά με την επιτυχία των χρηματοοικονομικών συνεταιρισμών.

Περαιτέρω επιβεβαίωση της τάσης αναζήτησης λύσεων για ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας μέσω των συνεταιρισμών είναι ήδη ορατή στην πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για την ανακήρυξη ενός Διεθνούς Έτους των Συνεταιρισμών στο οποίο θα περιλαμβάνεται στο Συνεταιριστικό πρόγραμμα του ILO και θα ασκεί την γραμματειακή υποστήριξη αυτού του Έτους. Η απόφαση θα ληφθεί στην Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ κατά την 64η σύνοδό της το τρέχον έτος, ενώ στις 4 Ιουλίου 2009, η διεθνής κοινότητα θα γιορτάσει την Διεθνή Ημέρα των Συνεταιρισμών του ΟΗΕ που επικεντρώνεται στο θέμα, «Καθοδηγώντας την παγκόσμια ανάκαμψη μέσω των συνεταιρισμών».

Πρόγραμμα Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας

Αυτό που ξεκίνησε ως μια κρίση στις χρηματιστηριακές αγορές γρήγορα κατέληξε σε μια παγκόσμια κρίση θέσεων εργασίας. Η ανεργία αυξάνεται. Ο αριθμός των φτωχών εργαζομένων αυξάνεται. Οι επιχειρήσεις είναι υπό κατάρρευση. Η ανησυχία για τι είδους ισορροπία, δικαιοσύνη και βιωσιμότητα είχαμε σε αυτή την παγκοσμιοποίηση κατά την παραμονή της οικονομικής κατάρρευσης αυξάνεται. Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, που εκπροσωπεί τους φορείς που απεικονίζουν την πραγματική οικονομία, τις κυβερνήσεις, δουλεύοντας μαζί με τους εκπροσώπους των εργοδοτών και τις οργανώσεις των εργαζομένων, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στα πλαίσια του ΟΗΕ ως ένα σύστημα πολύπλευρης σύνθεσης στην αναζήτηση τρόπων για την αναχαίτιση της κρίσης, και την προετοιμασία της ανάκαμψης και την διαμόρφωση μιας νέας δίκαιης παγκοσμιοποίησης. Η Ατζέντα Αξιοπρεπούς Εργασίας παρέχει το πλαίσιο των πολιτικών για την αντιμετώπιση της κρίσης. Σε αυτή τη σειρά των σύντομων εκδόσεων για το Πρόγραμμα Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας το ILO απεικονίζει τις επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στις επιχειρήσεις και τους συνεταιρισμούς, παρέχει παραδείγματα των πολιτικών και των αποφασιστικών απαντήσεων υψηλού επιπέδου, και δείχνει με ποιους τρόπους μπορεί να υποστηριχθεί από το ILO.

Για τα ελληνικά
Δίκτυο Κ.Α.Π.Α.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σύσταση 193

ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Η Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας

Η οποία συγκλήθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και συνήλθε στη Γενεύη στις 3 Ιουνίου 2002 στην ενενηκοστή -δεύτερη σύνοδο,

Αφού ανεγνώρισε την σημασία των συνεταιρισμών για την δημιουργία θέσεων εργασίας, για την κινητικότητα του ανθρωπίνου δυναμικού και για την ενεργοποίηση των επενδύσεων καθώς επίσης και για την συμβολή τους στην οικονομία,

Αφού ανεγνώρισε ότι οι συνεταιρισμοί υπό τις ποικίλες μορφές τους συμβάλλουν στην πλήρη συμμετοχή ολόκληρου του πληθυσμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη,

Αφού ανεγνώρισε ότι η παγκοσμιοποίηση είναι για τους συνεταιρισμούς πηγή πιέσεων, προβλημάτων και προκλήσεων αλλά και πηγή νέων και ποικίλων ευκαιριών και ότι κατ' αυτήν επικρατούν πιο ισχυρές μορφές ανθρώπινης αλληλεγγύης σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο ούτως ώστε να ευνοείται μια δικαιότερη διανομή των πλεονεκτημάτων της παγκοσμιοποίησης,

Αφού έλαβε υπ' όψη την Διακήρυξη της Δ.Ο.Ε., η οποία αφορά στις αρχές και στα θεμελιώδη δικαιώματα σχετικά με την εργασία και η οποία υιοθετήθηκε από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας στην ογδοηκοστή -έκτη σύνοδό της (1998),

Αφού έλαβε υπ' όψη τα δικαιώματα και τις αρχές, τα οποία έχουν διατυπωθεί στις διεθνείς συμβάσεις και συστάσεις για την εργασία, ιδιαιτέρως δε : την σύμβαση για την αναγκαστική εργασία (1930), την σύμβαση για την συνδικαλιστική εργασία (1930), την σύμβαση για την συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία της συνδικαλιστικής ελευθερίας (1948), την σύμβαση για την συλλογική οργάνωση και διαπραγμάτευση (1949), την σύμβαση για την ισότητα μισθών και ημερομισθίων (1951), την σύμβαση για την κοινωνική ασφάλιση (ελάχιστο όριο) (1952), την σύμβαση για την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας (1957), την σύμβαση για την πολιτική της απασχόλησης (1964), την

σύμβαση για το ελάχιστο όριο ηλικίας (1973), την σύμβαση και την σύσταση για τις οργανώσεις των εργατών της γης (1975), την σύμβαση και την σύσταση για την αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού (175), την σύμβαση για την πολιτική της απασχόλησης (συμπληρωματικές διατάξεις) (1984), την σύσταση για την δημιουργία θέσεων εργασίας στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (1998) και την σύμβαση για τις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας (1999),

Υπενθυμίζοντας την αρχή της Διακήρυξης της Φιλαδελφείας, σύμφωνα με την οποία «η εργασία δεν αποτελεί εμπόρευμα»,

Υπενθυμίζοντας ότι η επίτευξη αξιοπρεπούς εργασίας για τους εργαζομένους, όπου και αν ευρίσκονται αυτοί, αποτελεί πρωταρχικό στόχο της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας,

Αφού αποφάσισε να υιοθετήσει διάφορες διατάξεις για την προαγωγή των συνεταιρισμών, θέμα το οποίο αποτελεί το τέταρτο σημείο της ημερήσιας διάταξης της συνόδου,

Αφού αποφάσισε οι διατάξεις αυτές να λάβουν την μορφή μιας σύστασης,

Υιοθετεί σήμερα εικοστή ημέρα του Ιουνίου του έτους δύο χιλιάδες -δύο την ακόλουθη Σύσταση η οποία θα αναφέρεται ως Σύσταση για την Προαγωγή των Συνεταιρισμών (2002).

I. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

1. Αναγνωρίζεται ότι οι συνεταιρισμοί δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Η Σύσταση αυτή εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες και μορφές συνεταιρισμών.

2. Στα πλαίσια της Σύστασης αυτής, με τον όρο «συνεταιρισμός» νοείται μια αυτόνομη και εθελοντική ένωση προσώπων με σκοπό την ικανοποίηση κοινών τους οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και προσδοκιών διαμέσου κοινής ιδιόκτητης και με δημοκρατικό τρόπο, διοικούμενης επιχείρησης.

3. Η προώθηση και ισχυροποίηση της συνεταιριστικής ταυτότητας θα πρέπει να γίνει με βάση τα εξής :

(α) τις συνεταιριστικές αξίες της αυτοβοήθειας, της ατενυθνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, όπως επίσης και τις ηθικές αξίες της τιμιότητας, της ελευθερίας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της μέριμνας για τους άλλους, και

(β) τις συνεταιριστικές αρχές όπως αυτές διατυπώθηκαν από το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα και όπως αυτές αναφέρονται σε προσαρτώμενο

Παράρτημα. Οι αρχές αυτές είναι : η προαιρετική και ελεύθερη συμμετοχή των μελών, ο δημοκρατικός έλεγχος των μελών, η οικονομική συμμετοχή των μελών, η αυτονομία και ανεξαρτησία, η εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση, η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και η μέριμνα για την περιρρέουσα κοινότητα.

4. Πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα για να προωθηθεί ο συνεταιριστικός θεσμός σε όλες τις χώρες και τούτο ανεξαρτήτως του βαθμού ανάπτυξής τους, με σκοπό να ενισχυθούν οι συνεταιρισμοί και τα μέλη τους για να:

(α) ιδρύσουν και αναπτύξουν οικονομικές δραστηριότητες και βιώσιμη και αξιοπρεπή απασχόληση

(β) αναπτύξουν τις δυνατότητες του ανθρωπίνου δυναμικού και την γνώση των συνεταιριστικών αξιών καθώς και τα πλεονεκτήματα και τα ευεργετικά αποτελέσματα του συνεταιριστικού κινήματος διαμέσου της συνεταιριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

(γ) αναπτύξουν τις επιχειρησιακές δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών και διοικητικών δεξιοτήτων,

(δ) ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους και επιτύχουν επίσης την πρόσβασή τους στις αγορές και στους χρηματοδοτικούς θεσμούς,

(ε) αυξήσουν την αποταμίευση και την επενδυτικότητα,

(στ) βελτιώσουν την κοινωνική και οικονομική ευημερία, λαμβάνοντας υπ' όψη την ανάγκη για εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων,

(ζ) συμβάλουν στην αειφόρο ανάπτυξη του ανθρώπου, και

(η) ιδρύσουν και διευρύνουν ένα βιώσιμο και δυναμικό, διακριτό δε, τομέα της οικονομίας ο οποίος να περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς, σε τρόπο που αυτός να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της κοινωνίας.

5. Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων, πρέπει να υποστηριχθεί σε τρόπο που να επιτρέψει στους συνεταιρισμούς να ανταποκριθούν, ως αλληλέγγυες επιχειρήσεις και οργανώσεις, στις ανάγκες των μελών της αλλά και στις ανάγκες της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των μη-προνομιούχων ομάδων με σκοπό την κοινωνική τους ένταξη.

II. ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ

6. Για λόγους κοινωνικής αρμονίας, επιβάλλεται να υπάρχουν ισχυροί δημόσιοι και ιδιωτικοί τομείς (της οικονομίας) καθώς και ισχυρός συνεταιριστικός και αλληλοβοηθητικός τομέας, αλλά και άλλες κοινωνικές και μη-κυβερνητικές

οργανώσεις. Οι κυβερνήσεις οφείλουν, στα πλαίσια αυτά, να υιοθετήσουν μια ευνοϊκή πολιτική και ένα νομικό καθεστώς, τα οποία να συμφωνούν με την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών, και να έχουν ως βάση τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 3, με σκοπό να:

(α) καθιερώσουν ένα θεσμικό πλαίσιο το οποίο να εξασφαλίζει την ταχύτερη, απλούστερη, μη δαπανηρή, και όσο είναι δυνατόν σίγουρη έγκριση των συνεταιρισμών,

(β) προωθήσουν πολιτικές οι οποίες θα έχουν ως σκοπό να επιτρέψουν την δημιουργία καταλλήλων συνεταιριστικών αποθεματικών των οποίων ένα τουλάχιστον μέρος θα πρέπει να είναι αδιαίρετο, καθώς και δημιουργία ταμείου αλληλεγγύης

(γ) προβλέψουν μέτρα εποπτείας των συνεταιρισμών τα οποία να συμβαδίζουν με την ταυτότητα και τις χαρακτηριστικές τους λειτουργίες, να προστατεύουν την αυτονομία τους, να είναι σύμφωνα με την νομοθεσία και την πρακτική του κράτους στο θέμα αυτό και, τέλος, τα μέτρα αυτά να μην είναι λιγότερο ευνοϊκά από εκείνα που εφαρμόζονται σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανώσεων κοινωνικού χαρακτήρα.

(δ) διευκολύνουν την προσχώρηση των συνεταιρισμών σε συνεταιριστικές δομές ανταποκρινόμενες στις ανάγκες των μελών τους,

(ε) ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών ως αυτονόμων και αυτοδιοικουμένων επιχειρήσεων, ιδίως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι συνεταιρισμοί μπορούν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο ή να προσφέρουν υπηρεσίες τις οποίες δεν μπορούν να προσφέρουν άλλοι φορείς.

7. (1) Η προώθηση των συνεταιρισμών, βασισμένη στις αξίες και αρχές οι οποίες διατυπώνονται στην παράγραφο 3, πρέπει να θεωρείται ως ένας από τους πυλώνες της εθνικής και παγκόσμιας οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

(2) Οι συνεταιρισμοί οφείλουν να επωφεληθούν από εκείνες τις συνθήκες οι οποίες ενώ είναι σύμφωνες με την νομοθεσία και τις εθνικές πρακτικές, δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από αυτές που αφορούν σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και κοινωνικών οργανώσεων. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να λάβουν, αν τούτο επιβάλλεται, μέτρα στήριξης των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων οι οποίες αφορούν σε ορισμένους στόχους κοινωνικής και κρατικής πολιτικής, όπως η προώθηση της απασχόλησης ή η ανάπτυξη δραστηριοτήτων προς όφελος κοινωνικών ομάδων ή περιοχών υποβαθμισμένων. Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν, μεταξύ άλλων και στο μέτρο του δυνατού, φορολογικές

ελαφρύνσεις, δάνεια, δωρεές και διευκολύνσεις για συμμετοχή σε προγράμματα δημοσίων έργων καθώς και ειδικές διατάξεις για θέματα αγορών του Δημοσίου.

(3) Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο ζήτημα της αυξημένης συμμετοχής των γυναικών σε όλα τα επίπεδα του συνεταιριστικού κινήματος, ιδιαίτερα δε στον τομέα διοίκησης και διεύθυνσης.

8. (1) Η εθνική πολιτική στο θέμα των συνεταιρισμών οφείλει κυρίως :

(α) να προωθήσει τις βασικές νομικές διατάξεις εργασίας της Δ.Ο.Ε. καθώς και την Διακήρυξη της Δ.Ο.Ε. την σχετική με τις βασικές αρχές και τα δικαιώματα εργασίας για όλους τους εργαζομένους των συνεταιρισμών, χωρίς εξαίρεση καμία,

(β) να λάβει μέτρα σε τρόπο που να μη μπορούν να δημιουργηθούν συνεταιρισμοί ή να μη μπορούν να χρησιμοποιηθούν (οι υπάρχοντες) για την καταστρατήγηση της εργατικής νομοθεσίας και για την δημιουργία καμουφλαρισμένων εργασιακών σχέσεων, απαγορεύοντας έτσι τους ψευδο-συνεταιρισμούς οι οποίοι παραβιάζουν τα δικαιώματα των εργαζομένων και φροντίζοντας ούτως ώστε τα εργατικά δικαιώματα να εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις παντός είδους,

(γ) να προωθήσει την ισότητα των φύλων στους συνεταιρισμούς και στις δραστηριότητές τους,

(δ) να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ούτως ώστε στον τομέα της οικονομίας οι συνεταιρισμοί να εφαρμόζουν τις καλλίτερες εργασιακές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης στην ενημέρωση επί επικαίρων θεμάτων,

(ε) να αναπτύξει τις τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες, τις επιχειρησιακές και διευθυντικές ικανότητες, τις γνώσεις για τις δυνατότητες των συναλλαγών και γενικώς την οικονομική και κοινωνική πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης των μελών, των εργαζομένων και των διευθυντών των συνεταιρισμών, βελτιώνοντας τους όρους πρόσβασής τους στην τεχνολογία της πληροφόρησης και της επικοινωνίας

(στ) να προωθήσει την διδασκαλία των συνεταιριστικών αρχών και των υφισταμένων πρακτικών εφαρμογής τους καθώς και της επιμόρφωσης που αφορά σε αυτές, σε όλα τα επίπεδα όλων των εθνικών συστημάτων παιδείας και κατάρτισης και σε ολόκληρη την κοινωνία,

(ζ) να προωθήσει την λήψη μέτρων σχετικών με την ασφάλεια και την υγεία στους χώρους εργασίας,

(η) να λάβει μέτρα για την επιμόρφωση και για την βοήθεια κάθε άλλης μορφής σε τρόπο που να βελτιωθεί το επίπεδο της παραγωγικότητας και συναγωνιστικότητας των συνεταιρισμών όπως επίσης και η ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών τα οποία προσφέρουν αυτοί,

(θ) να διευκολύνει την πρόσβαση των συνεταιρισμών στη δανειοδότηση, (ι) να διευκολύνει την είσοδο των συνεταιρισμών στις αγορές,

(κ) να διευκολύνει την ενημέρωση του κοινού για τους συνεταιρισμούς,

(κα) να επιδιώξει να βελτιωθούν τα στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς με σκοπό την χρησιμοποίησή τους για την μελέτη και εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής.

(2) Η εθνική πολιτική θα πρέπει, επίσης :

(α) να αποκεντρώσει τις δομές και την εφαρμογή της πολιτικής ρυθμίσεων και διοίκησης οι οποίες αφορούν στους συνεταιρισμούς, μεταφέροντας αυτές, εάν υπάρχει ανάγκη, στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο,

(β) να προσδιορίσει τις νομικές υποχρεώσεις των συνεταιρισμών σε θέματα όπως η εγγραφή τους σε μητρώο, ο οικονομικός και κοινωνικός έλεγχός τους και η επίτευξη αδειών κάθε μορφής,

(γ) να προωθήσει τις δέουσες πρακτικές σε θέματα αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών.

9. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να προωθήσουν τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών στην μετατροπή δραστηριοτήτων οι οποίες συχνά είναι βραχύβιες (δραστηριότητες οι οποίες ενίοτε χαρακτηρίζονται με τον όρο «άτυπη οικονομία») σε άλλες μορφές οι οποίες απολαμβάνουν νομικής προστασίας και εντάσσονται πλήρως στην οικονομική ζωή.

III. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

10. (1) Τα Κράτη – Μέλη οφείλουν να υιοθετήσουν νομοθεσία και ειδικούς κανονισμούς για τους συνεταιρισμούς βασισμένους στις συνεταιριστικές αξίες και αρχές οι οποίες διατυπώνονται στην παράγραφο 3 καθώς και να αναθεωρούν αυτή την νομοθεσία και αυτούς τους κανονισμούς όταν επιβάλλεται τούτο.

(2) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να συμβουλευούνται τις συνεταιριστικές οργανώσεις όπως επίσης τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, σε

θέματα εκπόνησης και αναθεώρησης της νομοθεσίας, της πολιτικής και των κανονισμών επί των συνεταιρισμών.

11. (1) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών σε υπηρεσίες στήριξης με σκοπό να ενισχύσουν και να βελτιώσουν την οικονομική τους βιωσιμότητα και την ικανότητά τους να δημιουργούν θέσεις εργασίας και διαχείρισης εισοδημάτων.

(2) Στο μέτρο του δυνατού, οι υπηρεσίες στήριξης των συνεταιρισμών πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τα εξής :

α) προγράμματα αξιοποίησης του ανθρωπίνου δυναμικού

β) έρευνες και συμβουλές για την διαχείριση

γ) συμμετοχή στη δανειοδότηση και στις επενδύσεις

δ) λογιστικά και έλεγχος

ε) ενημέρωση σε θέματα διαχείρισης

στ) πληροφόρηση και δημόσιες σχέσεις

ζ) συμβουλές σε θέματα τεχνολογίας και εκσυγχρονισμού

η) νομικές και φορολογικές συμβουλές

θ) υπηρεσίες στήριξης και εμπορίας

ι) λοιπές υπηρεσίες στήριξης, εάν παρίσταται ανάγκη.

(3) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την οργάνωση υπηρεσιών στήριξης. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις τους πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στην οργάνωση και στη διαχείριση αυτών των υπηρεσιών και αν τούτο είναι δυνατό και ωφέλιμο, στη χρηματοδότησή τους.

(4) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να αναγνωρίζουν το ρόλο των συνεταιρισμών και των οργανώσεών τους, δημιουργώντας το κατάλληλο πλαίσιο και τα μέσα για να ιδρυθούν και να αναπτυχθούν οι συνεταιρισμοί σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

12. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να υιοθετούν, σε περίπτωση ανάγκης, κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών στη χρηματοδότηση των επενδύσεών τους καθώς και στη δανειοδότηση. Τα μέτρα πρέπει κυρίως :

α) να επιτρέπουν την πρόσβαση σε δανειοδοτήσεις και σε άλλες πιστωτικές πηγές
β) να απλοποιούν τις διοικητικές διαδικασίες, να θεραπεύουν σε κάθε επιβαλλόμενη περίπτωση την ανεπάρκεια των κεφαλαίων των συνεταιρισμών και να μειώνουν το κόστος των συναλλαγών δανειοδότησης.

γ) να προτιμούν ένα αυτόνομο σύστημα δανειοδότησης των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών, τις συνεταιριστικές τράπεζες και τους ασφαλιστικούς συνεταιρισμούς.

δ) να προβλέπουν την υιοθέτηση ειδικών διατάξεων για τις λιγότερο ευνοημένες κατηγορίες ατόμων.

13. Για την ανάδειξη του συνεταιριστικού κινήματος, οι κυβερνήσεις οφείλουν να διαμορφώνουν συνθήκες οι οποίες να ευνοούν την ανάπτυξη τεχνικών, εμπορικών και χρηματιστικών δεσμών μεταξύ όλων των κατηγοριών συνεταιρισμών με σκοπό να διευκολυνθούν η μεταξύ τους ανταλλαγή εμπειριών και η συμμετοχή στα πλεονεκτήματα και στους κινδύνους.

IV. ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ, ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

14. Οι οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών σε θέματα υλοποίησης των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης, οφείλουν να αναζητήσουν, σε συμφωνία με τους συνεταιρισμούς, τις διαδικασίες και τα μέσα περαιτέρω προώθησης των συνεταιρισμών.

15. Οι οργανώσεις εργοδοτών οφείλουν να προβλέπουν, όταν τούτο επιβάλλεται, την διεύρυνση της συμμετοχής σε αυτές των συνεταιρισμών οι οποίοι επιθυμούν να γίνουν μέλη τους, όπως επίσης και να τους προσφέρουν κατάλληλες υπηρεσίες στήριξης, με τους ίδιους όρους που τις προσφέρουν στα μέλη τους.

16. Οι οργανώσεις των εργαζομένων οφείλουν να :

α) συμβουλεύουν και να στηρίζουν τους εργαζομένους των συνεταιρισμών για να γίνουν μέλη τους

β) να βοηθούν τα μέλη τους να ιδρύουν συνεταιρισμούς με στόχο, εκτός των άλλων, να προμηθεύονται αγαθά και να απολαμβάνουν υπηρεσίες πρώτης ανάγκης.

γ) να συμμετέχουν σε επιτροπές και ομάδες εργασίας σε επίπεδο τοπικό, εθνικό και διεθνές, οι οποίες είναι αρμόδιες για θέματα οικονομικής και κοινωνικής σημασίας με συνέπειες για τους συνεταιρισμούς

δ) να βοηθούν και να συμμετέχουν στην ίδρυση νέων συνεταιρισμών με σκοπό την δημιουργία θέσεων εργασίας ή την διατήρηση των υφισταμένων σε περίπτωση διακοπής λειτουργίας επιχειρήσεων

ε) να βοηθούν και να συμμετέχουν σε προγράμματα τα οποία στοχεύουν στην βελτίωση της παραγωγικότητας των συνεταιρισμών στ) να προωθούν την ισότητα ευκαιριών για τους εργαζομένους στους συνεταιρισμούς

ζ) να προάγουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων- μελών των συνεταιρισμών

η) να αναλάβουν κάθε άλλη δραστηριότητα για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

17. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις οι οποίες τους εκπροσωπούν, πρέπει να προσπαθούν :

α) να δημιουργούν δραστήριες σχέσεις με τις εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις καθώς και με τους κυβερνητικούς και μη-κυβερνητικούς φορείς με σκοπό την διαμόρφωση ενός ευνοϊκού κλίματος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών

β) να διαχειρίζονται τις δικές τους υπηρεσίες στήριξης των συνεταιρισμών, συμβάλλοντας και στη χρηματοδότηση αυτών των υπηρεσιών

γ) να προσφέρουν στους συνεταιρισμούς-μέλη τους εμπορικές και χρηματοδοτικές υπηρεσίες

δ) να βοηθούν και να κάνουν επενδύσεις στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των συνεταιρισμών-μελών τους, των εργαζομένων και των διευθυντών

ε) να βοηθούν στην δημιουργία εθνικών και διεθνών συνεταιριστικών οργανώσεων και να συμμετέχουν σε αυτές ως μέλη

στ) να εκπροσωπούν το συνεταιριστικό κίνημα της χώρας τους εντός αυτής αλλά και διεθνώς

ζ) να αναλαμβάνουν κάθε άλλη δραστηριότητα αναγκαία για την επέκταση των συνεταιρισμών.

V. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

18. Ο διεθνής συνεργατισμός πρέπει να αναπτυχθεί διαμέσου των εξής ενεργειών :

α) την ανταλλαγή πληροφοριών για την πολιτική και τα προγράμματα τα οποία απεδείχθησαν αποτελεσματικά για την δημιουργία θέσεων εργασίας και την απόκτηση εισοδήματος από τα μέλη των συνεταιρισμών

β) την υποβοήθηση και την προαγωγή των σχέσεων μεταξύ εθνικών και διεθνών συνεταιριστικών φορέων οι οποίοι συμμετέχουν στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών, προκειμένου να διευκολύνουν:

i) τις ανταλλαγές προσωπικού και ιδεών, εκπαιδευτικού υλικού και υλικού για την κατάρτιση και μεθοδολογία καθώς και λοιπό σχετικό υλικό.

ii) την συγκρότηση και χρήση υλικού για έρευνες καθώς και άλλων δεδομένων για τους συνεταιρισμούς και την ανάπτυξή τους

iii) την οργάνωση διεθνών ενώσεων και κοινοπραξιών μεταξύ των συνεταιρισμών

iv) την ανάδειξη και την προστασία των συνεταιριστικών αξιών και αρχών

v) την οργάνωση εμπορικών σχέσεων μεταξύ των συνεταιρισμών

γ) την πρόσβαση των συνεταιρισμών στα εθνικά και διεθνή δεδομένα όπως η πληροφόρηση και οι «αγορές, η νομοθεσία, οι μέθοδοι και οι τεχνικές της κατάρτισης, της τεχνολογίας και της πιστοποίησης των προϊόντων

δ) την εκπόνηση, όταν τούτο επιβάλλεται και είναι δυνατό, περιφερειακών και διεθνών κανονισμών και νομοθεσιών, σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες συνεταιριστικές, εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις.

VI. ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

19. Η παρούσα Σύσταση αναθεωρεί και αντικαθιστά την προηγούμενη Σύσταση του 1966 για τους συνεταιρισμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες.

#

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ Η
ΟΠΟΙΑ ΥΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ (ICA) ΤΟ 1995.

Οι συνεταιριστικές αρχές αποτελούν κατευθυντήριες διατάξεις οι οποίες επιτρέπουν στους συνεταιρισμούς να θέσουν σε πρακτική εφαρμογή τις συνεταιριστικές αξίες

Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή για όλους

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοιχτές σε όλα τα άτομα τα οποία αναλαμβάνουν να κάνουν χρήση των υπηρεσιών τους και τα οποία είναι αποφασισμένα να επωμισθούν τις ευθύνες τους ως μέλη, και τούτο χωρίς καμία διάκριση φύλου, κοινωνικής θέσης, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας.

Δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις ελεγχόμενες από τα μέλη τους τα οποία συμμετέχουν ενεργώς στη διαμόρφωση της δράσης των συνεταιρισμών καθώς και στη λήψη των αποφάσεων. Οι άνδρες και γυναίκες οι οποίοι εκλέγονται ως εκπρόσωποι των μελών, λογοδοτούν ενώπιον των τελευταίων αυτών. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, τα μέλη έχουν δικαιώματα ψήφου με βάση τον κανόνα «κάθε μέλος – μία ψήφος» ενώ και οι συνεταιρισμοί ανωτέρου βαθμού είναι οργανωμένοι κατά δημοκρατικό επίσης τρόπο.

Οικονομική συμμετοχή των μελών

Τα μέλη συμβάλλουν κατά ισότιμο τρόπο στο κεφάλαιο των συνεταιρισμών τους και διαχειρίζονται τούτο κατά δημοκρατικό τρόπο. Ένα τουλάχιστον μέρος του κεφαλαίου αυτού αποτελεί συνήθως την από κοινού περιουσία του συνεταιρισμού.

Τα μέλη δεν απολαμβάνουν συνήθως παρά περιορισμένη αποζημίωση για τις μερίδες που καταβάλουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα από τις δραστηριότητές τους εξ ολοκλήρου ή εν μέρει για τους ακόλουθους σκοπούς : για την περαιτέρω ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους, για την δημιουργία ενδεχομένως αποθεματικών από τα οποία ένα τουλάχιστον μέρος θα είναι αδιανέμητο, για «επιστρεφόμενα» στα μέλη κατ' αναλογία προς τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό και για την στήριξη άλλων δραστηριοτήτων εγκεκριμένων από τα μέλη.

Αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αλληλοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Η σύναψη συμφωνιών με άλλες οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, καθώς και η αναζήτηση κεφαλαίων από πηγές εκτός συνεταιρισμών, οφείλουν να γίνονται με όρους οι οποίοι

διασφαλίζουν τον δημοκρατικό έλεγχο των μελών και εξασφαλίζουν την ανεξαρτησία του συνεταιρισμού τους.

Εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν στα μέλη τους, στους αιρετούς διοικητές, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους τους την απαιτούμενη εκπαίδευση και κατάρτιση προκειμένου αυτοί να μπορούν να συμβάλλουν κατά τρόπο αποτελεσματικό στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους. Ενημερώνουν επίσης, ιδιαίτερος δε τους νέους και τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης, σχετικώς με την ταυτότητα και τα πλεονεκτήματα του συνεταιρισμού.

Διασυνεταιριστική συνεργασία

Οι συνεταιρισμοί, προκειμένου να προσφέρουν καλλίτερες υπηρεσίες στα μέλη τους και να καταστήσουν ισχυρότερο το συνεταιριστικό κίνημα, συνεργάζονται από κοινού μεταξύ τους διαμέσου τοπικών, εθνικών, περιφερειακών και διεθνών δομών τους.

Υποχρεώσεις των συνεταιρισμών για την ευρύτερη κοινότητα

Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης κοινότητας στα πλαίσια κατευθύνσεων εγκεκριμένων από τα μέλη τους.

Το πιο πάνω κείμενο είναι το αυθεντικό κείμενο της Σύστασης, δεόντως υιοθετημένο από την Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας κατά την εννενηκοστή σύνοδο η οποία έλαβε χώρα στη Γενεύη και η οποία επερατώθη στις 20 Ιουνίου 2002. Προς πιστοποίηση υπέγραψαν τούτο την εικοστή πρώτη Ιουνίου 2002, οι Jean – Jacques ELMIGER

Ο Πρόεδρος της Συνδιάσκεψης

Juan SOMAVIA

Γενικός Διευθυντής του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Το δημοσιευόμενο εδώ κείμενο της Σύστασης αποτελεί ακριβές αντίγραφο του αυθεντικού, το οποίο υπεγράφη από τον Πρόεδρο της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας και από το Γενικό Διευθυντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Πλήρες και ακριβές αντίγραφο του επικυρωμένου πρωτοτύπου κατ' εξουσιοδότηση του Γενικού Διευθυντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Ινστιτούτο Συνεταιρισμών Ελλάδος
Δρ Διόνυσος Μαυρόγιαννης
Γενικός Γραμματέας
Info. e-mail "fotocopies@hotmail.gr"

**Κατευθυντήριες Γραμμές του 2001 των Ηνωμένων Εθνών
που αποσκοπούν στην δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος
για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών**

Παράρτημα

Σχέδιο κατευθυντήριων γραμμών που αποσκοπούν στην δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών

Στόχοι

1. Στα πλαίσια της Γενικής Συνέλευσης και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου, και σε πρόσφατες σημαντικές διεθνείς διασκέψεις, οι κυβερνήσεις έχουν αναγνωρίσει την σημασία των συνεταιρισμών ως ενώσεις και επιχειρήσεις μέσω των οποίων οι πολίτες μπορούν να βελτιώσουν ουσιαστικά την ζωή τους, συμβάλλοντας παράλληλα στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική πρόοδο της κοινότητας και του έθνους τους. Έχουν αναγνωρίσει το συνεταιριστικό κίνημα ως ξεχωριστό και σημαντικό συμμετοχο, τόσο στις εθνικές όσο και στις διεθνείς υποθέσεις.
2. Οι κυβερνήσεις αναγνωρίζουν ότι το συνεταιριστικό κίνημα είναι πολύ δημοκρατικό, αυτόνομο τοπικά αλλά και διεθνώς ολοκληρωμένο, και μια μορφή οργάνωσης των ενώσεων και των επιχειρήσεων σύμφωνα με την οποία οι ίδιοι οι πολίτες βασίζονται στην αυτοβοήθεια και την δική τους ευθύνη για την επίτευξη στόχων που δεν περιλαμβάνουν μόνο οικονομικούς αλλά και κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους, όπως η καταπολέμηση της φτώχειας, η εξασφάλιση της παραγωγικής απασχόλησης και η ενθάρρυνση της κοινωνικής ένταξης.
3. Κατά συνέπεια, οι κυβερνήσεις επιδιώκουν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον στο οποίο οι συνεταιρισμοί μπορούν να συμμετέχουν επί ίσοις όροις με άλλες μορφές επιχειρήσεων και να αναπτύξουν μια αποτελεσματική εταιρική σχέση για να επιτύχουν τους αντίστοιχους στόχους τους. Οι πολιτικές πρέπει να προστατεύουν και να προάγουν το δυναμικό των συνεταιρισμών ώστε να βοηθήσουν τα μέλη να επιτύχουν τους επιμέρους στόχους τους, και με τον τρόπο αυτό, να συμβάλλουν στις ευρύτερες προσδοκίες της κοινωνίας.
4. Ωστόσο, οι πολιτικές αυτές μπορεί να είναι αποτελεσματικές μόνο αν ληφθεί υπόψη ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των συνεταιρισμών και του συνεταιριστικού κινήματος, ο οποίος διαφέρει σημαντικά από αυτόν των ενώσεων και των επιχειρήσεων που δεν είναι οργανωμένες σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές.
5. Ο στόχος των παρόντων κατευθυντήριων γραμμών είναι να παρέχουν συμβουλές στις Κυβερνήσεις και να θέσουν γενικές αρχές πάνω στις οποίες θα μπορούσε να θεμελιωθεί καλύτερα η εθνική συνεταιριστική πολιτική, αναγνωρίζοντας ότι πιο συγκεκριμένες και λεπτομερείς εθνικές πολιτικές εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της κάθε κυβέρνησης. Λόγω των κυβερνητικών προσδοκιών όσον αφορά το συνεταιριστικό κίνημα και τις ταχέως μεταβαλλόμενες παγκόσμιες συνθήκες και αλλαγές στο ίδιο το συνεταιριστικό κίνημα, πολλές πολιτικές σε περισσότερα από τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την επανεξέταση, και σε ορισμένες περιπτώσεις από την ριζική αναθεώρηση.

Πολιτική όσον αφορά τους συνεταιρισμούς και το συνεταιριστικό κίνημα

6. Ο στόχος της πολιτικής είναι να καταστεί δυνατή η αναγνώριση των συνεταιρισμών ως νομικά πρόσωπα και να εξασφαλίσει σε

αυτούς και σε όλους τους οργανισμούς και ιδρύματα που έχουν συσταθεί από το συνεταιριστικό κίνημα την πραγματική ισότητα με τις άλλες οργανώσεις και φορείς. Για να εξασφαλιστεί η ισότητα, οι ιδιαίτερες αξίες και αρχές των συνεταιρισμών πρέπει να λάβουν πλήρη αναγνώριση ως επιθυμητοί και επωφελείς για την κοινωνία και ότι λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλιστεί ότι τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι πρακτικές τους δεν είναι αιτία διακρίσεων και αποκλεισμών κάθε είδους.

7. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, οι Κυβερνήσεις ενδιαφέρονται για την δημιουργία, και για την διατήρηση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την συνεταιριστική ανάπτυξη, καθώς οι συνθήκες αλλάζουν. Ως μέρος ενός τέτοιου περιβάλλοντος, θα μπορούσε να αναζητηθεί μια αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων και του συνεταιριστικού κινήματος.

Δημόσια αναγνώριση

8. Είναι σκόπιμο και χρήσιμο για τις κυβερνήσεις να προβάλλουν δημοσίως την ιδιαίτερη συνεισφορά, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, του συνεταιριστικού κινήματος για την εθνική οικονομία και την κοινωνία. Η κοινή τήρηση της Διεθνούς Ημέρας των Συνεταιρισμών και της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ημέρας που διοργανώνει η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία, σύμφωνα με τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης 47/90, 49/155 και 51/58, μπορεί να δώσει την ευκαιρία να διαδοθούν στο κοινό πληροφορίες για το συνεταιριστικό κίνημα

Νομικές, δικαστικές και διοικητικές διατάξεις

9. Οι κατάλληλες διατάξεις είναι αναγκαίες στο πλαίσιο των νομικών, δικαστικών και διοικητικών πρακτικών, αν πρόκειται οι

συνεταιρισμοί να συμβάλλουν θετικά στη βελτίωση της ζωής των μελών τους και των κοινοτήτων στις οποίες δραστηριοποιούνται. Οι νομικές διατάξεις μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές ώστε να ανταποκρίνονται στα συγκεκριμένα εθνικά νομικά συστήματα. Το καθεστώς, τα δικαιώματα και οι ευθύνες των συνεταιρισμών, του συνεταιριστικού κινήματος γενικότερα, και, κατά περίπτωση οι ειδικές κατηγορίες των συνεταιρισμών ή διαφορετικές πτυχές του συνεργατισμού θα πρέπει να αντιμετωπιστούν.

10. **Εθνικά συντάγματα:** Η νομιμότητα των συνεταιρισμών και του συνεταιριστικού κινήματος θα μπορούσε να αναγνωριστεί σε αυτά τα έγγραφα, εφόσον ενδείκνυται. Οι διατάξεις που περιορίζουν την ίδρυση και την λειτουργία των συνεταιρισμών θα πρέπει να τροποποιηθούν κατάλληλα.

11. **Γενικό δίκαιο για τους συνεταιρισμούς ή γενικές διατάξεις μιας ενιαίας νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς:** Ένας γενικός νόμος περί συνεταιρισμών ή νόμοι ειδικά για τους συνεταιρισμούς ή άλλων υπό τους οποίους υπάγονται οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι συνεταιρισμοί απολαμβάνουν πραγματική ισότητα με άλλους τύπους ενώσεων και επιχειρήσεων και να μην υφίσταται διακρίσεις λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους. Οι νόμοι πρέπει να περιλαμβάνουν το ακόλουθο βασικό σύνολο παραδοχών, προσδιορισμών και διατάξεων: παραδοχή του γεγονότος ότι η οργάνωση των ενώσεων και των επιχειρήσεων με βάση τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές είναι νόμιμη, παραδοχή της χρησιμότητας της συνεταιριστικής προσέγγισης σε ενώσεις και σε επιχειρήσεις, της συμβολής της στην εθνική ζωή και την κατάσταση του συνεταιριστικού κινήματος, ως σημαντικού ενδιαφερόμενου στο πλαίσιο της κοινωνίας, προσδιορισμό των συνεταιρισμών, χρησιμοποιώντας την "Δήλωση για την συνεταιριστική ταυτότητα",

που εγκρίθηκε από τη Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία το 1995, παραδοχή της μοναδικής φύσης των αξιών και των αρχών του συνεταιρισμού, και συνεπώς, της ανάγκης για ξεχωριστή και διαφορετική μεταχείριση τους από την νομοθεσία και την πρακτική, δέσμευση ότι ούτε η μοναδική φύση τους, ούτε η ξεχωριστή και διαφορετική μεταχείριση τους στην νομοθεσία και την πρακτική θα πρέπει να είναι η αιτία διάκρισης, σκόπιμης ή όχι, ανάληψη της ευθύνης ότι κανένας νόμος ή πρακτική δεν θα περιορίζει τα δικαιώματα των πολιτών στην πλήρη συμμετοχή στο συνεταιριστικό κίνημα υπό οποιαδήποτε ιδιότητα σύμφωνα με τις αξίες και τις αρχές του και δεν πρέπει να περιορίζουν την λειτουργία του εν λόγω κινήματος, πρόβλεψη ότι ένας γενικός νόμος εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών, αλλά ότι, προκειμένου να υπάρχει ανταπόκριση στην περίπτωση ορισμένων κατηγοριών συνεταιρισμών, θα μπορούσε να θεσπιστεί ειδική νομοθεσία, σύμφωνα με την γενική για αυτούς νομοθεσία, διατάξεις ώστε όλες οι δικαστικές και διοικητικές ρυθμίσεις και πρακτικές να βασίζονται μόνο στη γενική ή ιδιαίτερη νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς, ότι όλοι οι κανονισμοί προσδιορίζουν σαφώς τις διατάξεις του νόμου στις οποίες βασίζονται καθώς και τον σκοπό για τον οποίον δημιουργήθηκαν, αναγνώριση της πλήρους αυτονομίας και της ικανότητας για την αυτορρύθμιση του συνεταιριστικού κινήματος, αναγνώριση ότι η παρέμβαση των κυβερνήσεων στις εσωτερικές υποθέσεις του κινήματος πρέπει να περιορίζεται αυστηρά στα μέτρα που εφαρμόζονται γενικά σε όλες τις ενώσεις και τις επιχειρήσεις εξίσου, προκειμένου να διασφαλίζεται η συμμόρφωσή τους με το νόμο. Προσαρμογές μπορούν να γίνονται μόνο για να εξασφαλίσουν: η πραγματική ισότητα στη μεταχείριση, ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων του συνεταιριστικού κινήματος για αυτορρύθμιση σε όλα τα

θέματα που το αφορά, Διάταξη ότι τα κείμενα των νόμων και των κανονισμών είναι στην διάθεση όλων των μελών του συνεταιρισμού και των εργαζομένων, Διάταξη ότι οι εκπρόσωποι του συνεταιριστικού κινήματος συμμετέχουν πλήρως στην κατάρτιση ειδικών διατάξεων νόμων ή δικαστικών ή διοικητικών ρυθμίσεων και κατευθυντήριων γραμμών σχετικών με την εφαρμογή, Διάταξη για την διατήρηση ενός κοινού μητρώου των συνεταιρισμών, ως μέρος των διαδικασιών για την καταχώριση όλων των ενώσεων και των επιχειρήσεων, πρόβλεψη διαδικασιών για συνεχή παρακολούθηση και τακτική αναθεώρηση της νομοθεσίας και των πρακτικών που θα περιλαμβάνουν την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή των εκπροσώπων του συνεταιριστικού κινήματος και για την ενθάρρυνση της έρευνας σχετικά με τις επιπτώσεις της νομοθεσίας και της πρακτικής στο περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς, καθιέρωση της ευθύνης των κυβερνήσεων για την διαμόρφωση και την εφαρμογή μιας πολιτικής σχετικά με τους συνεταιρισμούς που θα επιδιώξουν την καθιέρωση ενός υποστηρικτικού και ευνοϊκού περιβάλλοντος, αποφεύγοντας οποιαδήποτε παραβίαση της αυτονομίας του κινήματος και κάθε μείωση της ικανότητάς τους για την υπεύθυνη αυτορρύθμιση και επίσης επιδίωξη συμμετοχής σε μια αποτελεσματική και ισότιμη συνεργασία με το κίνημα σε όλα τα θέματα όπου είναι σε θέση να συμβάλλει σημαντικά στη διαμόρφωση και υλοποίηση της δημόσιας πολιτικής, αναγνώριση της αξίας της κυβερνητικής στήριξης προς το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα, συμπεριλαμβανομένων των διακυβερνητικών δραστηριοτήτων, και καθορισμός των αρμοδιοτήτων του συνεταιριστικού κινήματος ως σημαντικό ενδιαφερόμενο μέρος στην κοινωνία, στο βαθμό που αυτές οι ευθύνες είναι συνεπείς με την πλήρη αυτονομία του.

12. Ειδική νομοθεσία για ορισμένες κατηγορίες συνεταιρισμών: Σύμφωνα με τις βασικές διατάξεις της γενικής νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς, και αναγνωρίζοντας την ιδιαιτερότητα της δραστηριότητας ορισμένων συνεταιρισμών, μπορεί να είναι σκόπιμο να υπάρξει ειδική πρόβλεψη στον νόμο για ορισμένα είδη κατηγοριών συνεταιρισμών για την προστασία της δυνατότητάς τους να απολαμβάνουν πραγματική ισότητα με άλλους τύπους ενώσεων και επιχειρήσεων και να μην υφίστανται διακρίσεις λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους.

13. Δικαστική και διοικητική εφαρμογή αποκλειστικά με τους συνεταιρισμούς: Αυτές πρέπει να είναι συνεπείς με το γενικό νόμο για τους συνεταιρισμούς και, ειδικότερα, με τις διατάξεις οι οποίες αφορούν αυτή καθ' αυτή την εφαρμογή.

14. Άλλοι νόμοι και πρακτικές που ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις για τους συνεταιρισμούς: Οι κυβερνήσεις πρέπει να επιδιώξουν να αποκλείσουν ή να καταργήσουν τις διατάξεις οποιουδήποτε νόμου που προβαίνουν σε διακρίσεις εις βάρος, ή είναι ειδικά επιζήμιες για τους συνεταιρισμούς. Οι κυβερνήσεις πρέπει να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον το οποίο επιτρέπει στους συνεταιρισμούς να εντοπίζουν και να κοινοποιούν τις περιπτώσεις που χρειάζονται αναθεώρηση.

15. Παρακολούθηση, επανεξέταση και αναθεώρηση των νόμων και των δικαστικών και διοικητικών πρακτικών: Αυτό είναι απαραίτητο για να διασφαλιστεί ότι οι επιπτώσεις των νόμων και των δικαστικών και διοικητικών πρακτικών σχετικά με το συνεταιριστικό κίνημα είναι εξ' ολοκλήρου θετικές. Εάν εντοπιστούν, διατάξεις που εισάγουν διακρίσεις πρέπει να θέτονται εκτός λειτουργίας το συντομότερο δυνατόν, εν αναμονή της θέσπισης των

αναθεωρημένων νόμων ή την έκδοση των αναθεωρημένων κανονισμών και κατευθυντήριων γραμμών σχετικών με την εφαρμογή. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να έχει ως σκοπό την έγκαιρη και πλήρη αποχώρηση της Κυβέρνησης από τις εσωτερικές υποθέσεις των συνεταιρισμών και του συνεταιριστικού κινήματος, όπου αυτό εξακολουθεί να υφίσταται, και την πλήρη επιχειρησιακή υλοποίηση των αρχών των συνεταιρισμών, οι οποίοι αν και διαφορετικοί, είναι ίσοι με άλλες επιχειρήσεις και ενώσεις πολιτών.

16. Για τους σκοπούς αυτούς, επίσημες διαδικασίες διαβούλευσης και συνεργασίας θα πρέπει να συσταθούν και θα πρέπει να περιλαμβάνουν την τακτική και πλήρη συμμετοχή του συνεταιριστικού κινήματος. Ωφέλεια μπορεί να προέλθει, επίσης, από τα ειδικά προγράμματα και τις κατευθυντήριες γραμμές που προσφέρονται από εξειδικευμένες διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις και τους διακυβερνητικούς οργανισμούς.

Έρευνα, στατιστικά στοιχεία και πληροφορίες

17. **Έρευνα:** Δεδομένης της σημασίας του συνεταιριστικού κινήματος, μπορεί να είναι σκόπιμο να προβλεφθεί η συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης και του συνεταιριστικού κινήματος σε θέματα έρευνας που αφορούν την δημόσια πολιτική, την δημοσίευση και ευρεία διάδοση των αποτελεσμάτων της έρευνας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που παράγονται από το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα, τους διακυβερνητικούς οργανισμούς και τα Ηνωμένα Έθνη. Πρέπει να δοθεί έμφαση στην εφαρμοσμένη έρευνα για την άμεση χρησιμότητα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών, επεκτείνοντας τα οφέλη για την κοινωνία και βελτιώνοντας τις συνεργασίες μεταξύ του

συνεταιριστικού κινήματος και των κυβερνήσεων.

18. Στατιστικά στοιχεία: Πολλά μέτρα μπορούν να ληφθούν για την βελτίωση των στατιστικών και για τους συνεταιρισμούς με σκοπό την ενσωμάτωση των στατιστικών στοιχείων σχετικά με τους συνεταιρισμούς σε τακτικά προγράμματα των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών και την συμμετοχή σε διεθνείς προσπάθειες για την βελτίωση των στατιστικών στοιχείων των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός ομοιόμορφου συνόλου ορισμών για χρήση από τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες.

19. Πληροφόρηση: Δεδομένου ότι οι κυβερνήσεις ρυθμίζουν και σε μεγάλο βαθμό επηρεάζουν την διάχυση της πληροφορίας, μια σειρά μέτρων μπορεί να είναι χρήσιμα για την επέκταση της γνώσης για το συνεταιριστικό κίνημα και την υπέρβαση προκαταλήψεων και παρανοήσεων: επέκταση της τεχνικής και οικονομικής βοήθειας σε βαθμό ισοδύναμο με εκείνον με τον οποίο τίθεται στην διάθεση άλλων ενδιαφερομένων, εξασφάλιση ότι δεν υφίστανται διακρίσεις λόγω του διαφορετικού χαρακτήρα των συνεταιρισμών, ισότιμη και χωρίς διάκριση πρόσβαση από το συνεταιριστικό κίνημα σε όλα τα δημόσια μέσα μαζικής ενημέρωσης ανάλογα με την συνεισφορά τους στην εθνική ζωή, χρήση θετικής δράσης για την υπέρβαση των προκαταλήψεων και της παραπληροφόρησης, όπου ο όρος συνεταιρισμός είναι συνδεδεμένος με μια προηγούμενη και ακατάλληλη μεταχείριση, διάχυση μέσω των δημόσιων μέσων ενημέρωσης του υλικού για διακυβερνητικές δραστηριότητες που γίνονται σε συνεργασία με ή για την στήριξη των συνεταιρισμών, διάδοση έντυπης και ηλεκτρονικής πληροφόρησης που έχει εκπονηθεί από κυβερνητικούς ή διακυβερνητικούς οργανισμούς με την ίδια προτεραιότητα και

τους πόρους που διατίθενται για την πληροφόρηση σε άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

Εκπαίδευση

20. Με δεδομένη την σημαντική συνεισφορά του συνεταιριστικού κινήματος στην εκπαίδευση, μια σειρά μέτρων διευκόλυνσης θα μπορούσαν να είναι χρήσιμα, συμπεριλαμβανομένης της παροχής δημοσίων πόρων εάν διαθέτονται σε άλλες μορφές επιχειρήσεων για εκπαιδευτικά προγράμματα. Οι κυβερνήσεις μπορούν επίσης να εξετάσουν την ένταξη στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων σπουδών σε όλα τα επίπεδα την μελέτη των αρχών, των αξιών, την ιστορία, την τρέχουσα και ενδεχόμενη συνεισφορά του συνεταιριστικού κινήματος στην εθνική κοινωνία, και την ενθάρρυνση και υποστήριξη των εξειδικευμένων μελετών για τους συνεταιρισμούς σε τριτοβάθμιο επίπεδο.

Παροχή δημοσίων πόρων

21. Η οικονομική αυτοδυναμία, η συνολική ευθύνη και η πλήρης ανεξαρτησία είναι ζωτικής σημασίας για μια αποτελεσματική συνεταιριστική επιχειρηματικότητα. Η καλύτερη πολιτική προσέγγιση είναι εκείνη όπου οι συνεταιρισμοί έχουν την ίδια μεταχείριση όπως οποιαδήποτε άλλη μορφή επιχείρησης. Μια σειρά άλλων μέτρων είναι πολύτιμα: αναγνώριση και προστασία του ιδιαίτερου χαρακτήρα των συνεταιρισμών και αποφυγή στην νομοθεσία ή την εφαρμογή οποιαδήποτε διάκρισης που εγείρεται από την ειδική οικονομική ιδιότητα, οργάνωση και διαχείριση των συνεταιρισμών, Αποφυγή κάθε άμεσης ή έμμεσης εμπλοκής στις εσωτερικές οικονομικές υποθέσεις των συνεταιρισμών ή του συνεταιριστικού κινήματος και την αναγνώριση της πλήρους ευθύνης του κινήματος για τις οικονομικές υποθέσεις του, και ανάπτυξη συνεργασιών με τα συνεταιριστικά χρηματοπιστωτικά

ιδρύματα σε θέματα όπως κοινοτική και περιφερειακή ανάπτυξη, μέσα από την αξιοποίηση της εμπειρίας τους στην ενεργοποίηση και την διαχείριση του κεφαλαίου κατά τρόπο και για σκοπούς που προάγουν το δημόσιο συμφέρον.

Θεσμικές ρυθμίσεις για τη συνεργασία και την εταιρική σχέση

22. Όλες οι κρατικές υπηρεσίες και οι οργανισμοί που έχουν επαφή με το συνεταιριστικό κίνημα θα πρέπει να γνωρίζουν, και να ενεργούν σύμφωνα με την εθνική πολιτική για τους συνεταιρισμούς. Προκειμένου να διασφαλιστεί η συνεκτικότητα, ορισμένες λειτουργίες συντονισμού εντός της κυβέρνησης, καθώς και η συνεργασία με το συνεταιριστικό κίνημα, θα είναι χρήσιμες.

23. Είναι σκόπιμο μια ενιαία υπηρεσία ή διεύθυνση να αναλάβει τον κεντρικό συντονισμό, τις λειτουργίες εστίασης και σύνδεσης, εκ των οποίων τα ακόλουθα μπορεί να είναι τα πιο σημαντικά: εκπόνηση μιας ενιαίας εθνικής συνεκτικής πολιτικής σε σχέση με τους συνεταιρισμούς, διαμόρφωση κατευθυντήριων γραμμών για την συνεπή εκτέλεση από όλη την κυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης και της αναθεώρησης της εν λόγω διαδικασίας, της συνεργασίας με τις νομικές υπηρεσίες για την εκπόνηση των γενικών και οποιονδήποτε ειδικών νόμων, σύνδεσης, συμβουλευτικής και συνεργασίας με το συνεταιριστικό κίνημα.

24. Η πιο αποτελεσματική οργανωτική υπόσταση υπεύθυνου φορέα θα είναι ένα τμήμα να είναι ήδη έτοιμο να αναλάβει ευρύ στρατηγικό και συντονιστικό ρόλο, όπως το γραφείο του πρωθυπουργού ή του προέδρου, ή του υπεύθυνου για την οικονομική διαχείριση του αναπτυξιακού σχεδιασμού.

25. Μια θεσμική ρύθμιση που παρέχει την δυνατότητα τακτικής διαβούλευσης και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων και του συνεταιριστικού κινήματος θα είναι πολύτιμη.

26. Η σύνδεση μεταξύ διακυβερνητικών προγραμμάτων και του διεθνούς συνεταιριστικού κινήματος θα πρέπει να υποστηριχθεί.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 23.2.2004
COM(2004) 18 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
1.1.	Ιστορικό.....	4
1.2.	Στόχοι της ανακοίνωσης	4
2.	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΠΑΚΡΙΒΟΥΣ ΓΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ.....	6
2.1.	Ανάδειξη της σημασίας της συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας	6
2.1.1.	Ενέργειες που εξασφαλίζουν την αναγνώριση της σημασίας των συνεταιρισμών για την οικονομία.....	6
2.1.2.	Νέα κράτη μέλη και ευαισθητοποίηση σχετικά με το ρόλο των συνεταιρισμών	8
2.1.3.	Βελτίωση των στατιστικών δεδομένων	8
2.2.	Ενέργειες για την προώθηση των συνεταιρισμών	8
2.2.1.	Εκπαίδευση και κατάρτιση	8
2.2.2.	Υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων	9
2.2.3.	Πρόσβαση στη χρηματοδότηση.....	9
2.2.4.	Η συνεργασία με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των συνεταιρισμών.....	10
2.3.	Ειδικόι τομείς της πολιτικής για τις επιχειρήσεις όπου οι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο	11
2.3.1.	Ο ρόλος των συνεταιρισμών εργαζομένων στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων	11
2.3.2.	Κοινωνικές επιχειρήσεις και νέες συνεταιριστικές νομικές μορφές.....	11
3.	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	12
3.1.	Εφαρμογή του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας.....	12
3.2.	Συνοχή μεταξύ των εθνικών νόμων	12
3.2.1.	Εθνικοί κανονισμοί που διέπουν την ΕΣΕ	12
3.2.2.	Συνεργασία των εθνικών αρχών και των υπηρεσιών της Επιτροπής.....	13
3.2.3.	Η σύνταξη υποδειγματικών νόμων	13
3.2.4.	Η χρήση των συνεταιριστικών αρχών της ICA	14
3.2.5.	Αποφυγή της «πρόωρης» διάλυσης των επιτυχημένων συνεταιρισμών· αποτροπή της ληηλασίας των περιουσιακών στοιχείων ή των «αποαμοιβαιοποιήσεων»	14
3.2.6.	Η φορολογική μεταχείριση και άλλα «οφέλη»	15
3.2.7.	Κανόνες περί ανταγωνισμού που εφαρμόζονται στους συνεταιρισμούς.....	15
3.3.	Επανεξέταση του κανονισμού.....	16

4.	Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ...	17
4.1.	Γεωργική πολιτική και διεύρυνση	17
4.2.	Αγροτική και περιφερειακή ανάπτυξη.....	18
4.3.	Δημιουργία θέσεων εργασίας από τους συνεταιρισμούς του τομέα της «κοινωνικής οικονομίας».....	18
5.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	19

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ιστορικό

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) υπάρχουν περίπου 300.000 συνεταιρισμοί οι οποίοι παρέχουν 2,3 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Συνεταιρισμοί υπάρχουν σε όλα τα κράτη μέλη και τις προσχωρούσες ή υποψήφιες χώρες. Έχουν επίδραση στην καθημερινή ζωή 140 και πλέον εκατομμυρίων πολιτών που είναι μέλη συνεταιρισμών¹.

Οι συνεταιρισμοί σήμερα ανθούν στις ανταγωνιστικές αγορές και, παρά το ότι δεν επιδιώκουν μεγιστοποίηση των κερδών από την απόδοση του κεφαλαίου, έχουν επιτύχει σημαντικά μερίδια στην αγορά σε τομείς όπου οι κεφαλαιοποιημένες εταιρείες είναι πολύ ισχυρές, όπως στον τραπεζικό τομέα, στον ασφαλιστικό τομέα, στον τομέα του λιανικού εμπορίου τροφίμων, στο φαρμακευτικό και στο γεωργικό τομέα. Παρουσιάζουν ταχεία ανάπτυξη στους τομείς της υγειονομικής περίθαλψης, των υπηρεσιών προς επιχειρήσεις, της εκπαίδευσης και της στέγασης.

Οι συνεταιρισμοί λειτουργούν για το συμφέρον των μελών τους, τα οποία είναι ταυτόχρονα και χρήστες, και όχι προς το συμφέρον εξωτερικών επενδυτών. Τα κέρδη εισπράττονται από τα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό και τα αποθεματικά και τα στοιχεία του ενεργητικού είναι κοινά, μη διανεμήσιμα και αφιερωμένα στα κοινά συμφέροντα των μελών. Επειδή οι προσωπικοί δεσμοί των μελών είναι κατ' αρχήν ισχυροί και σημαντικοί, για την εισδοχή νέων μελών χρειάζεται προηγούμενη έγκριση, ενώ το δικαίωμα ψήφου δεν είναι αναγκαστικά ανάλογο με τις μετοχές (ένα άτομο μία ψήφος). Η παραίτηση μέλους δίνει το δικαίωμα στο μέλος αυτό να ζητήσει καταβολή της μερίδας του και συνεπάγεται αφαίρεση από το κεφάλαιο.

Όλοι οι συνεταιρισμοί ενεργούν με γνώμονα τα οικονομικά συμφέροντα των μελών τους, ενώ ορισμένοι από αυτούς, επιπλέον, δραστηριοποιούνται για την επίτευξη ευρύτερων κοινωνικών ή περιβαλλοντικών στόχων προς όφελος των μελών τους και για το γενικότερο συμφέρον.

1.2. Στόχοι της ανακοίνωσης

Η συζήτηση για το ρόλο των συνεταιρισμών απέκτησε νέο ενδιαφέρον μετά την έκδοση από το Συμβούλιο, τον Ιούλιο του 2003, κανονισμού σχετικά με το καταστατικό της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας², στο εξής ΕΣΕ, και μετά την έκδοση της οδηγίας για το ρόλο των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΣΕ.

---

¹ «Στατιστικά στοιχεία και πληροφορίες για τους ευρωπαϊκούς συνεταιρισμούς», της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (International Co-operative Alliance), Γενεύη 1998, που δημοσιεύθηκε με τη συνδρομή της Επιτροπής της ΕΕ: <http://www.ica.coop/europe>

² Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1435/2003 του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, περί του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας, και οδηγία 2003/72/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, για τη συμπλήρωση του καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού όσον αφορά το ρόλο των εργαζομένων· ΕΕ L207 της 18/8/03.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι το δυναμικό των συνεταιρισμών δεν έχει πλήρως αξιοποιηθεί και ότι η εικόνα τους θα έπρεπε να βελτιωθεί σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει επίσης να δοθεί στα νέα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες, όπου, παρά τις εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις, δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως η δυνατότητα σύστασης συνεταιρισμών.

Η θέσπιση του καταστατικού της ΕΣΕ συνεπάγεται την υποχρέωση των κρατών μελών για τη θέσπιση μέτρων προς εφαρμογή του κανονισμού και της οδηγίας. Η Επιτροπή πιστεύει ότι αυτή είναι μια καλή ευκαιρία για τις εθνικές αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη να αναλάβουν πρωτοβουλίες με σκοπό τη βελτίωση της νομοθεσίας που αφορά τους συνεταιρισμούς και τη δημιουργία ενός ευνοϊκότερου περιβάλλοντος για τη σύσταση συνεταιρισμών.

Ένα άλλο θέμα που έχει επισημανθεί από την Επιτροπή είναι ο όλο και σημαντικότερος και θετικός ρόλος των συνεταιρισμών για την υλοποίηση πολλών κοινοτικών στόχων σε τομείς όπως η πολιτική για την απασχόληση, η κοινωνική ενσωμάτωση, η περιφερειακή και αγροτική ανάπτυξη, η γεωργία. Η Επιτροπή πιστεύει ότι η τάση αυτή θα πρέπει να διατηρηθεί και ότι η παρουσία των συνεταιρισμών σε πολλά κοινοτικά προγράμματα και πολιτικές θα πρέπει να αξιοποιηθεί περισσότερο και να προωθηθεί.

Παρατηρείται ανανέωση του ενδιαφέροντος για τους συνεταιρισμούς σε διεθνές επίπεδο. Η σημαντικότερη εξέλιξη στο θέμα αυτό είναι η έκδοση σύστασης για την προώθηση των συνεταιρισμών από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, το 2002 (βλ. υποσημείωση 19 κατωτέρω), η οποία εγκρίθηκε επίσημα από τις κυβερνήσεις όλων των κρατών μελών της ΕΕ καθώς και από τις κυβερνήσεις όλων των προσχωρούσων και υποψήφιων χωρών.

Λόγω του ανανεωμένου ενδιαφέροντος για το θέμα των συνεταιρισμών, η Επιτροπή ξεκίνησε το 2002 μια ευρεία δημόσια διαβούλευση για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη³. Οι απαντήσεις απηχούσαν τις απόψεις σχεδόν όλων των τομέων όπου παρουσιάζουν δραστηριότητα οι συνεταιρισμοί, με ιδιαίτερα μεγάλη ανταπόκριση από τις προσχωρούσες και τις υποψήφιες χώρες⁴. Η ανάλυση και τα συμπεράσματα του εγγράφου διαβούλευσης έτυχαν μεγάλης υποστήριξης αλλά διατυπώθηκαν επίσης και εποικοδομητικά σχόλια και προτάσεις.

Η παρούσα ανακοίνωση μεταφέρει το γενικότερο συμπέρασμα αυτής της εκτενούς διαδικασίας διαβούλευσης. Επικεντρώνεται σε τρία κύρια ζητήματα τα οποία επισημάνθηκαν στις απαντήσεις και προσδιορίζει τις ενέργειες στις οποίες μπορούν να προβούν τα κράτη μέλη και οι συνεταιρισμοί προκειμένου να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες των συνεταιριστικών επιχειρήσεων. Για τα τρία αυτά ζητήματα η ανακοίνωση απαριθμεί μια σειρά συγκεκριμένων ενεργειών που πρέπει να αναληφθούν από την Επιτροπή για την επίτευξη των στόχων.

³ Το έγγραφο της διαβούλευσης «Οι συνεταιρισμοί στην επιχειρηματική Ευρώπη» διατίθεται στην εξής διεύθυνση: <http://www.europa/comm/enterprise/entrepreneurship/coop/consultation/index.htm>.

⁴ Ελήφθησαν 46 απαντήσεις: 7 από ευρωπαϊκές ενώσεις, 17 από αντιπροσωπευτικές οργανώσεις στα κράτη μέλη και 5 από συνεταιριστικές επιχειρήσεις, που στο σύνολό τους καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του τομέα στην Ευρώπη. Επιπλέον, δόθηκαν απαντήσεις: 4 από δημόσιες αρχές, 9 από τις υποψήφιες χώρες (συμπεριλαμβανομένης κοινής γνώμης 48 οργανώσεων σε 10 χώρες), 2 από διεθνείς (παγκόσμιες) οργανώσεις και 2 από εμπειρογνώμονες. Τα πρωτότυπα κείμενα και οι περιλήψεις (στα αγγλικά και τα γαλλικά) βρίσκονται στον ανωτέρω ιστοχώρο.

Τα κύρια θέματα της ανακοίνωσης είναι:

- η προώθηση της μεγαλύτερης χρήσης των συνεταιρισμών σε όλη την Ευρώπη με τη βελτίωση της προβολής τους, των χαρακτηριστικών τους και των γνώσεων για τον τομέα·
- η περαιτέρω βελτίωση της νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς στην Ευρώπη·
- η διατήρηση και βελτίωση της θέσης των συνεταιρισμών και της συμβολής τους στους κοινοτικούς στόχους.

2. ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΠΑΚΡΙΒΟΥΣ ΓΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ

2.1. Ανάδειξη της σημασίας της συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας

2.1.1. Ενέργειες που εξασφαλίζουν την αναγνώριση της σημασίας των συνεταιρισμών για την οικονομία

Η προώθηση της ευρύτερης διάδοσης της σημασίας των συνεταιρισμών ως επιχειρήσεων αποκαλύπτει την ανάγκη να εξηγηθούν καλύτερα οι τομείς στους οποίους οι συνεταιρισμοί μπορούν να διαδραματίσουν ισχυρό ρόλο.

- Οι συνεταιρισμοί μπορούν να αποτελέσουν ένα μέσο για τη διαμόρφωση ή την αύξηση της οικονομικής δύναμης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στην αγορά. Ο συνεταιρισμός είναι μια μορφή εταιρείας που επιτρέπει στις ΜΜΕ να αποκτήσουν ορισμένα πλεονεκτήματα μεγέθους, όπως οι οικονομίες κλίμακας, η πρόσβαση στις αγορές (συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής σε μεγαλύτερους δημόσιους διαγωνισμούς), η αγοραστική δύναμη, η δύναμη προώθησης στην αγορά, η διαχειριστική ανάπτυξη, οι επιμορφωτικές και ερευνητικές δυνατότητες. Οι συνεταιρισμοί παρέχουν το κατάλληλο όχημα για τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να αναλάβουν από κοινού δραστηριότητες και να μοιραστούν επιχειρηματικούς κινδύνους, διατηρώντας ταυτόχρονα την ανεξαρτησία τους. Οι συνεταιρισμοί καθιστούν επίσης δυνατή την κάθετη ολοκλήρωση αλυσίδων παραγωγής. Αυτό μπορεί να αποβεί προς όφελος των μικρών επιχειρήσεων που βρίσκονται σε ασθενή θέση στην αλυσίδα της προσφοράς και επιθυμούν να κερδίσουν οι ίδιες τα έσοδα από την προστιθέμενη αξία των προϊόντων τους ή των υπηρεσιών τους. Ωστόσο, οι περισσότερες μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις δεν γνωρίζουν ότι η συνεταιριστική μορφή θα μπορούσε να είναι το κατάλληλο όχημα για τέτοιου είδους κοινές δραστηριότητες.
- Ο συνεταιρισμός είναι ένα μέσο για την παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Οι υπηρεσίες αντιπροσωπεύουν το 70% της παραγωγής και το 69% των θέσεων εργασίας στην ΕΕ. Πάνω από το 75% όλων των νέων επιχειρήσεων που δημιουργούνται στην Ευρώπη ανήκουν στον τομέα της παροχής υπηρεσιών. Οι επιχειρήσεις στον τομέα των υπηρεσιών πρέπει να παρέχουν όλο και υψηλότερης ποιότητας και πιο προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις των χρηστών τους υπηρεσίες. Μια συνεταιριστική δομή μπορεί να δώσει στους χρήστες αυτών των υπηρεσιών, εφόσον είναι ταυτόχρονα και μέλη του συνεταιρισμού, την εξουσία να επηρεάζουν την επιχείρηση που τους παρέχει υπηρεσίες, εξασφαλίζοντας ότι αυτή ανταποκρίνεται άμεσα στις ανάγκες τους. Οι συνεταιρισμοί είναι συχνά σε θέση

να παρέχουν υπηρεσίες σε ομάδες που διαφορετικά δεν θα ήταν σε θέση να έχουν πρόσβαση σ' αυτές τις υπηρεσίες επειδή η παροχή τους δεν είναι ελκυστική για εταιρείες κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Αυτό αφορά τις «τοπικές υπηρεσίες», όπως είναι ο τομέας παροχής υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, τομείς όπου οι συνεταιρισμοί αναπτύσσονται ταχύτερα⁵.

- Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας κοινωνίας της γνώσης. Πολλοί συνεταιρισμοί (π.χ. συνεταιρισμοί εργαζομένων), είναι επιχειρήσεις των οποίων τα μέλη έχουν, ως χρήστες, πραγματική επιρροή στις αποφάσεις της διοίκησης. Η συμμετοχική διαχείριση των συνεταιριστικών επιχειρήσεων δημιουργεί τα άυλα κεφάλαια της γνώσης και των δεξιοτήτων. Με την έννοια αυτή οι συνεταιρισμοί λειτουργούν ως σχολεία επιχειρηματικότητας και διαχείρισης για όσους διαφορετικά δεν θα είχαν πρόσβαση σε θέσεις ευθύνης.

Για να εξασφαλιστεί ότι οι συνεταιρισμοί συνεχίζουν να συμβάλλουν σημαντικά στο δυναμισμό και τη μεγέθυνση της οικονομίας, με τους τρόπους που αναφέραμε παραπάνω, θα είναι πολύ σημαντικό οι αρχές των κρατών μελών, καθώς και οι εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές οργανώσεις, να αναπτύξουν ή να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την εξασφάλιση καλύτερης κατανόησης του τομέα.

Ενέργεια 1. Η Επιτροπή θα εξετάσει, σύμφωνα με τη διαδικασία που βασίζεται στο πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα⁶ και σε άλλα κοινοτικά προγράμματα, τις δυνατότητες για την υποστήριξη πρωτοβουλιών από τις οργανώσεις των ενδιαφερόμενων μερών και των κρατών μελών. Οι ενέργειες αυτές θα αποσκοπούν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης, τόσο των δημόσιων αρχών όσο και των ιδιωτικών οικονομικών συντελεστών, για τις δυνατότητες που παρέχει η συνεταιριστική μορφή ως ένα μέσο σύστασης επιχειρήσεων ή ομαδοποίησης μικρών επιχειρήσεων. Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν τη διοργάνωση συνεδρίων, τη σύνταξη επεξηγηματικών φυλλαδίων, θεματικές ερευνητικές μελέτες, ημερήσιες εκδηλώσεις, τη διαμόρφωση δικτύων κ.τ.λ.

Δεδομένου ότι η κατάσταση της ανάπτυξης των συνεταιριστικών επιχειρήσεων στις διάφορες χώρες δεν είναι ίδια (βλ. σημεία 3.2.1. κατωτέρω), υπάρχουν δυνατότητες για μεγαλύτερη ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών.

Ενέργεια 2. Η Επιτροπή θα εξετάσει τη δυνατότητα διοργάνωσης μιας διαρθρωμένης ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών, καθώς και τη δυνατότητα προσδιορισμού καλών πρακτικών στον τομέα του επιχειρείν μέσω συνεταιρισμών. Θα εξετάσει επίσης, μαζί με τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη τη σκοπιμότητα προετοιμασίας μιας διαδικασίας συγκριτικής αξιολόγησης των εθνικών πολιτικών και πρακτικών στον τομέα αυτό.

⁵ Μία μελέτη της EUROSTAT, του 2002, σχετικά με συνεταιρισμούς σε 7 κράτη μέλη για την περίοδο 1995-8 δείχνει ότι οι συνεταιρισμοί αναπτύσσονται με ιδιαίτερη ταχύτητα στην εκπαίδευση, στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής εργασίας και για άλλες δραστηριότητες τοπικών, κοινωνικών και προσωπικών υπηρεσιών (NACE Τμήματα M, N & O).

⁶ Απόφαση (2000/819/ΕΚ) του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) (2001-2005), ΕΕ L 333/84, 29.12.2000.

2.1.2. *Νέα κράτη μέλη και ευαισθητοποίηση σχετικά με το ρόλο των συνεταιρισμών*

Μέχρι σήμερα ήταν λίγες οι πρωτοβουλίες για το θέμα αυτό και υπάρχει γενικά έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με τις δυνατότητες που παρέχουν οι συνεταιρισμοί. Το μήνυμα θα πρέπει συνεπώς να φτάσει στις προσχωρούσες χώρες, στα άτομα και στους μικρούς επιχειρηματίες, ότι η σύσταση ενός συνεταιρισμού μπορεί να είναι ελκυστική επιλογή για όσους θέλουν να δημιουργήσουν μια επιχείρηση και δεν διαθέτουν κεφάλαιο, εμπειρία ή εμπιστοσύνη. Συνενώνοντας τους πόρους τους και την εμπειρία τους μπορούν να μοιραστούν τις ευθύνες και τους κινδύνους, ενώ σε μια βάση αυτοαπασχόλησης οι δραστηριότητές τους μπορεί να μην ήταν βιώσιμες.

Οι συνεταιρισμοί έχουν αντιμετωπίσει ιδιαίτερα προβλήματα στις πρώην κρατικά κατευθυνόμενες οικονομίες της κεντρικής Ευρώπης. Παρά το ότι οι συνεταιρισμοί ήταν συχνά η πλέον ελεύθερη μορφή επιχείρησης που επιτρεπόταν από τον κεντρικό σχεδιασμό της οικονομίας, ωστόσο, η ταύτισή τους με το παλιό σύστημα έχει αποδειχθεί επιζήμια. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει επίσης να δοθεί έμφαση στις δυνατότητες που έχουν οι νέες συνεταιριστικές πρωτοβουλίες να βοηθήσουν την ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομιών και των κοινωνιών των νέων κρατών μελών και των υποψήφιων χωρών. Η Επιτροπή, στο πλαίσιο των ενεργειών 1 και 2, θα εξετάσει πώς μπορεί να προωθήσει καλύτερα πρωτοβουλίες στα νέα κράτη μέλη, που αποσκοπούν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης και στη μεταφορά πληροφοριών και εμπειριών σε όλη την Ευρώπη.

2.1.3. *Βελτίωση των στατιστικών δεδομένων*

Ένα άλλο πρόβλημα που συμβάλλει στην ατελή κατανόηση του δυναμικού μιας συνεταιριστικής επιχείρησης είναι ο ανεπαρκής αριθμός δεδομένων σχετικά με τα ποσοτικά μεγέθη και τις τάσεις στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Ενέργεια 3. Η Επιτροπή θα εξετάσει τις δυνατότητες ανάπτυξης της χρήσης «τεχνικών δορυφορικών λογαριασμών» για τη συλλογή και την ανάλυση δεδομένων σχετικά με τους συνεταιρισμούς και θα μελετήσει τον τρόπο εφαρμογής τους από τα εθνικά στατιστικά ιδρύματα.

2.2. **Ενέργειες για την προώθηση των συνεταιρισμών**

2.2.1. *Εκπαίδευση και κατάρτιση*

Τα προγράμματα κατάρτισης στον τομέα της διαχείρισης τείνουν να βασίζονται στο κυρίαρχο επιχειρησιακό μοντέλο, δηλαδή στις ανώνυμες εταιρείες μετοχικού κεφαλαίου. Δεν είναι συνεπώς άξιο απορίας που οι νέοι επιχειρηματίες σπάνια προκρίνουν την επιλογή του συνεταιρισμού, ακόμα και όταν θα ήταν η πλέον κατάλληλη για τις δραστηριότητές τους.

Υπάρχουν ωστόσο αρκετά παραδείγματα ειδικών ενοτήτων κατάρτισης στον τομέα της διαχείρισης συνεταιρισμών⁷ (συμπεριλαμβανομένης και της εξ αποστάσεως μάθησης) ακόμα και ειδικά πανεπιστημιακά μαθήματα για όσους θέλουν να ασχοληθούν επιχειρηματικά με τους συνεταιρισμούς. Δυστυχώς οι περισσότερες από τις πρωτοβουλίες αυτές παραμένουν σποραδικές ενώ θα μπορούσαν να δικτυωθούν επωφελώς σε ολόκληρη την Ευρώπη.

⁷

Βλ. Διεθνές Γραφείο Εργασίας: «Μεθοδολογία της κατάρτισης στον τομέα της διαχείρισης των συνεταιρισμών» στο: <http://www.ilo.org/coop>.

Τα κοινοτικά προγράμματα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την ηλεκτρονική μάθηση και τη δια βίου μάθηση έχουν τη δυνατότητα να βοηθήσουν τους συνεταιρισμούς, όπως φάνηκε από την πολύτιμη συμμετοχή τους σε προγράμματα όπως το Erasmus/Socrates, το Leonardo da Vinci I & II και τα προγενέστερα προγράμματα που λειτουργούσαν από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη και τα εθνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις να καλλιεργήσουν τη γνώση για τη συνεταιριστική μορφή επιχείρησης μέσα από προγράμματα σπουδών στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση και να προωθήσουν την ανάπτυξη των σχετικών δεξιοτήτων.

Ενέργεια 4. Η Επιτροπή θα λάβει τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι τα προγράμματα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη δια βίου μάθηση και την ηλεκτρονική μάθηση θα διευκολύνουν τη συμμετοχή των συνεταιρισμών, ιδίως εκείνα τα προγράμματα που ενθαρρύνουν τα διακρατικά σχέδια και τα διακρατικά εξειδικευμένα δίκτυα και οδηγούν στην ανάπτυξη καλών πρακτικών σε τομείς καινοτομίας.

2.2.2. Υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των συνεταιριστικών επιχειρήσεων καθιστά αναγκαία την ύπαρξη ειδικά προσαρμοσμένων υπηρεσιών στήριξης. Η παροχή συμβουλών μπορεί να είναι ένα πολύτιμο συνοδευτικό μέτρο και προϋπόθεση για δανειακή χρηματοδότηση. Η δικτύωση, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γραφείων που παρέχουν εξειδικευμένες συμβουλές σε συνεταιρισμούς θα καθιστούσε δυνατή την εωφελή ανταλλαγή εμπειριών. Ωστόσο, σε περίπτωση που η ζήτηση τέτοιων υπηρεσιών δεν επαρκεί για να δικαιολογήσει την ύπαρξη εξειδικευμένων γραφείων, ίσως να είναι πιο κατάλληλο ένα σύστημα παραπομπής. Τα εμπορικά επιμελητήρια και οι ομοσπονδίες εργοδοτών θα πρέπει επίσης να συνειδητοποιήσουν τις ανάγκες των συνεταιριστικών επιχειρήσεων για να μπορούν να προσφέρουν τις σχετικές υπηρεσίες. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη και τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις να εξετάσουν και να διασφαλίσουν την παροχή υποστήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις.

Ενέργεια 5. Η Επιτροπή θα εξετάσει τη δυνατότητα προσδιορισμού και διάδοσης καλών πρακτικών στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, βάσει των προηγούμενων εργασιών για τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις⁸.

2.2.3. Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

Οι συνεταιρισμοί δεν έχουν ή έχουν περιορισμένη πρόσβαση στις αγορές μετοχικού κεφαλαίου και συνεπώς εξαρτώνται από τα ίδια κεφάλαιά τους ή από τη χρηματοδότηση μέσω πιστώσεων⁹. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι τόσο τα

⁸ Βλ http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/reports_studies.htm και <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-studies/craft-supportserv.htm#support-services-reports>

⁹ Διάφορα συνεταιριστικά κινήματα έχουν επιδιώξει να υποστηρίξουν τους αναπτυσσόμενους συνεταιρισμούς με τη δημιουργία επενδυτικών ταμείων (για παράδειγμα το ESFIN/IDES στη Γαλλία <http://www.esfin-ides.com/pages/Contact/ContactRubrique.htm> και το Coop Action στο ΗΒ: <http://www.co-operativeaction.coop/>). Στην Ιταλία η διαδικασία αυτή έχει διευκολυνθεί από το νόμο 59 της 31/1/92 που επιτρέπει στους συνεταιρισμούς να δεσμεύουν το 3% των φορολογησίμων ετήσιων κερδών τους (που συμπληρώνονται από τα στοιχεία του ενεργητικού των συνεταιρισμών που υπόκεινται σε εκκαθάριση) για ταμεία αμοιβαίου οφέλους για την προώθηση των συνεταιρισμών.

πιστωτικά ιδρύματα όσο και οι κανονιστικές αρχές δεν γνωρίζουν αρκετά τη συνεταιριστική μορφή επιχείρησης. Σχετικά με το θέμα αυτό και στο πλαίσιο των ενεργειών 1 και 2, η Επιτροπή επιθυμεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο διευκολύνοντας τις ανταλλαγές εμπειριών μεταξύ τόσο συνεταιριστικών οργανώσεων όσο και εθνικών διοικήσεων σχετικά με τις καλές και καινοτόμους πρακτικές για τη χρηματοδότηση των συνεταιρισμών. Επιπλέον, στο πλαίσιο των ενεργειών 9 και 10 έχει επίσης σημασία να εξεταστεί ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος να λάβουν υπόψη τα λογιστικά πρότυπα και οι σχετικοί κανόνες τις ιδιαιτερότητες των συνεταιρισμών, όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου και την εκτίμηση των στοιχείων του ενεργητικού.

Ωστόσο, σε ό,τι αφορά τη δημόσια χρηματοδότηση, η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν ότι οι συνεταιρισμοί έχουν πρόσβαση στις κατάλληλες πρωτοβουλίες για τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων. Επίσης, λόγω των ειδικών αναγκών των συνεταιρισμών, η Επιτροπή με τη σειρά της θα εξετάσει εάν είναι σκόπιμο να συμπεριληφθεί μια ειδική αναφορά στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων¹⁰.

Πολλοί συνεταιρισμοί στις προσχωρούσες χώρες, ακριβώς όπως και οι ομόλογοί τους στην ΕΕ των 15, έρχονται αντιμέτωποι με ιδιαίτερες δυσκολίες σε ό,τι αφορά την εξασφάλιση πίστωσης ή μετοχικού κεφαλαίου. Πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις έχουν ζητήσει να δημιουργηθεί ένα ειδικό προενταξιακό πρόγραμμα για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις· ωστόσο, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα υφιστάμενα μέσα συνιστούν τον αποτελεσματικότερο τρόπο παροχής υποστήριξης.

Ενέργεια 6. Η Επιτροπή θα εκτιμήσει κατά πόσο είναι δυνατό να συμπεριληφθεί μια ειδική αναφορά για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις στα χρηματοπιστωτικά μέσα που διαχειρίζεται το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων τα οποία σήμερα αποτελούν μέρος του «πολυετούς προγράμματος για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα και ιδίως τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις». Θα ληφθεί επίσης μέριμνα για να εξασφαλιστεί ότι οι συνεταιρισμοί συνεχίζουν να είναι επιλέξιμοι σε άλλα κοινοτικά προγράμματα και ότι έχουν πλήρη πρόσβαση στην πληροφόρηση για τα προγράμματα αυτά.

2.2.4. Η συνεργασία με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί εκπροσωπούνται ικανοποιητικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω των εθνικών ή τομεακών ομοσπονδιών και των συντονιστικών τους οργάνων. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να διατηρεί συχνές επαφές με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των συνεταιρισμών¹¹ σχετικά με όλες τις πολιτικές και τα συναφή με τους συνεταιρισμούς ζητήματα (βλ. επίσης ενέργεια 9).

¹⁰

<http://www.europa/comm/enterprise/entrepreneurship/financing/index.htm>

¹¹

Οι σημαντικότερες είναι η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση (ICA-Europe) και η Συντονιστική Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Συνεταιριστικών Ενώσεων (CCACE).

2.3. Ειδικοί τομείς της πολιτικής για τις επιχειρήσεις όπου οι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο

2.3.1. Ο ρόλος των συνεταιρισμών εργαζομένων στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων

Το ένα τρίτο περίπου των επιχειρήσεων στην Ευρώπη θα μεταβιβάσει την ιδιοκτησία κατά τα επόμενα 10 έτη και, όλο και περισσότερο, οι μεταβιβάσεις αυτές πραγματοποιούνται έξω από την οικογένεια του σημερινού ιδιοκτήτη. Οι εργαζόμενοι έχουν ιδιαίτερο συμφέρον για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους και έχουν συχνά καλή γνώση της επιχείρησης στην οποία εργάζονται. Εντούτοις, δεν έχουν συχνά τα κατάλληλα οικονομικά μέσα και την υποστήριξη για να αναλάβουν και να διοικήσουν μια επιχείρηση. Η προσεκτική και βαθμιαία προετοιμασία των μεταβιβάσεων στους εργαζομένους με τη μορφή συνεταιρισμού εργαζομένων, μπορεί να βελτιώσει τα ποσοστά επιβίωσης¹².

Στο πλαίσιο αυτό αξίζει να σημειωθεί η πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής του Ιουλίου του 2002 σχετικά με ένα «πλαίσιο για την προώθηση της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων» στο κεφάλαιο ή τα κέρδη επιχείρησης στην οποία εργάζονται¹³. Μια μορφή τέτοιων σχεδίων είναι η σύνδεση των εργαζομένων με τα αποτελέσματα της επιχείρησης, σε συλλογική βάση, και η συσσώρευση στοιχείων του ενεργητικού στο συνεταιρισμό των εργαζομένων, κάτι που θα χρησιμεύσει ως πιθανή πηγή χρηματοδότησης μιας εξαγοράς της επιχείρησης από τους εργαζομένους. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να εξετάσουν το ενδεχόμενο παροχής κινήτρων για την ενθάρρυνση τέτοιων συστημάτων που θα επιτρέπουν την εξαγορά των εταιρειών από τους εργαζομένους.

2.3.2. Κοινωνικές επιχειρήσεις και νέες συνεταιριστικές νομικές μορφές

Η αποτελεσματικότητα των συνεταιριστικών μορφών όσον αφορά την ενσωμάτωση κοινωνικών στόχων οδήγησε ορισμένα κράτη μέλη στη θέσπιση ειδικών νομικών μορφών για τη διευκόλυνση αυτών των δραστηριοτήτων. Αυτές οι μορφές σημείωσαν σημαντική επιτυχία και προκάλεσαν ενδιαφέρον σε άλλα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα¹⁴. Αυτές οι μορφές συνεταιρισμών αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους.

¹² Η Επιτροπή σε σύστασή της το 1994 (αριθ. 94/1060/EK της 7-12-1994 ΕΕ L 385 της 31-12-1994 σ.14) ζήτησε από τα κράτη μέλη να προωθήσουν τη μεταβίβαση επιχειρήσεων στους εργαζομένους τους με τη μείωση της φορολόγησης των κερδών κεφαλαίου που επιτυγχάνονται κατά τη μεταβίβαση μετοχών στους εργαζομένους, με την απαλλαγή από τέλη μεταβίβασης, ή με ευνοϊκά φορολογικά μέτρα ή αναστολή φορολογίας. Τα έγγραφα που ακολούθησαν τη σύσταση αυτή το 1998 και το 2002 σημείωσαν την έλλειψη προόδου στον τομέα αυτό εκ μέρους των κρατών μελών.

¹³ COM(2002) 364 τελικό της 05.07.2002. βλ.: http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-dial/labour/index_en.htm

¹⁴ Στην Ιταλία ιδρύθηκαν 7.700 κοινωνικοί συνεταιρισμοί μέσα σε 10 έτη από το νόμο 381 του 1991, απασχολώντας 210.000 άτομα, από τα οποία 22.600 ήταν μειονεκτικά. Οι εταιρείες αυτές συνδυάζουν εθελοντική και αμειβόμενη εργασία και ενσωματώνουν στην οικονομία αποκλεισμένες ομάδες. Το 2001 η γαλλική κυβέρνηση καθιέρωσε τη νέα νομική μορφή της Société Coopérative d'Intérêt Collectif (SCIC) και στο ΗΒ διατυπώθηκε πρόσφατα πρόταση για μια εταιρεία κοινοτικού συμφέροντος (Community Interest Company) (<http://www.dti.gov.uk/cics/>). Σε πολλές από τις προσχωρούσες και υποψήφιες χώρες οι συνεταιρισμοί αναπήρων (που μοιάζουν με τους συνεταιρισμούς ένταξης που υπάρχουν στην Ιταλία) προσφέρουν ποιοτικές θέσεις απασχόλησης και ιατρική υποστήριξη για τους αναπήρους από τις αρχές του 20ού αιώνα.

Ενέργεια 7. Η Επιτροπή θα μελετήσει πολιτικές, καλές πρακτικές και κανονισμούς που αφορούν τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις κοινωνικού χαρακτήρα στην Ευρώπη και θα υποβάλει έκθεση στα κοινοτικά θεσμικά όργανα.

3. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.1. Εφαρμογή του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας

Η θέσπιση του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας, ή «ΕΣΕ», θα επιτρέψει στους συνεταιρισμούς να λειτουργήσουν σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση με ενιαία νομική προσωπικότητα και ομοιόμορφο σύνολο κανόνων, όπως ακριβώς το καταστατικό της Ευρωπαϊκής Εταιρείας θα λειτουργήσει για τις ανώνυμες εταιρείες.

Ο κανονισμός προβλέπει ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν περιθώριο τριών ετών για την εφαρμογή και τη μεταφορά του καταστατικού στην εθνική νομοθεσία, δηλαδή έως τις 18 Αυγούστου 2006.

Κατά το στάδιο της διαβούλευσης ελέγχθη ότι η ΕΣΕ είναι ένα αναγκαίο μέσο για να λειτουργούν ελεύθερα οι συνεταιρισμοί σε όλη την Ευρώπη. Πρέπει συνεπώς να υλοποιηθεί εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή θα εξετάσει, στο πλαίσιο της ενέργειας 1, πώς μπορεί να συντονιστεί καλύτερα μια ενημερωτική εκστρατεία για να συνειδητοποιήσουν οι πιθανοί χρήστες τις δυνατότητες που τους παρέχει η ΕΣΕ. Θα απευθύνεται κυρίως σε συμβούλους επιχειρήσεων και σε υπηρεσίες υποστήριξης, σε λογιστές και εμπορικά επιμελητήρια. Θα διανεμηθούν εκδόσεις μέσω των ευρωπαϊκών κέντρων πληροφόρησης στα κράτη μέλη. Επιπλέον, η Επιτροπή θα προχωρήσει στα αναγκαία βήματα για την έγκαιρη εφαρμογή του κανονισμού έτσι ώστε να μειωθούν οι ενδεχόμενες διαδικασίες για παράβαση κατά των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό:

Ενέργεια 8. Η Επιτροπή προτίθεται να διοργανώσει συσκέψεις με υπαλλήλους των κρατών μελών που είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή του κανονισμού και της οδηγίας σχετικά με την ΕΣΕ, έτσι ώστε να συζητηθούν όλα τα θέματα για τα οποία θα είναι αναγκαία η λήψη εθνικών μέτρων ή για τα οποία ισχύει το εθνικό δίκαιο.

3.2. Συνοχή μεταξύ των εθνικών νόμων

3.2.1. Εθνικοί κανονισμοί που διέπουν την ΕΣΕ

Όλα τα κράτη μέλη επιτρέπουν τη σύσταση και τη λειτουργία συνεταιρισμών. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη δεν είναι δυνατόν να υφίστανται συνεταιρισμοί σε ορισμένους τομείς. Επιπροσθέτως, οι νομικές μορφές και οι παραδόσεις των συνεταιρισμών στα κράτη μέλη είναι πολύ διαφορετικές. Οι διαφορετικές προσεγγίσεις της νομοθεσίας που διέπει τους συνεταιρισμούς μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες: (1) χώρες στις οποίες υπάρχει ένας γενικός νόμος για τους συνεταιρισμούς, (2) χώρες στις οποίες η συνεταιριστική νομοθεσία διαιρείται ανάλογα με τον τομέα και τον κοινωνικό σκοπό του συνεταιρισμού και (3) χώρες στις οποίες δεν υπάρχει συνεταιριστική νομοθεσία και όπου ο συνεταιριστικός χαρακτήρας μιας εταιρείας προκύπτει αποκλειστικά από το καταστατικό της ή τον εσωτερικό κανονισμό της. Η ανομοιομορφία αυτή μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα εμπόδια για την αποτελεσματική λειτουργία των συνεταιρισμών σε διασυνοριακό ή ευρωπαϊκό επίπεδο, δεδομένου ότι καθίστανται ασαφή τα δικαιώματα και οι

υποχρεώσεις των μελών, των διευθυντών και των τρίτων. Το πρόβλημα αυτό θα γίνει εμφανέστερο αν εφαρμοστούν ορισμένες διατάξεις των εθνικών νομοθεσιών σε ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρείες, ανάλογα με το κράτος μέλος στο οποίο αυτές εδρεύουν. Συνεπώς, στο πλαίσιο της ενέργειας 8, η Επιτροπή θα επιδιώξει να εξετάσει μαζί με τις συνεταιριστικές οργανώσεις και τις εθνικές αρχές τις περιπτώσεις εκείνες όπου οι διαφορές μεταξύ εθνικών νόμων μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα στην αποτελεσματική εφαρμογή του καταστατικού της ΕΣΕ και θα προτείνει κοινά αποδεκτές λύσεις. Η διαδικασία αυτή μπορεί να οδηγήσει σε μια έμμεση προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών.

3.2.2. Συνεργασία των εθνικών αρχών και των υπηρεσιών της Επιτροπής

Μπορούν να επιτευχθούν βελτιώσεις της συνεταιριστικής νομοθεσίας με τη διευκόλυνση των επαφών μεταξύ των εθνικών αρμόδιων για κανονιστικές ρυθμίσεις και με την παροχή ευκαιριών για κοινή ανάλυση καλών ή καινοτόμων πρακτικών¹⁵. Η διεργασία αυτή μπορεί να περιλαμβάνει τις υποψήφιες χώρες, μερικές από τις οποίες έχουν ήδη ζητήσει συνδρομή για τη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας των συνεταιρισμών, και στις οποίες οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν ακόμη μεγαλύτερη παρανόηση εκ μέρους των αρμοδίων για κανονιστικές ρυθμίσεις.

Ενέργεια 9. Η Επιτροπή θα συνεργαστεί στενά με τις δημόσιες αρχές και τις συνεταιριστικές οργανώσεις, ιδίως στα νέα κράτη μέλη, για να εξασφαλίσει τη βελτίωση της νομοθεσίας περί συνεταιρισμών. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή θα επιμείνει στο καθήκον κάθε κράτους μέλους να ενημερώνει τα υπόλοιπα και την Επιτροπή όταν συντάσσει και προτού θεσπίσει νέους νόμους στον τομέα αυτό.

3.2.3. Η σύνταξη υποδειγματικών νόμων

Παρά τις διαφορές της νομοθεσίας, όπως αναφέρεται και ανωτέρω, η Επιτροπή δεν προτίθεται να υποβάλει προτάσεις για την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών περί συνεταιρισμών¹⁶. Πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις, εγκατεστημένες κυρίως στην ΕΕ των 15 δήλωσαν ότι η εθνική νομοθεσία δεν αποτελεί σημαντικό περιορισμό για τις δραστηριότητές τους στο εσωτερικό των χωρών τους. Η ομάδα υψηλού επιπέδου των ευρωπαϊών εμπειρογνομόνων εταιρικού δικαίου¹⁷, στην οποία είχε δώσει σχετική εντολή η Επιτροπή, επισήμανε ότι οι συνεταιριστικές οργανώσεις θα πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες για τη διατύπωση υποδειγματικών νόμων περί συνεταιρισμών, ως μέσο για την ενθάρρυνση της αμοιβαίας προσέγγισης των εθνικών νομοθεσιών που διέπουν τους συνεταιρισμούς.

¹⁵ Ο συγκριτικός πίνακας των νομοθεσιών των κρατών μελών και των υποψήφιων χωρών σχετικά με τους συνεταιρισμούς διατίθεται στον εξής ιστοχώρο:

http://www.europa/comm/enterprise/entrepreneurship/coop/social-cmaf_agenda/social-cmaf-cooperatives.htm

¹⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής (21/5/2003) «Εκσυγχρονισμός του εταιρικού δικαίου και ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση – ένα πρόγραμμα για την επίτευξη προόδου»-κεφάλαιο 3.7 «ενίσχυση της διαφάνειας των εθνικών νομικών μορφών επιχειρήσεων». Βλ. επόμενη υποσημείωση.

¹⁷ Τελική έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου των ευρωπαϊών εμπειρογνομόνων εταιρικού δικαίου για ένα σύγχρονο ρυθμιστικό πλαίσιο για το εταιρικό δίκαιο στην Ευρώπη (4 Νοεμβρίου 2002). Βλ.: http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/company/company/modern/index.htm

Ενέργεια 10. Η Επιτροπή καλωσορίζει τις πρωτοβουλίες εθνικών και ευρωπαϊκών οργανώσεων για τη σύνταξη «υποδειγματικών» νόμων και δηλώνει πρόθυμη να συνδράμει στην εκπόνηση των νομοθετημάτων.

3.2.4. *Η χρήση των συνεταιριστικών αρχών της ICA*

Παρά το ότι οι νόμοι που διέπουν τους συνεταιρισμούς έχουν διαφορετικές προσεγγίσεις και βασίζονται σε διαφορετικές παραδόσεις, σε γενικές γραμμές απηχούν τον ορισμό, τις αξίες και τις αρχές για τους συνεταιρισμούς όπως διατυπώνονται στη «διακήρυξη της συνεταιριστικής ταυτότητας» που εγκρίθηκε από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ICA) το 1995 και υιοθετήθηκε πρόσφατα με ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών¹⁸ και ενσωματώθηκε πλήρως στη σύσταση του ΔΓΕ¹⁹. Συνεπώς, οι εθνικοί νομοθέτες θα πρέπει να βασίζονται στον ορισμό, τις αξίες και τις αρχές για τους συνεταιρισμούς όταν θεσπίζουν νέους νόμους που διέπουν τους συνεταιρισμούς. Στο πλαίσιο αυτό, ωστόσο, ζητείται από τα κράτη μέλη να επιδεικνύουν επαρκή ευελιξία ώστε να δίνεται η δυνατότητα στους συνεταιρισμούς να ανταγωνίζονται αποτελεσματικά στις αγορές και με ίσους όρους με άλλες μορφές επιχειρήσεων. Οι συνεταιρισμοί δεν χρειάζονται ευνοϊκή μεταχείριση αλλά μια νομοθεσία που θα διαμορφώνει ένα ισότιμο πεδίο ανταγωνισμού, με την έννοια ότι τους δίνεται η δυνατότητα να λειτουργούν χωρίς τους περιορισμούς και τις υποχρεώσεις που βασίζονται στους διάφορους στόχους της εθνικής πολιτικής και στους οποίους ωστόσο δεν υπόκεινται οι άλλες μορφές εταιρειών με τις οποίες ανταγωνίζονται σε μια σύγχρονη οικονομία της αγοράς. Η σωστά διατυπωμένη νομοθεσία μπορεί επίσης να βοηθήσει στην υπέρβαση ορισμένων από τους περιορισμούς που είναι εγγενείς στη φύση των συνεταιρισμών, όπως είναι η έλλειψη πρόσβασης σε κεφάλαια που προέρχονται από επενδύσεις. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να επιτραπεί στους συνεταιρισμούς να εκδίδουν μετοχές επενδυτών που απευθύνονται σε μη χρήστες, οι οποίες είναι εμπορεύσιμες και τοκοφόρες, υπό τον όρο ότι η συμμετοχή αυτού του είδους των μετόχων θα είναι περιορισμένη ώστε να εξασφαλίζεται ότι δεν τίθεται σε κίνδυνο η συνεταιριστική φύση των εταιρειών αυτών. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να έχουν ως οδηγό, κατά τη σύνταξη των εθνικών κανονισμών που διέπουν τους συνεταιρισμούς, τον «ορισμό, τις αξίες και τις αρχές για τους συνεταιρισμούς» της προαναφερθείσας σύστασης αλλά και να επιδεικνύουν επαρκή ευελιξία ώστε να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες των συνεταιρισμών (βλ. επίσης ενέργεια 9 και ενέργεια 10).

3.2.5. *Αποφυγή της «πρόωρης» διάλυσης των επιτυχημένων συνεταιρισμών· αποτροπή της λεηλασίας των περιουσιακών στοιχείων ή των «αποαμοιβαιοποιήσεων»*

Η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν ότι τα περιουσιακά στοιχεία των συνεταιρισμών που διαλύονται ή αλλάζουν μορφή διανέμονται σύμφωνα με τη «διανομή χωρίς συμφέρον», δηλαδή είτε σε άλλους συνεταιρισμούς

¹⁸ Βλέπε ψήφισμα των Η.Ε. 56/114 που εγκρίθηκε στην 88η συνεδρίαση ολομέλειας της Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε. στις 19 Δεκεμβρίου 2001 και την έκθεση του Γενικού Γραμματέα αριθ. 2001/68 με ημερομηνία 14 Μαΐου 2001.

¹⁹ Σύσταση 193 για την προώθηση των συνεταιρισμών που εκδόθηκε κατά την 90ή σύνοδο της Διεθνούς Διάσκεψης Εργασίας στις 20 Ιουνίου 2002. Εκτός από τον ορισμό και τις βασικές αξίες, η σύσταση περιέχει τις ακόλουθες αρχές: εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή των μελών, δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη, οικονομική συμμετοχή των μελών, αυτονομία και ανεξαρτησία του συνεταιρισμού, δικαιώματα των μελών στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την πληροφόρηση, το καθήκον της συνεργασίας των συνεταιρισμών και το ενδιαφέρον για την κοινότητα (για την ηλεκτρονική διεύθυνση βλ. υποσημείωση 7).

στους οποίους μπορεί να συμμετέχουν τα μέλη, είτε σε συνεταιριστικές οργανώσεις που έχουν παρόμοιους ή γενικού συμφέροντος στόχους. Αυτά τα περιουσιακά στοιχεία έχουν δημιουργηθεί συχνά κατά τη διάρκεια πολλών γενεών, παραμένουν υπό συλλογική ιδιοκτησία και είναι «κλειδωμένα» στους στόχους αυτών των συνεταιρισμών. Ωστόσο, θα πρέπει να είναι δυνατό να υπάρχει πρόβλεψη για διανομή των περιουσιακών στοιχείων ενός υπό διάλυση συνεταιρισμού στα μέλη του, σε σαφώς καθορισμένες περιπτώσεις. Ενθαρρύνονται τα κράτη μέλη να παρέχουν επαρκή προστασία για τα περιουσιακά στοιχεία των συνεταιρισμών εξασφαλίζοντας ότι, σε περίπτωση προτεινόμενων εξαγορών και κατά συνέπεια μετατροπής ενός συνεταιρισμού σε ανώνυμη εταιρεία, γίνονται σεβαστές οι επιθυμίες των μελών και οι στόχοι του συνεταιρισμού (βλ. ενέργεια 9 και ενέργεια 10).

3.2.6. *Η φορολογική μεταχείριση και άλλα «οφέλη»*

Ορισμένα κράτη μέλη (όπως το Βέλγιο, η Ιταλία και η Πορτογαλία) θεωρούν ότι οι περιορισμοί που είναι εγγενείς της ιδιαίτερης φύσης του συνεταιριστικού κεφαλαίου αξίζουν ειδικής φορολογικής μεταχείρισης. Για παράδειγμα, το γεγονός ότι οι μετοχές των συνεταιρισμών δεν είναι εισηγμένες στα χρηματιστήρια αξιών και, επομένως, δεν είναι ευρέως διαθέσιμες για αγορά, έχει ως αποτέλεσμα να είναι σχεδόν αδύνατη η πραγματοποίηση κερδών κεφαλαίου· το γεγονός ότι οι μετοχές εξοφλούνται στο άρτιο της αξίας τους (δεν έχουν κερδοσκοπική αξία) και η απόδοσή τους (μέρισμα) είναι κατά κανόνα περιορισμένη, μπορεί να αποθαρρύνει την εγγραφή νέων μελών. Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί ότι οι συνεταιρισμοί υπόκεινται συχνά σε αυστηρές απαιτήσεις όσον αφορά την απόδοση σε αποθεματικά. Η ειδική φορολογική μεταχείριση μπορεί να είναι ευπρόσδεκτη αλλά, σε όλες τις πτυχές της κανονιστικής νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς, θα πρέπει να τηρείται η αρχή σύμφωνα με την οποία τυχόν προστασία ή προνόμια που χορηγούνται σε ένα είδος επιχειρησιακής οντότητας θα πρέπει να είναι ανάλογα με τυχόν νομικούς περιορισμούς, την κοινωνική προστιθέμενη αξία ή περιορισμούς εγγενείς αυτού του είδους δραστηριότητας και δεν θα πρέπει συνεπώς να οδηγούν σε αθέμιτο ανταγωνισμό. Επιπροσθέτως, τυχόν άλλα χορηγούμενα «πλεονεκτήματα» δεν θα πρέπει να επιτρέπουν την ανεπιθύμητη χρήση της συνεταιριστικής μορφής από μη καλόπιστους συνεταιρισμούς, ως μέσου για την αποφυγή των σχετικών απαιτήσεων κοινοποίησης και εταιρικής διακυβέρνησης. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη, όταν σχεδιάζουν την κατάλληλη και αναλογική φορολογική μεταχείριση για το μετοχικό κεφάλαιο και τα αποθεματικά των συνεταιρισμών, να λαμβάνουν υπόψη τους ότι τέτοιου είδους διατάξεις δεν πρέπει να δημιουργούν καταστάσεις που δεν ευνοούν τον ανταγωνισμό (βλ. επίσης ενέργεια 9 και ενέργεια 10.)

3.2.7. *Κανόνες περί ανταγωνισμού που εφαρμόζονται στους συνεταιρισμούς*

Η διαδικασία διαβούλευσης για τους συνεταιρισμούς αποκάλυψε ότι υπάρχει κάποια σύγχυση και ανησυχία όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού στους συνεταιρισμούς.

Οι συνεταιρισμοί που ασκούν οικονομικές δραστηριότητες θεωρούνται "επιχειρήσεις" κατά την έννοια των άρθρων 81, 82 και 86 έως 88 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Επομένως, υπόκεινται πλήρως στους ευρωπαϊκούς κανόνες περί ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων, καθώς και επίσης στις διάφορες εξαιρέσεις, κατώτατα όρια και κανόνες de minimis. Δεν υπάρχουν λόγοι ειδικής μεταχείρισης των συνεταιρισμών στους γενικούς κανόνες

περί ανταγωνισμού, αν και ορισμένες πτυχές της νομικής μορφής και της δομής τους θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά περίπτωση, όπως έχουν αποδείξει προηγούμενες αποφάσεις και δικαστικές αποφάσεις.

Οι περισσότερες περιπτώσεις αφορούσαν συνεταιρισμούς νομικών προσώπων (και όχι φυσικών προσώπων). Ένας τέτοιος συνεταιρισμός είναι τόσο ένωση επιχειρήσεων, όσο και επιχείρηση αφ' εαυτής (όταν ασκεί οικονομική δραστηριότητα). Επομένως, τόσο ο συνεταιρισμός όσο και τα μέλη του υπόκεινται στους κανόνες περί ανταγωνισμού. Επιπλέον, οι κανόνες περί ανταγωνισμού εφαρμόζονται όχι μόνο στις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων (π.χ.: τη δημιουργία ενός συνεταιρισμού και το ιδρυτικό καταστατικό του), αλλά και στις αποφάσεις που λαμβάνονται από τα εσωτερικά όργανα του συνεταιρισμού. Επομένως, αν και η οργάνωση ως συνεταιρισμός δεν είναι απαραίτητο να έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 81 της συνθήκης ΕΚ, η μεταγενέστερη συμπεριφορά του ή οι κανόνες του ενδέχεται να θεωρηθούν περιοριστικοί για τον ανταγωνισμό. Η Επιτροπή καλεί τις οργανώσεις των ενδιαφερόμενων μερών και τις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων να εξασφαλίσουν ευρύτατη διάδοση των κανόνων περί ανταγωνισμού που αφορούν τους συνεταιρισμούς στην Ευρώπη.

3.3. Επανεξέταση του κανονισμού

Το άρθρο 79 του κανονισμού της ΕΣΕ προβλέπει ότι: *«Πέντε έτη το αργότερο μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος κανονισμού η Επιτροπή υποβάλει στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού και, ενδεχομένως, προτάσεις τροποποιήσεων»*. Στο άρθρο αυτό καθορίζονται ορισμένα από τα ζητήματα που πρέπει να εξετάζει η έκθεση (εγκατάσταση της κεντρικής διοίκησης και καταστατική έδρα, αποσυγχώνευση μιας ΕΣΕ, ένδικα μέσα σε περίπτωση απάτης κ.τ.λ.).

Επιπλέον, η ομάδα υψηλού επιπέδου εμπειρογνομώνων για το ευρωπαϊκό εταιρικό δίκαιο²⁰ δήλωσε ότι «υπάρχουν σημαντικά ζητήματα που χρειάζονται ανάλυση όσον αφορά τη μελλοντική εφαρμογή του κανονισμού της ΕΣΕ ... Θα είναι ενδιαφέρον να δούμε με ποιον τρόπο σχετίζεται η ΕΣΕ με τις εθνικές μορφές συνεταιρισμών. Θα χρησιμοποιηθεί πράγματι η ΕΣΕ για διακρατικές αναδιρθρώσεις και επιχειρήσεις; εάν ναι, αυτό μπορεί να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών».

Σε μια προσπάθεια σύνθεσης των ανωτέρω συστάσεων θα μπορούσαμε να πούμε ότι το σημαντικότερο στοιχείο που πρέπει να αξιολογηθεί είναι η ελευθερία που έχει δοθεί στα κράτη μέλη να ρυθμίζουν κανονιστικά μια σειρά ζητημάτων ανάλογα με τις εθνικές παραδόσεις. Επειδή αναμένεται ότι ο κανονισμός θα έχει ως αποτέλεσμα μια έμμεση και σταδιακή εναρμόνιση, καθώς γίνεται σημείο αναφοράς για μελλοντική νομοθεσία, ιδίως στις νέες και υποψήφιες χώρες, (βλ. επίσης σημείο 3.2.1. της ανακοίνωσης), η Επιτροπή πιστεύει ότι ακόμα μεγαλύτερη σημασία έχει να αποκτήσει ο κανονισμός στο μέλλον απλούστερους και ισχυρότερους κανόνες και να ελαχιστοποιηθούν οι αναφορές στους εθνικούς νόμους.

Ενέργεια 11. Στο πλαίσιο των εργασιών επανεξέτασης η Επιτροπή θα δώσει ιδιαίτερη σημασία σε ενδεχόμενη απλοποίηση του κανονισμού προτείνοντας τη θέσπιση κοινών για όλη την Ευρώπη κανόνων, όπου αυτό είναι δυνατό.

²⁰

Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου ό.α. Κεφάλαιο VIII «Συνεταιρισμοί και άλλες μορφές επιχειρήσεων», σ.121.

4. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ

Χάρη στα πολλαπλά οφέλη που έχουν οι συνεταιρισμοί για την ευρωπαϊκή οικονομία, αποτελούν θεμελιώδη συνιστώσα για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας· οι συνεταιρισμοί είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα εταιρικής μορφής που μπορεί να εξυπηρετεί ταυτόχρονα επιχειρηματικούς και κοινωνικούς στόχους με τρόπο αλληλοενισχυτικό. Εκτός από τον τομέα της πολιτικής για τις επιχειρήσεις, οι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αγροτική οικονομία, στην ανάπτυξη των περιφερειών με οικονομικές δυσκολίες, ενώ η δομή τους είναι ιδανική για την ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής. Η προώθηση της ευρύτερης διάδοσης του ρόλου και του δυναμικού των συνεταιρισμών είναι, συνεπώς, σημαντική όχι μόνο όσον αφορά τα άμεσα οφέλη για τους ίδιους τους συνεταιρισμούς, αλλά και λόγω της σχέσης με σημαντικούς στόχους και πολιτικές, όπως εξηγείται στις επόμενες παραγράφους. Υπάρχει συνεπώς σαφής ανάγκη να καταβληθούν προσπάθειες σε κοινοτικό επίπεδο για να εξασφαλιστεί ότι ο ρόλος των συνεταιρισμών λαμβάνεται πλήρως υπόψη σε όλα τα σχετικά κοινοτικά προγράμματα.

4.1. Γεωργική πολιτική και διεύρυνση

Οι συνεταιρισμοί είχαν και εξακολουθούν να έχουν πολύ σημαντικό ρόλο στον τομέα της γεωργίας σε ολόκληρη την Ευρώπη. Παρέχεται ήδη υποστήριξη μέσω αναπτυξιακών μέτρων για την ύπαιθρο που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ για την ίδρυση οργανώσεων που παρέχουν διάφορες υπηρεσίες στους αγρότες σε συλλογική βάση (π.χ. ομίλους μηχανημάτων, υπηρεσίες βοήθειας και διαχείρισης αγροκτημάτων). Οι συνεταιρισμοί είναι ιδιαίτερα κατάλληλο μέσο για τέτοιες υπηρεσίες και είναι επιλέξιμοι για τα μέτρα αυτά.

Στα νέα κράτη μέλη οι αρνητικές συνδηλώσεις του όρου «συνεταιρισμός» είναι πρόβλημα για την ανάπτυξη ενός σύγχρονου συνεταιρισμού. Στο συλλογικό ασυνείδητο ο όρος συνδέεται ακόμα κυρίως με την έλλειψη ελευθερίας στον αγροτικό τομέα, λόγω των κεντρικών κανονισμών. Σε όλες τις προσχωρούσες χώρες έχουν γίνει ιδιωτικοποιήσεις της γης και έχουν δημιουργηθεί χιλιάδες μικρές και μεσαίες εκμεταλλεύσεις και επιχειρήσεις μεταποίησης. Ο κατακερματισμός αυτός δεν επιτρέπει στις επιχειρήσεις να επωφεληθούν από τα οφέλη των οικονομιών κλίμακας, ενώ οι μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν το αναγκαίο κεφάλαιο για να επενδύσουν στις νέες τεχνολογίες ώστε να μπορούν να ικανοποιούν τους πρόσφατα εισαχθέντες αυστηρότερους κτηνιατρικούς και φυτοϋγειονομικούς κανόνες. Η έλλειψη κεφαλαίων και σωστής νομοθεσίας ή η ύπαρξη αλληλοσυγκρουόμενων νόμων αποτελούν ακόμα πρόβλημα για πολλές γεωργικές επιχειρήσεις και εταιρείες τροφίμων. Η δημιουργία συνεταιρισμών από μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις που δραστηριοποιούνται στον ίδιο ή σε συναφείς τομείς μπορεί να τους δώσει τη δυνατότητα να πετύχουν την απαιτούμενη κριτική μάζα για μεγαλύτερα επενδυτικά σχέδια ενώ ταυτόχρονα θα παρέχονται στις τράπεζες και στους επενδυτές οι κατάλληλες εγγυήσεις. Τα προγράμματα PHARE και ISPA της Ευρωπαϊκής Ένωσης διευκόλυναν, σε κάποιο βαθμό, την πρόσβαση σε κεφάλαια, ενώ, σε αναγνώριση της σημασίας των συλλογικών προσεγγίσεων, τόσο το προενταξιακό μέσο SAPARD όσο και η συνθήκη προσχώρησης, προβλέπουν ειδικές ενισχύσεις για ομάδες παραγωγών του αγροτικού τομέα, που μπορούν να έχουν τη μορφή συνεταιρισμών.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι η μορφή των αγροτικών συνεταιρισμών μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στις νέες

χώρες. Εκτός από τη θέσπιση νομοθεσίας προς την κατεύθυνση αυτή, η Επιτροπή μπορεί να συνεξετάσει μαζί με τα νέα κράτη μέλη και άλλους παράγοντες επιτυχίας, όπως είναι: οι στέρεες συνεταιριστικές επιχειρηματικές δραστηριότητες, η χρηστή διαχείριση, η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και, πάνω από όλα, η εμπλοκή των νέων στην ανάπτυξη και τη διαχείριση συνεταιρισμών. Επιπλέον, θα μπορούσε να επιδιωχθεί η σύνδεση των πολιτικών για την ενίσχυση του εισοδήματος με την κατάρτιση και την ανάπτυξη της θεσμικής ικανότητας. Μια νέα γενιά αγροτών με υψηλή ειδίκευση θα σήμαινε ουσιαστική προθυμία για καινοτομία ή για ανάληψη κινδύνων είτε μέσα από αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις είτε μέσα από την διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι ο τομέας της παροχής υπηρεσιών δεν είναι καθόλου ανεπτυγμένος στις αγροτικές περιοχές των νέων κρατών μελών. Η προώθηση συνεταιρισμών στον τομέα πωλήσεων/αγορών μπορεί να καλύψει το κενό αυτό ενώ νέες ευκαιρίες παρέχονται σε συνεταιρισμούς στον τομέα της παροχής μη γεωργικών υπηρεσιών, που στο παρελθόν παρείχε η κυβέρνηση, όπως ο τομέας των υπηρεσιών υγείας, της μέριμνας για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους και των «κοινωνικών συνεταιρισμών» με ποικίλους στόχους κοινοτικού ενδιαφέροντος.

Ενέργεια 12. Η Επιτροπή, πέρα από τις ενέργειες 1 και 2, θα επιδιώξει να εξασφαλίσει ότι η ιδιαίτερη συμβολή των συνεταιρισμών στην αγροτική ανάπτυξη στα νέα κράτη μέλη θα αξιοποιηθεί περαιτέρω μέσα από τα συναφή κοινοτικά προγράμματα.

4.2. Αγροτική και περιφερειακή ανάπτυξη

Οι συνεταιρισμοί, ως οργανώσεις βασισμένες στα μέλη τους, έχουν τις ρίζες τους στις τοπικές κοινότητες: συμβάλλουν στη διατήρηση των τοπικών θέσεων απασχόλησης και στην παροχή τοπικών υπηρεσιών σε ένα πλαίσιο οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Οι χρήστες των υπηρεσιών ενός συνεταιρισμού, είτε είναι παραγωγοί, καταναλωτές ή εργαζόμενοι, τείνουν να είναι σταθεροί από γεωγραφική άποψη. Αυτές οι ισχυρές τοπικές ρίζες μπορούν να είναι αποτελεσματικό αντικίνητρο για την ερήμωση των αγροτικών περιοχών και να βοηθήσουν στην ανάπτυξη των φτωχότερων περιφερειών και τόπων. Καλούνται τα κράτη μέλη να λάβουν σοβαρά υπόψη τον ευεργετικό ρόλο των τοπικών συνεταιρισμών για τις περιφέρειες, τις απομακρυσμένες περιοχές και τις φτωχές αστικές περιοχές, κατά το σχεδιασμό μιας υποστηρικτικής πολιτικής για τις περιοχές που μειονεκτούν οικονομικά.

4.3. Δημιουργία θέσεων εργασίας από τους συνεταιρισμούς του τομέα της «κοινωνικής οικονομίας»

Οι επιδόσεις ενός συνεταιρισμού δεν μετρώνται με βάση το επίπεδο απόδοσης των επενδεδυμένων κεφαλαίων αλλά με βάση τις υπηρεσίες που παρέχει στα μέλη του. Η ικανότητα των συνεταιρισμών να λειτουργούν ακόμη και όταν βρίσκονται στο νεκρό σημείο ή βάσει του κόστους πλέον ορισμένο κέρδος επιτρέπει σε πολλούς από αυτούς να δημιουργούνται και να διοικούνται από άτομα που διαφορετικά δεν θα είχαν πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Μπορούν, συνεπώς, να εντάξουν αποτελεσματικά στην εργασία και στην κοινωνία αποκλεισμένες ομάδες του πληθυσμού, δίνοντάς τους επίσης επιχειρηματική εμπειρία και διαχειριστικές ευθύνες. Παρέχοντας επιχειρηματικές λύσεις για την ικανοποίηση ανεκπλήρωτων οικονομικών και κοινωνικών αναγκών, ιδίως εκεί όπου υπάρχει έλλειψη της δημόσιας ή ιδιωτικής πρωτοβουλίας, οι συνεταιρισμοί μπορούν να δημιουργήσουν

θέσεις εργασίας και να ενθαρρύνουν τη βιώσιμη και βασισμένη στην αλληλεγγύη ανάπτυξη χωρίς την επιδίωξη καθαρού κέρδους προς διανομή στα μέλη τους (κοινωνική οικονομία)· με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν στην ευελιξία των αγορών εργασίας. Οι συνεταιρισμοί θεωρούνται, συνεπώς, συχνά κομμάτι της «κοινωνικής οικονομίας» μαζί με άλλες μορφές λαϊκών επιχειρήσεων, όπως είναι οι αμοιβαίες εταιρείες, οι ενώσεις και τα ιδρύματα. Πολλές δημόσιες αρχές έχουν διαπιστώσει ότι οι συνεταιρισμοί στον τομέα της «κοινωνικής οικονομίας» συνιστούν αποτελεσματικό τρόπο για την προώθηση μιας ισόρροπης και βασισμένης στην αλληλεγγύη οικονομικής μεγέθυνσης²¹. Η Επιτροπή θα επιδιώξει, στο πλαίσιο της ενέργειας 7, να εξασφαλίσει ότι θα συνεχίσει να αναγνωρίζεται η ιδιαίτερη συμβολή των συνεταιρισμών στη δημιουργία θέσεων εργασίας και ότι αυτή θα αξιοποιηθεί περαιτέρω μέσα από τις σχετικές κοινοτικές πολιτικές και τα προγράμματα, όπως είναι το πρόγραμμα EQUAL, το οποίο στηρίζει διάφορα σχέδια για συνεταιρισμούς της «κοινωνικής οικονομίας» στον άξονα «επιχειρηματικότητα».

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι συνεταιρισμοί έχουν μια ισχυρή παράδοση που χρονολογείται από τη βιομηχανική επανάσταση· δεν θα πρέπει ωστόσο να θεωρηθούν κατάλοιπο του 19^{ου} αιώνα. Σήμερα, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η μεγάλη ποικιλία των μορφών επιχείρησης στην ΕΕ είναι ένα σημαντικό στοιχείο για την οικονομία της ΕΕ. Πρόκειται για σύγχρονες και δυναμικές επιχειρήσεις με μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης. Οι συνεταιρισμοί αντιστοιχούν στο 83% της ολλανδικής αγροτικής παραγωγής, στο 50% και στο 37% των γαλλικών και κυπριακών τραπεζικών υπηρεσιών αντίστοιχα, στο 35% του φινλανδικού λιανικού εμπορίου τροφίμων, στο 21% της υγειονομικής περίθαλψης στην Ισπανία και στο 60% της δασοκομίας στη Σουηδία. Η Επιτροπή θα υποστηρίξει, συνεπώς, την αποτελεσματική προώθηση και ανάπτυξη της συνεταιριστικής επιχείρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις υποψήφιες χώρες. Ωστόσο, η ανάπτυξη της συνεταιριστικής επιχείρησης εξακολουθεί να εμπίπτει σε πολύ μεγάλο βαθμό στη σφαίρα αρμοδιότητας των κρατών μελών. Για την επίτευξη των στόχων που περιγράφονται στο παρόν έγγραφο θα απαιτηθεί συνεπώς και η ενεργός συμμετοχή των κρατών μελών και των υποψήφιων χωρών.

Οι ενέργειες που περιγράφονται στην παρούσα ανακοίνωση καλύπτουν την περίοδο 2004-2008. Στο τέλος αυτής της περιόδου θα αξιολογηθεί η πρόοδος που έχει επιτευχθεί σε σχέση με τους στόχους της παρούσας ανακοίνωσης σε στενή συνεργασία με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Βάσει της αξιολόγησης αυτής θα ληφθεί απόφαση για τις κατάλληλες πρωτοβουλίες στο μέλλον.

²¹

Απόφαση αριθ. 2002/177/EK του Συμβουλίου της 18ης Φεβρουαρίου 2002 σχετικά με κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση το 2002. EEL 60, της 1-3-2002, σ. 60. Στην κατευθυντήρια γραμμή 11 της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση (2002) δηλώνεται ότι «τα κράτη μέλη προωθούν μέτρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής ανάπτυξης και της ικανότητας της κοινωνικής οικονομίας για τη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας και την ενίσχυση της ποιότητάς τους, ειδικότερα την παροχή αγαθών και υπηρεσιών σχετιζομένων με τις ανάγκες που δεν έχουν ικανοποιηθεί ακόμη από την αγορά, και εξετάζουν τα τυχόν εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα μέτρα αυτά, με στόχο τη μείωσή τους».

Το πρώτο παγκόσμιο υπόδειγμα για τους συνεταιρισμούς και την προώθησή τους

Σύσταση 193/2002 του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας¹

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο RECMA, Revue Internationale de l' économie sociale, n° 289, July 2003.
(© RECMA)

(Μετάφραση Κ. Παπαγεωργίου από την αγγλική, με την άδεια του συγγραφέα)

*Bruno Roelants*²

1. Εισαγωγή

Στις 20 Ιουνίου του 2002, η έννοια του συνεταιρισμού, για πρώτη φορά από την αφετηρία του στις αρχές του 19ου αιώνα, αναγνωρίστηκε πλήρως, επίσημα και κατηγορηματικά σε παγκόσμιο επίπεδο, με όλες τις αναγκαίες και επαρκείς παραμέτρους. Εκείνη την ημέρα εγκρίθηκε η Σύσταση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ΔΟΕ), για την Προώθηση των Συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένου του Ορισμού, των Αρχών και των Αξιών της Δήλωσης για την Συνεταιριστική Ταυτότητα της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA), που εγκρίθηκε το 1995 στο Μάντσεστερ από την συνεταιριστική κίνηση. Με άλλα λόγια, το υπόδειγμα που είχε καθιερωθεί από τη συνεταιριστική κίνηση σχετικά με την έννοια του συνεταιρισμού έγινε επίσημα υπόδειγμα σε διακυβερνητικό επίπεδο.

Παράλληλα, με αυτή τη Σύσταση, οι κυβερνήσεις, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι οργανώσεις των εργοδοτών της πλειοψηφίας των χωρών του κόσμου, αναγνώρισαν ρητά την ανάγκη για συγκεκριμένες δημόσιες πολιτικές για την προώθηση των συνεταιρισμών.

Η ψηφοφορία ήταν σχεδόν ομόφωνη: 436 ψήφοι υπέρ και καμία ψήφος κατά. Οι μόνες αποχές ήταν από την κυβέρνηση της Αυστραλίας (ενώ 128 κυβερνήσεις ψήφισαν υπέρ) και από τους επιχειρηματίες της Βενεζουέλας (ενώ οι επιχειρηματίες από 94 χώρες ψήφισαν υπέρ). Ακόμα κι αν 46 κυβερνήσεις των κρατών μελών του ΔΟΕ απουσίαζαν από την ψηφοφορία, οι κυβερνήσεις όλων των μεγάλων και μεσαίου μεγέθους χωρών που έχουν κάποια επιρροή στην πολιτική των αντίστοιχων περιοχών τους συμμετείχαν στην ψηφοφορία. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς και όλες οι υπό ένταξη και υποψήφιες προς ένταξη χώρες (28 χώρες συνολικά) ψήφισαν υπέρ της Σύστασης. Εκτός από τη Σύμβαση και τη Σύσταση σχετικά με τις Χειρότερες Μορφές Παιδικής Εργασίας (1999), που έχουν ψηφιστεί ομόφωνα, η Σύσταση 193 είναι το όργανο του ΔΟΕ που έχει φτάσει στο υψηλότερο επίπεδο συναίνεσης τουλάχιστον από το 1997.

Ένα άλλο μοναδικό χαρακτηριστικό της παρούσας Σύστασης είναι ότι περιέχει ένα παράρτημα που παραπέμπει σε ένα έγγραφο που προέρχεται από μια οργάνωση μη-μέλος του ΟΗΕ (την ICA), και ότι ακόμη αναφέρει το όνομα της εν λόγω οργάνωσης. Είναι η πρώτη φορά από την

---

¹ Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο του ΔΟΕ www.ilo.org

² Γενικός γραμματέας του CICOPA (Διεθνής Οργάνωση των Συνεταιρισμών Εργασίας Βιομηχανίας, Βιοτεχνίας και Υπηρεσιών), μιας τομεακής οργάνωσης της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας.

ίδρυσή του στις αρχές του 20ού αιώνα, που ο ΔΟΕ αναφέρει μια οργάνωση έξω από το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών, σε επίσημο κείμενό του.

Ως εκ τούτου, από διαφορετικές οπτικές γωνίες (εσωτερικό υπόδειγμα που γίνεται επίσημο, ρητή αναγνώριση των ενδιαφερομένων και της κορυφαίας παγκόσμιας οργάνωσής τους, ρητή αναγνώριση της αναγκαιότητας για την προώθησή τους, επίτευξη συναίνεσης), η παρούσα Σύσταση διακρίνεται σαφώς από τα περισσότερα επίσημα κείμενα του ΔΟΕ.

Στα επόμενα, θα εξετάσουμε τα βασικά περιεχόμενα της Σύστασης, καθώς επίσης και τις διαφορές από μια προηγούμενη που ίσχυε μόνο για τις αναπτυσσόμενες χώρες (Σύσταση 127 /1966)³. Στη συνέχεια, θα δούμε πώς επιτεύχθηκε το αποτέλεσμα αυτό, κατά τη διάρκεια των εβδομάδων των διαπραγματεύσεων και των ετών της προετοιμασίας, και ιδιαίτερα τη συμβολή της ίδιας της συνεταιριστικής κίνησης σε αυτό το αποτέλεσμα. Θα τελειώσουμε με ένα προσωρινό συμπέρασμα σχετικά με τις ευκαιρίες που η παρούσα Σύσταση παρέχει στη συνεταιριστική κίνηση.

2. Κύριες νέες έννοιες που περιλαμβάνονται στη Σύσταση και τι θα σήμαινε το αντίθετό τους

Η Σύσταση σαφώς αναφέρεται σε όλες τις χώρες, ενώ η προηγούμενη Σύσταση σχετικά με τους συνεταιρισμούς, όπως ήδη αναφέρθηκε, αναφερόταν μόνο στις αναπτυσσόμενες χώρες και, επιπλέον, εστιάζεται κυρίως στους γεωργικούς συνεταιρισμούς. Αναφέρεται σε όλες τις μορφές συνεταιρισμών, οι οποίοι και αναγνωρίζονται ως ικανοί να λειτουργούν σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Το γεγονός ότι η προηγούμενη Σύσταση δεν ήταν καθολική περιόρισε έντονα το πολιτικό ενδιαφέρον της.

Το κείμενο χρησιμοποιεί τον ορισμό του συνεταιρισμού στην πρωτότυπη μορφή του, καθώς και τις δέκα συνεταιριστικές αξίες και τις επτά συνεταιριστικές αρχές με την αρχική τους ερμηνεία σε ένα παράρτημα, ενώ γίνεται αναφορά στην πηγή (στη Δήλωση για την Συνεταιριστική Ταυτότητα της ICA, Μάντσεστερ 1995). Η προηγούμενη Σύσταση, η οποία περιείχε έναν ορισμό «*sui generis*», όπου δεν εμφανίζονταν οι συνεταιριστικές αρχές και αξίες, και αναφερόταν μόνο σε ορισμένες χώρες, δεν είχε αυτή την κανονιστική διάσταση. Το γεγονός αυτό έχει θεμελιώδη στρατηγική σημασία για δύο λόγους. Πρώτον, επειδή η συνεταιριστική κίνηση βλέπει τους δικούς της κανόνες και τα πρότυπά της να κατοχυρώνονται επίσημα: εάν άλλες προδιαγραφές είχαν εγκριθεί (κάτι το οποίο παρ' ολίγον να συμβεί, βλέπε επόμενη ενότητα), η συνεταιριστική κίνηση, προκειμένου να διατηρήσει την ταυτότητά της, θα έπρεπε να αγωνιστεί για πολλά χρόνια εναντίον ενός παγκοσμίου κανονιστικού πλαισίου, το οποίο θα ήταν διαφορετικό από το δικό της. Δεύτερον, διότι, με τον τρόπο αυτό, η συνεταιριστική κίνηση έχει αναγνωριστεί ρητά (όχι μόνο από τις κυβερνήσεις, αλλά και από τους εκπροσώπους των εργαζομένων και των εργοδοτών), ως παγκοσμίου επιπέδου κοινωνικο-οικονομικός παράγοντας, που θα πρέπει να γίνεται αποδεκτός με τον τρόπο που ο ίδιος καθορίζει τους δικούς του κανόνες και τα πρότυπα. Αυτό, από μόνο του, αποτελεί ένα σημαντικό προηγούμενο για την αποτροπή προσπαθειών άλλων κοινωνικο-οικονομικών δυνάμεων να επιβάλουν τους δικούς τους κανόνες στους συνεταιρισμούς.

Βάσει των συγκεκριμένων συνεταιριστικών προτύπων (βλέπε προηγούμενη παράγραφο), η Σύσταση αναγνωρίζει ότι οι συνεταιρισμοί είναι συγκεκριμένες επιχειρήσεις που απαιτούν μια ειδική αντιμετώπιση. Ενώ η προηγούμενη Σύσταση αναγνώριζε την ιδιαιτερότητα της συνεταιριστικής μορφής, τα διάφορα προπαρασκευαστικά κείμενα που προηγήθηκαν της τελικής διατύπωσης της νέας Σύστασης περιείχαν μερικές αναφορές, για το αντίθετο, δηλ. την ανάγκη αντιμετώπισης των συνεταιρισμών με τον ίδιο τρόπο, όπως και όλων των άλλων μορφών επιχειρήσεων. Εάν είχε ε-

³ Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο του ΔΟΕ www.ilo.org

γκριθεί μια τέτοια εκδοχή (που ήταν στα πρόθυρα της αποδοχής), η συνεταιριστική κίνηση θα όφειλε πιθανότατα να αγωνίζεται για μεγάλο χρονικό διάστημα, με σκοπό να εξασφαλίσει ότι οι συνεταιρισμοί θα συνέχιζαν να απολαμβάνουν μια διαφοροποιημένη μεταχείριση σε όλες τις πτυχές που τους διαφοροποιούν εγγενώς από άλλους τύπους επιχειρήσεων. Οποιαδήποτε προσπάθεια να εξομοιωθούν πλήρως οι συνεταιρισμοί σύμφωνα με τους κανόνες των συμβατικών επιχειρήσεων θα είχε έτσι διευκολυνθεί.

Η συμβολή των συνεταιρισμών στην κοινωνία και στους στόχους της κρατικής πολιτικής, λαμβάνει μια ιδιαίτερα ισχυρή αναγνώριση. Οι συνεταιρισμοί «με τις διάφορες μορφές τους, προωθούν την πληρέστερη συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη όλων των ανθρώπων» (προοίμιο) και συμβάλλουν στην «επίτευξη αποτελεσμάτων της κοινωνικής και δημόσιας πολιτικής, όπως η προώθηση της απασχόλησης ή η ανάπτυξη δραστηριοτήτων προς όφελος μειονεκτικών ομάδων ή περιοχών» (άρθρο 7/2). Είναι «επιχειρήσεις και οργανισμοί εμπνεόμενοι από αλληλεγγύη» (άρθ. 5), που πρέπει να «ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μελών τους και στις ανάγκες της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων των μειονεκτικών ομάδων, προκειμένου να επιτευχθεί η κοινωνική τους ένταξη» (ibid). Όλες αυτές οι έννοιες είναι καινοτόμες σε σχέση με την προηγούμενη Σύσταση.

Με βάση την αξιολόγηση αυτή, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει όχι μόνο να επωφεληθούν από ένα διαφοροποιημένο κανονιστικό πλαίσιο, αλλά θα πρέπει επίσης να *προωθούνται ενεργά* με «ειδικά μέτρα» (άρθ. 5). Το κείμενο προχωρεί μέχρι του σημείου να πει ότι [οι συνεταιρισμοί] «πρέπει να θεωρούνται ως ένας από τους πυλώνες της εθνικής και διεθνούς οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης» (άρθ. 7/1).

Το κείμενο καθιστά επίσης σαφές ότι οι κυβερνήσεις είναι αυτές που είναι κυρίως υπεύθυνες για την προώθηση των συνεταιρισμών. Πράγματι, οι κυβερνήσεις αναφέρονται εννέα φορές, και συγκεκριμένα σχεδόν σε όλα τα άρθρα που αφορούν πολιτικές προώθησης. Σε αρκετές προσωρινές μορφές του κειμένου, οι προτάσεις ήταν στην παθητική μορφή, αφήνοντας αμφιβολίες ως προς την ευθύνη του κράτους για την προώθηση των συνεταιρισμών. Εάν αυτή η παθητική μορφή είχε διατηρηθεί, το οποίο λίγο έλλειψε να συμβεί, ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του κράτους δεν θα είχαν υπογραμμιστεί, και, ελλείψει ενός σαφώς καθορισμένου φορέα υπεύθυνου για την προώθηση των συνεταιρισμών, η Σύσταση αυτή θα είχε χάσει ένα σημαντικό μέρος από το συγκεκριμένο ενδιαφέρον της.

Το κείμενο υποστηρίζει ότι η *συνεταιριστική εκπαίδευση πρέπει να αποτελεί μέρος της επίσημης και τακτικής εκπαίδευσης*. Πράγματι, «Οι εθνικές πολιτικές θα πρέπει ιδίως (...) να προωθούν την εκπαίδευση και την κατάρτιση στις συνεταιριστικές αρχές και πρακτικές, σε όλα τα κατάλληλα επίπεδα των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και στην ευρύτερη κοινωνία» (άρθ. 8. 1. στ). Αυτή η πρόταση, γενικά απαρατήρητη στο κείμενο, είναι πλούσια σε δυνατότητες για την κρατική πολιτική. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι τα σχολικά προγράμματα και τα σχολικά εγχειρίδια θα πρέπει να περιλαμβάνουν εισαγωγικά στοιχεία σχετικά με τη λειτουργία ενός συνεταιρισμού. Μια παρόμοια αναφορά υπήρχε στην προηγούμενη Σύσταση, αλλά έδινε έμφαση στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, και αναφερόταν μόνο στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι *οργανώσεις εκπροσώπησης των συνεταιρισμών* εμφανίζονται ως τέταρτος κύριος φορέας της Σύστασης, εκτός από τις κυβερνήσεις, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και τις οργανώσεις των εργοδοτών, που αποτελούν τις τρεις συνιστώσες του ΔΟΕ. Αυτοί οι τέσσερις παράγοντες πρέπει να συνεργασθούν μεταξύ τους «με στόχο τη δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών». Εκτός αυτού, οι οργανώσεις εκπροσώπησης των συνεταιρισμών καλούνται να «εκπροσωπούν την εθνική συνεταιριστική κίνηση σε διεθνές επίπεδο», κάτι που είναι

σαφές μέσα στη συνεταιριστική κίνηση, αλλά δεν είναι κατ' ανάγκην σαφές στο επίπεδο των διεθνών οργανισμών εκτός της συνεταιριστικής κίνησης (άρθ. 17). Αν και οι συνεταιριστικές ομοσπονδίες (δευτεροβάθμιες οργανώσεις) αναφέρονταν στην προηγούμενη Σύσταση, δεν είχε αποδοθεί τόση σημασία σε αυτό.

Η Σύσταση αφορά την *προώθηση των δομών συνεταιριστικής ανάπτυξης*, τόσο στο εσωτερικό της συνεταιριστικής κίνησης, όσο και στο δημόσιο ή τον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Πράγματι, «Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αναγνωρίζουν το ρόλο των συνεταιρισμών και των οργανώσεών τους με την ανάπτυξη κατάλληλων μέσων, με στόχο τη δημιουργία και την ενίσχυση των συνεταιρισμών σε εθνικό και τοπικό επίπεδο» (άρθ. 11/4). Αλλά αυτό δεν είναι μόνο για εξωτερικές υπηρεσίες υποστήριξης, δεδομένου ότι οι συνεταιριστικές οργανώσεις «θα πρέπει να ενθαρρύνονται να (...) διαχειρίζονται τις δικές τους υπηρεσίες υποστήριξης και να συμβάλουν στη χρηματοδότησή τους» (άρθ. 17 β)). Πράγματι, η εμπειρία της συνεταιριστικής κίνησης δείχνει ότι ένα από τα κλειδιά για την ανάπτυξή της, για περισσότερο από εκατό χρόνια, υπήρξε η ύπαρξη αυτών των δομών μέσου επιπέδου.⁴ Αυτό το σημείο είναι εντελώς μια καινοτομία σε σύγκριση με την προηγούμενη Σύσταση.

Η *σημασία των αδιανέμητων αποθεματικών και των αμοιβαίων κεφαλαίων* υπογραμμίζεται, αν και κάπως λιγότερο έντονα από ό,τι είχαμε προτείνει: «Οι κυβερνήσεις πρέπει να παρέχουν μια υποστηρικτική πολιτική και νομικό πλαίσιο σύμφωνο με τη φύση και τη λειτουργία των συνεταιρισμών (...), η οποία να (...) προωθεί μέτρα πολιτικής που επιτρέπουν τη δημιουργία κατάλληλων αποθεματικών, μέρος των οποίων τουλάχιστον θα μπορούσε να είναι αδιανέμητο, και ταμείων αλληλεγγύης εντός των συνεταιρισμών» (άρθ. 6 β)). Αυτές οι έννοιες ήταν εντελώς απύσυχες από τη Σύσταση του 1966.

Η Σύσταση αναφέρει ότι οι *βασικοί κανόνες εργασίας* θα πρέπει να ισχύουν και για τους εργαζόμενους των συνεταιρισμών (προοίμιο), αναγνωρίζοντας παράλληλα ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις θα πρέπει να «προωθήσουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων-μελών των συνεταιρισμών» (άρθ. 16 ζ)). Η προηγούμενη Σύσταση δεν ανέφερε τους βασικούς κανόνες εργασίας, ούτε τους εργαζόμενους-μέλη.

Μια άλλη καινοτομία είναι η *έννοια της κοινωνικής οικονομίας*, παρόλο που το κείμενο δεν αναφέρει την τελευταία ρητώς. «Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την προώθηση του δυναμικού των συνεταιρισμών σε όλες τις χώρες, ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξής τους, προκειμένου να βοηθήσουν τους συνεταιρισμούς και τα μέλη τους (...) να δημιουργήσουν και να επεκτείνουν έναν βιώσιμο και δυναμικό διακριτό τομέα της οικονομίας, ο οποίος περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς, και ο οποίος θα ανταποκρίνεται στις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της κοινότητας» (άρθ. 4). Επί πλέον, «Μια ισορροπημένη κοινωνία έχει ανάγκη να υπάρχει ισχυρός δημόσιος και ιδιωτικός τομέας, καθώς και ένα ισχυρό συνεταιριστικό, αμοιβαίο και λοιπός κοινωνικός και μη-κυβερνητικός τομέας. Είναι σε αυτό το πλαίσιο που οι Κυβερνήσεις θα πρέπει να παρέχουν μια υποστηρικτική πολιτική και νομικό πλαίσιο σύμφωνο με τη φύση και τη λειτουργία των συνεταιρισμών και καθοδηγούμενο από τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές (...)» (άρθ. 6).

Η *διεθνής συνεργασία* αναφέρεται όπως στην προηγούμενη Σύσταση, αλλά με πιο συγκεκριμένες προτάσεις, όπως η ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειρίας, συνεργασίες, και πρόσβαση σε πληροφόρηση (άρθ. 18). Εκτός αυτού, η Σύσταση αναφέρει την ευκαιρία να αναπτυχθούν «κοινές τοπικές και διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές και νομοθεσία για την υποστήριξη των συνεταιρισμών» (18 δ)). Δύο εβδομάδες πριν από την ψηφοφορία για τη νέα Σύσταση, το Συμβούλιο της

Roelants B. (2000) : "Worker co-operatives and socio-economic development: the role of meso-level institutions", *Economic Analysis*, Vol 3, n°1

Ευρωπαϊκής Ένωσης είχε μόλις εγκρίνει το καταστατικό του Ευρωπαϊκού συνεταιρισμού, το πρώτο υπερ-εθνικό νομοθετικό κείμενο για τους συνεταιρισμούς.

3. Πώς επιτεύχθηκαν αυτά τα αποτελέσματα; Ο ρόλος των συνεταιριστικών οργανώσεων στη διαπραγμάτευση.

Τα αποτελέσματα που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο τμήμα, δεν επιτεύχθηκαν εύκολα. Η παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση έκανε σημαντικές προσπάθειες για να επιτευχθούν, σε ένα πλαίσιο όπου, κατ' αρχήν, δεν έχει καμία θέση στις διαπραγματεύσεις, αλλά γίνεται δεκτή μόνο ως παθητικός συμμετοχός, με ένα καθεστώς παρατηρητή, που παραχωρήθηκε στην ICA. Πράγματι, οι διαπραγματεύσεις του ΔΟΕ λαμβάνουν χώρα μεταξύ των συστατικών μελών του, δηλαδή των κυβερνήσεων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των οργανώσεων των εργοδοτών από τις διάφορες χώρες του κόσμου. Είναι σημαντικό να αναπολήσουμε με συντομία την ιστορία αυτής της διαδικασίας από την άποψη των συνεταιριστικών οργανώσεων, γιατί δείχνει πώς ένας οργανωμένος φορέας της κοινωνικής οικονομίας μπορεί να επηρεάσει μια διαπραγμάτευση παγκοσμίου επιπέδου, που τον αφορά, στον ανώτατο δυνατό βαθμό. Αυτή η ιστορία είναι αναπόσπαστο μέρος της έννοιας και του πεδίου εφαρμογής της Σύστασης.

Η κινητοποίηση μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων (εθνικών, περιφερειακών, διεθνών) της συνεταιριστικής κίνησης σχετικά με τη Σύσταση, ξεκίνησε στις αρχές του 2000, ενάμιση χρόνο πριν από την πρώτη σύνοδο των διαπραγματεύσεων.

Από την αρχή, η CICOPA, η εξειδικευμένη οργάνωση της ICA για παραγωγικούς και κοινωνικούς συνεταιρισμούς, καθώς και οι περιφερειακές και εθνικές οργανώσεις της, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο σε αυτή την κινητοποίηση. Πράγματι, φάνηκε από την πρώτη έρευνα του ΔΟΕ στο πλαίσιο της προετοιμασίας για την εν λόγω Σύσταση, ότι *το κύριο κίνητρο των χωρών μελών για μια Σύσταση σχετικά με τους συνεταιρισμούς ήταν από την αρχή η απασχόληση και η κοινωνική ένταξη*, τομείς που αφορούν άμεσα τους παραγωγικούς και κοινωνικούς συνεταιρισμούς.

Η CECOP (Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνεταιρισμών Εργαζομένων, Κοινωνικών Συνεταιρισμών και Συμμετοχικών Επιχειρήσεων), περιφερειακή οργάνωση της CICOPA, πρώτα πραγματοποιήσε μια κριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων της προκαταρκτικής έρευνας του ΔΟΕ και του πρώτου κειμένου που προτάθηκε με βάση αυτή την έρευνα.⁵

Πολύ γρήγορα, ένας ορισμένος αριθμός των διατομεακών εθνικών συνεταιριστικών οργανώσεων, σε επαφή με την CICOPA και τις περιφερειακές και εθνικές οργανώσεις της, κινητοποιήθηκαν επίσης για το θέμα αυτό, και, λίγο πριν από την πρώτη σύνοδο των διαπραγματεύσεων, διαμόρφωσαν εθνικές θέσεις (π.χ.: Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Τσεχική Δημοκρατία, Βραζιλία). Αυτές οι εθνικές θέσεις συνέκλιναν σε πολλά σημεία, ιδίως όσον αφορά την ειδική μεταχείριση των συνεταιρισμών και το ρόλο του κράτους.

Ωστόσο, από την αρχή, κρίθηκε απαραίτητο να μην περιορισθεί η συμβολή των συνεταιριστικών οργανώσεων στη σύνταξη γραπτών θέσεων, αλλά να επεκταθεί σε μια άμεση συμμετοχή στην επεξεργασία της Σύστασης. Ωστόσο, τα μόνα πρόσωπα που επιτρέπεται να λάβουν μέρος στη διαπραγμάτευση για τα κείμενα του ΔΟΕ, είναι οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων εργαζομένων και των οργανώσεων των εργοδοτών, τα μόνα τρία συστατικά μέρη του οργανισμού. Αρκετοί εκπρόσωποι των συνεταιριστικών οργανώσεων, μεταξύ των

⁵ Roelants B. 2001 (ed) « First worldwide recommendation on cooperatives », CECOP, mimeo, available at cecop@cecop.coop, (with contributions by Michèle Tixador, Hans Münkner, Javier Salaberria, Dante Craogna, François Espagne, João Leite).

οποίων ο συντάκτης του παρόντος άρθρου, έλαβαν έτσι μια διαπίστευση εντός των εθνικών αντιπροσωπειών στην 89η σύνοδο της Διεθνούς Διάσκεψης Εργασίας (2001), στην ομάδα είτε των εργαζομένων, ή των εργοδοτών, ή των κυβερνήσεων. Τελικά, ήμασταν μια ντουζίνα εκπρόσωποι των συνεταιριστικών οργανώσεων, καταναμημένοι μεταξύ των τριών συστατικών μερών του ΔΟΕ, μέσα σε μια εξειδικευμένη Επιτροπή για τους συνεταιρισμούς, που περιείχε περισσότερα από 150 άτομα.

Από την πρώτη ημέρα των διαπραγματεύσεων, η συνεταιριστική ομάδα μας, εμπλουτισμένη με κάποιους «φιλικά διακείμενους» εκπροσώπους κυβερνήσεων, όπως αυτών της Ισπανίας και της Βραζιλίας, έπρεπε να μάθουν πολύ γρήγορα ποιοι είναι οι κανόνες των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του ΔΟΕ. Για παράδειγμα, μας είχαν δοθεί μόλις λίγες ώρες για να συντάξουμε και να υποβάλουμε προτάσεις τροποποίησης, αφού πρώτα επιτυγχανόταν συναίνεση μεταξύ όλων μας σε τρεις γλώσσες εργασίας, εργαζόμενοι στους διαδρόμους, και χωρίς διερμηνείς. Αυτή η κατάσταση μας διέκρινε από τις άλλες ομάδες, οι οποίες με τη σειρά τους απολαμβάνουν θεσμική αναγνώριση, όπως η ομάδα των εργαζομένων που είχαν ήδη προετοιμάσει εκ των προτέρων δεκάδες τροποποιήσεις, και μπορούσαν να χρησιμοποιούν όλες τις απαραίτητες διευκολύνσεις και διερμηνείς να ολοκληρώσουν τις προτάσεις τους.

Από 177 τροπολογίες που εισήχθησαν κατά την πρώτη σύνοδο των διαπραγματεύσεων, η συνεταιριστική ομάδα εισήγαγε 16, οι μισές εκ των οποίων εγκρίθηκαν, αφού είχαν συζητηθεί στο πλαίσιο της Επιτροπής, καθώς και με τις διαφορετικές ομάδες σε ad hoc συναντήσεις.

Στο τέλος της πρώτης περιόδου δύο εβδομάδων, το 2001, το κείμενο στο οποίο δουλεύαμε είχε ήδη σαφώς βελτιωθεί. Σχεδόν όλες οι αναφορές στην πλήρη ισοδυναμία μεταξύ των συνεταιρισμών και των άλλων μορφών επιχειρήσεων, καθώς και στα όρια του ρόλου του κράτους, που υποστηριζόταν κυρίως από την ομάδα των εργοδοτών, είχαν εξαλειφθεί. Ωστόσο, το κείμενο απείχε πολύ από το να αποτελεί το τελικό προϊόν που είχαμε στο μυαλό μας. Ειδικότερα, δεν είχαμε καταφέρει να περιληφθεί ο ορισμός του συνεταιρισμού της ICA, για να μην αναφέρουμε τη Δήλωση για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα (Manchester, 1995) στο σύνολό της. Το προσωρινό κείμενο δεν περιείχε καμία αναφορά σε αδιανέμητα αποθεματικά ούτε σε εργαζόμενους-μέλη. Είχαμε ένα χρόνο διαθέσιμο για να προσπαθήσουμε να πετύχουμε τη μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση στο εσωτερικό της παγκόσμιας συνεταιριστικής κίνησης, και να προετοιμαστούμε, όσο μπορούσαμε καλύτερα για την τελευταία σύνοδο δύο εβδομάδων. Επίσης, υπολογίζαμε ότι η ομάδα των εργοδοτών και ένα μέρος των κυβερνήσεων των βιομηχανικών χωρών, θα εργάζονταν εν τω μεταξύ σε μια διαφορετική κατεύθυνση.

Στη συνέχεια εργαστήκαμε μέσω ενός σχεδίου «χιονοστιβάδας» για την επίτευξη συναίνεσης. Μια πρώτη ομάδα από 23 Ευρωπαϊκές και Λατινοαμερικανικές συνεταιριστικές οργανώσεις ζήτησαν και το αίτημά τους έγινε δεκτό, η Σύσταση να αναφέρεται ρητά σε ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης της ICA τον Οκτώβριο του 2001, και να δημιουργηθεί μια ad hoc ομάδα εργασίας. Η CECOP στη συνέχεια ενέκρινε μια πρώτη πρόταση για ένα τροποποιημένο κείμενο, το οποίο επίσης εγκρίθηκε από την CICOPA, σε συμφωνία με τους συνεταιριστικούς εκπροσώπους που είχαν έρθει στη Γενεύη στην πρώτη σύνοδο των διαπραγματεύσεων. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις από την Κόστα Ρίκα, στη συνέχεια, οργάνωσαν τον Μάρτιο του 2002, υπό την αιγίδα της ICA-Αμερικής, μια Παναμερικανική διάσκεψη για την Σύσταση: οι συνεταιριστικές οργανώσεις της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής ενέκριναν ένα κείμενο με βάση το προτεινόμενο από την CICOPA, εμπλουτισμένο με νέες προτάσεις. Το κείμενο αυτό εξετάστηκε στη συνέχεια και ελαφρώς τροποποιήθηκε, τον Απρίλιο του 2002, από την ομάδα εργασίας που είχε συσταθεί από την ICA, και την οποία αποτελούσαν μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της ICA, καθώς και εκπρόσωποι των διαφόρων οργανώσεων που είχαν λάβει ενεργό μέρος στη διαδικασία της διαβούλευσης: CICOPA, καθώς και συνεταιριστικές οργανώσεις της Λατινικής Αμερικής και της

Καραϊβικής, της Γαλλίας και της Ιταλίας. Αυτή η τελευταία έκδοση, με τις εισροές που προέρχονται από περισσότερες από 30 εθνικές, περιφερειακές και τομεακές συνεταιριστικές οργανώσεις από τις 5 ηπείρους, εγκρίθηκε επίσημα στο τέλος του Απριλίου, από το Διοικητικό Συμβούλιο της ICA.

Έτσι, φτάσαμε κατά την τελευταία σύνοδο των διαπραγματεύσεων, τον Ιούνιο του 2002, με μια θέση που είχε διαμορφωθεί με τη συμμετοχή μιας κρίσιμης μάζας συνεταιριστικών οργανώσεων, και είχε νομιμοποιηθεί από την οργάνωση που εκπροσωπεί τη συνεταιριστική κίνηση σε παγκόσμιο επίπεδο. Άλλωστε, αυτή τη φορά γνωρίζαμε το πεδίο των κανόνων των διαπραγματεύσεων του ΔΟΕ πολύ καλύτερα από ό,τι το προηγούμενο έτος. Παρ' όλα αυτά, η συζήτηση εμφανίστηκε από την αρχή να είναι πολύ πιο πολωμένη από ό,τι την πρώτη φορά. Οι κυβερνήσεις των βιομηχανικών χωρών και οι οργανώσεις των εργοδοτών προσπάθησαν να ανοίξουν εκ νέου τη συζήτηση για τη διαφοροποιημένη μεταχείριση των συνεταιρισμών και το ρόλο του κράτους, αν και αυτό είχε ήδη συζητηθεί το προηγούμενο έτος. Από την άλλη πλευρά, η συνεταιριστική ομάδα μας αυτή τη φορά έλαβε τη ρητή υποστήριξη σχεδόν όλων κυβερνήσεων της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής που εκπροσωπούσαν στην Επιτροπή, καθώς και των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Σε αυτές τις δύο ομάδες, που είχαν σχηματιστεί, η δική μας παρουσίαζε ένα μικρό αριθμητικό πλεονέκτημα. Ωστόσο, υπήρχε ο κίνδυνος να καταλήξουμε σε μια Σύσταση χωρίς ευρεία συναίνεση και αυτό θα κατέστρεφε σε μεγάλο βαθμό αυτό το πλεονέκτημα. Πράγματι, η Σύσταση δεν θα είχε την ίδια πολιτική δύναμη, αν είχε απορριφθεί από μέρους των κυβερνήσεων των σημαντικών βιομηχανικών χωρών και των οργανώσεων των εργοδοτών, κάτι που συνέβη σε αρκετές Συστάσεις του ΔΟΕ κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών.

Η δυσκολία ήταν, επομένως, να περιορίσουμε το φαινόμενο των «δύο μπλοκ», και να εργαστούμε όσο το δυνατόν περισσότερο μέσα από μια λογική της συναίνεσης. Το αποτέλεσμα αυτής της στρατηγικής ήταν απτό: 63% από τις 47 τροπολογίες που παρουσιάσαμε (το ένα τρίτο του συνόλου των τροποποιήσεων που υποβλήθηκαν) με βάση την προηγούμενη συμφωνία που επιτεύχθηκε στο πλαίσιο της συνεταιριστικής κίνησης, εγκρίθηκαν με συναίνεση.

4. Προσωρινό συμπέρασμα: πώς μπορεί η Σύσταση 193 να είναι πρακτικά χρήσιμη;

Αυτό το νέο μέσο (δηλ. η Σύσταση) του ΔΟΕ είναι χρήσιμο ως ένα κανονιστικό κείμενο σε οποιαδήποτε διαπραγμάτευση μεταξύ των συνεταιριστικών οργανώσεων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και των δημόσιων αρχών στο ίδιο επίπεδο. Παρά το γεγονός ότι είναι μόνο μια Σύσταση, οι κυβερνήσεις των περισσότερων χωρών του κόσμου το ενέκριναν προληπτικά: σε περίπτωση που οι αρχές μιας χώρας ή μιας ομάδας χωρών που δεσμεύονται από ένα σύστημα περιφερειακής ολοκλήρωσης, να προτείνουν νομοθεσία ή πολιτικές που έρχονται σε αντίθεση με τη σύσταση, η συνεταιριστική κίνηση στο αντίστοιχο επίπεδο μπορεί να υπενθυμίσει σε αυτές τις αρχές, ότι ενεργούν σε αντίθεση με ό,τι στο παρελθόν ψήφισαν. Επιπλέον, ο ΔΟΕ ασκεί πλέον μια ορισμένη παρακολούθηση για τις Συστάσεις του, ιδίως με μια έκθεση που ζητείται από τις χώρες μέλη 18 μήνες μετά την έγκρισή τους.

Αυτό το κανονιστικό συστατικό τείνει να εκτιμάται πιο ευδιάκριτα από συνεταιριστικές οργανώσεις αναπτυσσόμενων χωρών παρά από των κρατών μελών της ΕΕ. Ενώ οι συνεταιρισμοί των κρατών μελών της Ε.Ε. θα έχουν σε λίγο ένα πρώτο κανονιστικό πλαίσιο με το καταστατικό του ευρωπαϊκού συνεταιρισμού, οι συνεταιρισμοί των αναπτυσσόμενων χωρών δεν έχουν κανένα άλλο πλήρες κανονιστικό κείμενο αναφοράς για τους συνεταιρισμούς σε υπερεθνικό επίπεδο, εκτός από αυτό. Επιπλέον, οι χώρες αυτές είναι σαφώς πιο ευάλωτες από άποψη κανονιστικού πλαισίου για τους συνεταιρισμούς, λόγω της πίεσης που ασκείται από τα διεθνή χρηματοπιστωτι-

κά ιδρύματα, τα οποία ορισμένες φορές φθάνουν μέχρι να υποστηρίζουν ανοικτά τη μετατροπή των συνεταιρισμών σε συμβατικές εταιρείες.⁶

Στις χώρες που βίωσαν μια κομμουνιστικού τύπου σχεδιασμένη οικονομία (ιδίως 8 από τις 10 χώρες που θα εισέλθουν στην ΕΕ σε λιγότερο από ένα χρόνο), όπου η συνεταιριστική κίνηση λανθασμένα κατηγορείται ότι αντιπροσωπεύει ένα κατάλοιπο του προηγούμενου συστήματος, και είναι επίσης το αντικείμενο των προσπαθειών εκκαθάρισης για ιδεολογικούς λόγους, το γεγονός ότι το κείμενο αυτό έχει εγκριθεί από τις κυβερνήσεις των κύριων βιομηχανικών χωρών (ΕΕ, ΗΠΑ, Ιαπωνία κλπ.) είναι επίσης ένα σημαντικό μήνυμα.

Ωστόσο, οι χώρες της ΕΕ θα ήταν λάθος να σκεφθούν ότι τα παγκόσμια πρότυπα του ΔΟΕ και το παγκόσμιο καθεστώς των συνεταιρισμών είναι λιγότερο σημαντικά από το Ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο. Πράγματι, η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατά τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου για τους συνεταιρισμούς, ακολούθησε στενά τη διαδικασία οικοδόμησης αυτού του παγκόσμιου μέσου. Εκτός αυτού, η ευπάθεια των συνεταιριστικών συστημάτων εκτός της ΕΕ (που αυξάνει το ενδιαφέρον τους για τη Σύσταση της ΔΟΕ) είναι μια έμμεση και μακροπρόθεσμη (αλλά πολύ πραγματική) απειλή για τους συνεταιρισμούς στην ίδια την ΕΕ.

Σε ό,τι αφορά τις ενεργητικές πολιτικές για την προώθηση των συνεταιρισμών, η επίδραση της Σύστασης θα εξαρτάται από τον προσανατολισμό των διαφόρων κρατών στους τομείς της απασχόλησης, στον αγώνα κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, κλπ.

Η Σύσταση μπορεί επίσης να διευκολύνει τη σχέση μεταξύ των συνεταιριστικών οργανώσεων αφενός, και των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των οργανώσεων των εργοδοτών, αφετέρου, γνωρίζοντας ότι η πλειοψηφία αυτών των οργανώσεων την έχουν εγκρίνει.

Ωστόσο, για να ελευθερώσει όλο το δυναμικό της, η Σύσταση θα πρέπει πρώτα να εξεταστεί από τον ίδιο τον ΔΟΕ, από την άποψη των συγκεκριμένων πολιτικών. Αυτό το βήμα είναι σημαντικό, έτσι ώστε οι άλλοι οργανισμοί του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών να κάνουν το ίδιο, έτσι ώστε η προώθηση των συνεταιρισμών να καταστεί ένα ουσιαστικό φαινόμενο σε διεθνές επίπεδο.

Εν πάση περιπτώσει, η Σύσταση 193/2002 του ΔΟΕ σχετικά με την Προώθηση των Συνεταιρισμών, έρχεται σε μια στιγμή που η ίδια η συνεταιριστική κίνηση βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή της ιστορίας της, με νέες απειλές και νέες ευκαιρίες. Πράγματι, οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν όλο και ισχυρότερες πιέσεις, σε πολλές περιοχές του κόσμου, με σκοπό την εξαφάνισή τους. Εάν η οικονομική παγκοσμιοποίηση συνεχίσει να αναπτύσσεται με λιγότερη παγκόσμια θεσμική ρύθμιση και περισσότερες πρωτοβουλίες βασιζόμενες στην ισχύ, οι οικονομικές κρίσεις και οι ένοπλες συγκρούσεις μπορούν να τους κάνουν να αποτύχουν. Από την άλλη πλευρά, αν συμβεί μια κρίση στον συντονισμό της παραγωγής και των αλυσίδων διανομής, ή κατάρρευση μερικών από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις παγκόσμιας κλίμακας, νέες συνεταιριστικές πραγματικότητες θα μπορούσαν ίσως να δουν το φως. Και στις δύο περιπτώσεις, αν η συνεταιριστική κίνηση χρειάζεται να αναπτύξει μια αμυντική στρατηγική για την αποφυγή δικής της εξαφάνισης, ή αν καλείται να διαπραγματευτεί ενεργητικές πολιτικές προώθησης ενώπιον των νέων ευκαιριών, αυτό το νέο διεθνές μέσο (δηλ. η Σύσταση) για τους συνεταιρισμούς μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμο.

⁶ Αυτή είναι, για παράδειγμα, η πρόταση ενός εμπειρογνώμονα της Inter-American Development Bank στο τελευταίο συνέδριο της στο Μιλάνο το Μάρτιο του 2003.

⁷ Σε πλήρη αντίθεση με ιστορικά στοιχεία, τα οποία δείχνουν ότι η συνεταιριστική κίνηση στις περισσότερες από τις χώρες αυτές είχε ξεκινήσει πολύ πριν ξεκινήσει το κομμουνιστικό σύστημα.

(Σ.τ.Μ.): Η Ελληνική Αντιπροσωπεία η οποία ψήφισε υπέρ της Σύστασης 193/2002 του ΙΛΟ, αποτελείται από τα εξής μέλη:

Χρυσάνθου (Κα) (Εκπρόσωπος Κυβέρνησης)
Καμπίτσης (Εκπρόσωπος Κυβέρνησης)
Χάρακας (Εκπρόσωπος Εργοδοτών)
Δεληγιαννάκης (Εκπρόσωπος Εργαζομένων)

